

Onderwerp

Jaarverslag Almere 2.0 2023

Kern mededeling:

Middels deze mededeling worden Provinciale Staten geïnformeerd over het Jaarverslag Almere 2.0 van 2023.

Mededeling:

Met het programma Almere 2.0 werken het Rijk, provincie Flevoland, gemeenten Almere en Amsterdam samen aan een gezond groeiend Almere. Ingebed in een gezonde regio. Daarbij wordt gekeken naar het hier en nu, én worden de lange lijnen uitgezet, soms wel 30 jaar vooruit. Om daadwerkelijk te kunnen investeren in voorzieningen die passen bij de gezonde groei van de stad is het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) opgericht.

In het Jaarverslag Almere 2.0 2023 staan de resultaten die afgelopen jaar bereikt zijn, samen met de activiteiten rond de Uitvoeringsagenda Almere, stad met toekomst 2022-2024, de voortgang op woningbouw en het programma bereikbaarheid. Het Jaarverslag laat zien dat er veel is gebeurd in Almere; de sleutelprojecten worden steeds meer zichtbaar in de stad.

Enkele hoogtepunten: In 2023 is de IJmeerdijk ter hoogte van het Almeerderstrand 'ingepakt' met zand en is er gezamenlijk met Vis à Vis gewerkt aan een voorlopig ontwerp voor de inpassing van Vis à Vis in Muiderduin met de titel 'Theaterdorp in de duinen'. Daarnaast is het nieuwe evenemententerrein in gebruik genomen waar festivals druk zijn bezocht door tienduizenden bezoekers. De evaluatie voor het vernieuwende woonproject BinnenHaven is afgerond. In 2023 is het sleutelproject Station en omgeving afgerond en in februari 2023 was de feestelijke opening van station Almere Centrum en de omliggende pleinen. In februari 2023 was ook de Regio Deal toegekend die in november 2023 bestuurlijk is vastgesteld middels een convenant als gedeelde ambitie en basis voor langjarige Rijk-regio inzet op de economische ontwikkeling van de regio; de Ruimtelijk Economische Aanpak Almere. Een ander hoogtepunt in 2023 was de ontwikkeling en publicatie van de groenblauwe kaart van Almere; een ode aan het groenblauwe karakter van Almere. Daarnaast zijn de definitieve ontwerpen opgeleverd voor de speelroute Nobelhorst en Singeleiland Leemwierde. Bewoners van de Hoekwierde in Almere Haven delen energie (elektriciteit) met behulp van de Earn-e app monitor. En de gemeente Almere, HVC en Vattenfall hebben van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat een gezamenlijke vergunning gekregen voor het opsporen van aardwarmte voor het onderzoeksgebied genaamd Almere-Diemen 1. De kennis en kunde van het Nederlandse WikiHouse systeem is internationaal gedeeld en heeft onder andere geleid tot het Amerikaanse WikiHouse systeem 'Lush' dat begin december 2023 is gepresenteerd op het Witte Huis.

Het afgelopen jaar stond ook in het teken van het volgende Meerjarenprogramma FVA 2025-2029. In het voorjaar 2024 worden keuzes gemaakt voor de invulling van een (financieel) passend meerjarenprogramma.

Registratienummer

3246186

Datum

25 maart 2024

Expertiseteam

ETGO

Openbaarheid

Openbaar

Portefeuillehouder

Jansen, C.A.

Ter kennisname aan PS en

burgerleden

Mededeling

Bladnummer

2

Registratienummer

3246186

Bijlagen

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de Woo (ja/nee aangeven)
Jaarverslag Almere 2.0 2023	3243660	ja

Jaarverslag 2023

Bron: Richard Terborg

Inhoudsopgave

Inleiding.....	05	Groene en waterrijke identiteit	75
Visie, ambitie en uitvoering.....	09	Unieke landschappen.....	76
Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer.....	09	Stadsbos Almeerderhout.....	76
Ambities, programma's en sleutelprojecten.....	10	Eemvallei	78
Hart van de stad	13	Excellente Groene en Gezonde Leefomgeving (EGGL)	78
Station en Stationsomgeving	14	Ecologische Verbindingen	80
Rondje Weerwater	15	Financiën	82
Almere Centrum	16	Uitvoeringsagenda Almere,.....	85
Werkagenda Centrum Almere 2040.....	17	Stad met toekomst.....	85
Floriade	21	Almere Pampus.....	85
Financiën	22	Preventieve wijkaanpak.....	87
Leer- en werkomgeving.....	25	Economie.....	90
Flevo Campus.....	25	Versterken strategische en regionale inzet.....	91
ICT Tribe Almere (voorheen MBO ICT Field Lab)	28	Smart Mobility	91
Internationale Campus	30	Amsterdam Bay Area	93
Kenniscampus Stadshart.....	30	Financiën	93
Spoor 1 – Funderend onderwijs.....	32	Financiën Fonds Verstedelijking Almere	95
Spoor 2/3 – Sterke kennisinfrastructuur en krachtige triple helix (inclusief Leven Lang Ontwikkelen)	34	Uitgaven Fonds Verstedelijking Almere.....	95
Groeiaagenda (voorheen AlmereLAB)	37	Inkomsten Fonds Verstedelijking Almere	97
Financiën	38	Overprogrammering.....	98
Circulaire economie en energie.....	41	Accountantsverklaring	99
Circuloco 2.0	41	Woningbouw en gebiedsontwikkeling	101
Stedelijke Grondstofstromen.....	42	Gebiedsontwikkeling Oosterwold.....	101
Praktijk- en innovatiecentrum Circulaire Economie (PRICE)	43	Gebiedsontwikkeling Almere Centrum Weerwater	103
Stedelijk Voedselsysteem	45	Bereikbaarheid	105
Balanceren Energienet.....	47	Wegverbreding Schiphol Amsterdam Almere (SAA)	105
Ultradiepe Geothermie	48	Planstudie Openbaar Vervoer Schiphol Amsterdam Almere Lelystad (OV-SAAL)	106
Financiën	49	MIRT-onderzoek Amsterdam Bay Area / bereikbaarheidsonderzoek binnen de Ruimtelijk-Strategische Verkenning Pampus..	106
Cultuur, toerisme en sport.....	53	Verbreding A27 Knooppunt Eemnes – Afrit Zeewolde	107
Kustzone Poort.....	53	Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) IJmeer Markermeer	111
Museale voorziening.....	56		
Nationaal Park Nieuw Land – Almeersepoort	58		
Onderzoek: Culturele Strategie	60		
Sport en bewegen in de openbare Ruimte.....	61		
Topsport.....	62		
Onderzoek: Buitenzwembad	63		
Onderzoek: Poppodium.....	63		
Financiën	64		
Vernieuwend wonen	67		
Experiment Who Cares – Binnenhaven.....	68		
Digitale zelfbouw Wikihouse.....	69		
Pilot Bouwen door de Buurt.....	69		
Experiment innovatief woonconcept kwetsbare			
jongeren.....	70		
Verkenning Circulair en biobased bouwen.....	70		
Verkenning Living lab Almere Pampus	71		
Upcycle City Competitie.....	72		
Financiën	72		

01 Inleiding

Inleiding

Almere maakt deel uit van de Noordvleugel van de Randstad. Deze regio is voor Nederland een belangrijke economische motor. Ook in de toekomst moet dit een sterke, internationaal concurrerende regio zijn.

Deze regio moet bezitten over een prettig vestigingsklimaat, goede bereikbaarheid en unieke natuur- en recreatiegebieden in en rond het Markermeer-IJmeer. Het Rijk, provincie Flevoland, gemeente Almere en gemeente Amsterdam hebben in de afgelopen jaren intensief met elkaar opgetrokken om op de oostflank van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) de condities te scheppen voor het versterken van de internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel.

Deze toekomstvisie is in 2013 vastgelegd in de Regio- Rijks-structuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM). Hierin staan de ambities voor de gezonde groei van Almere beschreven waar het programma Almere 2.0 uitvoering aan geeft. In dit document staat beschreven welke opgaven er in de regio liggen voor ecologie, bereikbaarheid en verstedelijking. In de bijbehorende Uitvoeringsovereenkomst Almere 2.0 zijn afspraken gemaakt onder welke condities Almere op een gezonde manier verder kan groeien.

Mijlpalen

In 2023 zijn weer nieuwe mijlpalen bereikt. Om een indruk te geven volgt hieronder een selectie van mijlpalen.

Het sleutelproject *Station en omgeving* is afgerond in 2023. In februari was de feestelijke opening van station Almere Centrum en de omliggende pleinen. Dankzij de ruime stationshal, glazen liften en twee moderne fietsenstallingen, is het station het visitekaartje geworden van Almere. Het Stationsplein en Mandelaplein zijn groene plekken geworden waar Almeerders en bezoekers graag verblijven. Het nieuwe lichtkunstwerk van Geert Mul, aan de zijde van het Mandelaplein, heeft dit jaar een internationale vakprijs gewonnen. Ook de Zeegroene Loper is verrijkt met kunst. Een kleurrijke papegaaiduiker van Street Art Frankey schittert op de liftschacht op de Esplanade. In juli is ook het kleine rondje Weerwater officieel geopend.

Flevocampus heeft gedurende het jaar zeven lokale producten gelanceerd die aangeboden zijn bij in totaal veertien supermarkten en bij de VVV. Ook zijn er meerdere publicaties gerealiseerd en is in juni de essaybundel *'Oestersalons, bakkeljauwbitterballen en donutzaken'* (ondertitel: *de veranderende eetcultuur in de lage landen*) gepresenteerd. In het voorjaar is het nieuwe gebouw van de *Internationale School Almere* afgerond en opgeleverd voor de zomervakantie. De officiële opening vindt eind maart 2024 plaats met schoolbesturen en bestuurders. De Regio Deal, toegekend in februari 2023, is in november 2023 bestuurlijk vastgesteld als basis voor langjarige Rijk-regio inzet op de economische ontwikkeling van de regio; de Ruimtelijk Economische Aanpak Almere.

Op het gebied van circulaire economie en energie is de grondstofanalyse uitgevoerd en de voorbereiding van het eerste hergebruiksperron in Almere Buiten gereed. Bewoners van de Hoekwierde in Almere Haven delen energie (elektriciteit) met behulp van Earn-e app monitor. In januari hebben de gemeente Almere, HVC en Vattenfall van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat een gezamenlijke vergunning gekregen voor het opsporen van aardwarmte. De komende jaren wordt gericht op het uitvoeren van nader onderzoek en het verkrijgen van nieuwe data van de ondergrond van het vergunde gebied.

In 2023 is de IJmeerdijk ter hoogte van het Almeerderstrand 'ingepakt' met zand en is de bereikbaarheid voor bezoekers aan het strand het afgelopen jaar sterk verbeterd. Er is gezamenlijk met Vis à Vis gewerkt aan een voorlopig ontwerp voor de inpassing van Vis à Vis in Muiderduin met de titel *'Theaterdorp in de duinen'*. Het nieuwe evenemententerrein in gebruik genomen waar festivals zoals Free, Summerpark en Zand druk zijn bezocht door tienduizenden bezoekers. Op het gebied van de landschapskunst is het project Land Art Thuis ontwikkeld, waardoor landschapskunst thuis via de computer kan worden ervaren. Eind 2023 is gestart met de realisatie van de uitbreiding van Natuurbelevingcentrum de Oostvaarders, en een nieuwe voertuigenberging.

De evaluatie voor BinnenHaven is af en naar de gemeenteraad gestuurd. De vereniging *De BinnenHaven* heeft zich verder uitgebreid en is actief in de buurt van de beoogde bouwplek. Er is internationale interesse in het Nederlandse WikiHouse systeem – genaamd *Swift*. Deze kennis en kunde is internationaal gedeeld en heeft o.a. geleid tot het Amerikaanse WikiHouse systeem *'Lush'* dat begin december is gepresenteerd op het Witte Huis. En er is een eerste visie voor een living lab in Almere opgeleverd, en de randvoorwaarden voor een plek in Pampus zijn nader verkend.

Een hoogtepunt dit jaar was de ontwikkeling en publicatie van de groenblauwe kaart van Almere; een ode aan het groenblauwe karakter van Almere. Daarnaast is een publiekscampagne voor het deelproject *Onze Bomen* uitgevoerd, een samenwerking met Staatsbosbeheer, Pius Floris en IVN Natuureducatie. Voor Almeerderhout is onder andere een voorlopig ontwerp voor het Boscircuit opgeleverd, is samen met bewoners invulling gegeven aan de Boskamers, en is een stoere huisstijl ontwikkeld voor het stadsbos.

Daarnaast zijn de definitieve ontwerpen opgeleverd voor de speelroute Nobelhorst en Singeleiland Leemwierde, is er een plan van aanpak gemaakt voor de Ecozone Pampus, en is een wildsignaleringssysteem uitgewerkt voor de Steigerdreef.

Aandachtspunten

Naast de mijlpalen zijn er ook een aantal aandachtspunten. In de aanloop naar en tijdens de Floriade bleek dat niet alle voorgenomen projecten gerealiseerd konden worden. Ook de post onvoorzien is niet volledig ingezet. Hierdoor zijn niet alle middelen van de provinciale cofinanciering besteed. Dit bedrag wordt teruggestort naar de provincie. In 2023 is de financiële balans opgemaakt, de afwikkeling vindt plaats in 2024.

Door het uitblijven van bouwactiviteiten in de wijk Hortus, is Food Forum nog niet zoals verwacht, opgenomen in een vitale woonwijk. Dit heeft de provincie in de zomer van 2023 doen besluiten om de horeca-activiteiten in Food Forum te sluiten. In 2024 zal de provincie een besluit nemen over de toekomst van het pand, dat tevens onderdeel is van de Flevo Campus.

De plannen voor de fysieke campusvorming staan noodgedwongen op pauze vanwege het geschil over de ontwikkeling van de wijk tussen Weerwater en de gemeente. De opties op de kavels op het Hortus terrein zijn nog steeds van kracht.

De in februari 2023 toegekende Regio Deal is in november 2023 bestuurlijk vastgesteld middels een convenant. In het convenant zijn afspraken gemaakt over de voorwaarden voor besteding van het beschikbaar gestelde geld en de cofinanciering. Aandachtspunt is dat er € 18,2 miljoen vanuit de regio moet worden opgebracht. Een mogelijke bron is het FVA in de derde tranche.

Door de fysieke werkzaamheden was het Almeerderstrand de afgelopen jaren minder goed bereikbaar en is het strand uit het bewustzijn van mensen verdwenen. Er wordt een placebrand ontwikkeld -een unieke gebiedsidentiteit- op basis van de toekomstvisie en kernwaarden van het gebied die als basis dient voor de gebiedsmarketing en als kompas voor het aantrekken van nieuw programma.

Begin 2023 is door de gemeenteraad van Almere besloten de opdracht tot realisatie van de museale voorziening en het grote gebouw in deze collegeperiode terug te trekken, vanwege de financiële stand van zaken in de Almeerse begroting en de maatschappelijke uitdagingen waar de stad de komende periode voor staat. Provinciale Staten hebben later in 2023 met het voorstel ingestemd. Er is nog geen besluit genomen over de eventuele herbestemming van deze middelen.

De inzet op het experiment Innovatief woonconcept kwetsbare jongeren is gestaakt vanwege onvoldoende commitment en draagvlak bij de betrokken partners wat heeft geleid tot gestagneerde samenwerking.

Meerjarenprogramma Fonds Verstedelijking Almere 2025-2029

Het afgelopen jaar zijn de voorbereidingen gestart voor het volgende Meerjarenprogramma Fonds Verstedelijking Almere 2025-2029. Onder begeleiding van de bestuurlijk diplomaat Almere 2.0 is met de betrokken bestuurders van Almere en Flevoland gereflecteerd op het Fonds en het lopende meerjarenprogramma.

Ook de coördinerend bestuurders hebben in hun colleges opgehaald wat voor hen belangrijke aandachtspunten zijn voor het volgende meerjarenprogramma. En de colleges hebben elkaar een aantal keer ontmoet om hier samen over in gesprek te gaan. De coördinerend bestuurders hebben met deze input een voorstel gedaan voor de inrichting van het nieuwe meerjarenprogramma.

Ambtelijk hebben Almere en de programmalijnen grote inzet gepleegd om gezamenlijk en integraal tot (nieuwe) projecten te komen voor de volgende periode. Er zijn concept aanvragen ingediend die optellen tot circa 140 miljoen en de bevoegdheid en grote ambities tonen. In de volgende periode is echter circa 60 miljoen beschikbaar in het FVA. Ambtelijk zijn er sessies georganiseerd in zowel de gemeente als de provincie om tot een advies voor prioritering te komen. De verwachting is dat er in het voorjaar 2024 scherpe keuzes worden gemaakt om te komen tot een (financieel) passend meerjarenprogramma.

Het programma Almere 2.0 kan alleen slagen als er goed samengewerkt wordt met de betrokken overheden. Met het Rijk, provincie Flevoland en gemeente Amsterdam. Met omliggende overheden en maatschappelijke organisaties. En ook met de gemeente Almere en de stad zelf!

In dit jaarverslag wordt inzicht geboden in de onderliggende programma's en sleutelprojecten. Ook wordt gerapporteerd over activiteiten in het kader van de *Uitvoeringsagenda Almere, stad met toekomst*, de voortgang op de woningbouw en het thema bereikbaarheid.

Veel leesplezier!

Bron: Maarten Feenstra

02 Visie, ambitie en uitvoering

Visie, ambitie en uitvoering

De Noordvleugel van de Randstad is één van de belangrijkste motoren van de Nederlandse economie. De regio kan zich meten met andere topregio's in Europa. Het gebied kent veel mensen met talent en ondernemerszin, een grote diversiteit aan bedrijvigheid, goedwerkende infrastructuur via land, lucht en water en een zeer goede digitale connectiviteit.

Ook is er een breed palet aan woonmilieus en landschappen aanwezig. Deze (internationale) toppositie is echter geen vanzelfsprekendheid. Het economisch krachtenveld wisselt voortdurend. Het is van belang op deze veranderingen in te spelen, of liefst zelfs vooruit te lopen om succesvol te blijven. Om de regio nu en in de toekomst krachtig en

concurrerend te laten functioneren, moet in het vestigingsklimaat in de hele Noordvleugel geïnvesteerd worden. Denk hierbij aan een forse groei in woningvoorraad, diversiteit aan woonmilieus, goede bereikbaarheid en unieke natuur- en recreatiegebieden.

Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer

In 2013 is in de Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer een drietal met elkaar samenhangende ontwikkelingen benoemd om de concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad te versterken.

- Er wordt ingezet op het verbeteren van de (regionale) bereikbaarheid over zowel de weg (SAAL: A1, A6 en A9) als het spoor (OV-SAAL). Op de langere termijn is de IJmeerverbinding als structurerend element opgenomen.
- Er wordt ingezet op de ecologische kwaliteit van het IJmeer-Markermeer (TBES). Hierbij is het toekomstperspectief een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving met aantrekkelijke natuur- en recreatiegebieden.
- Er is beschreven op welke wijze Almere kan groeien.

Almere biedt goede mogelijkheden om een aanzienlijk deel van de geprognoseerde lange termijn woningbehoefte van de Noordvleugel te accommoderen. In de Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer is het toekomstperspectief voor Almere als volgt geformuleerd:

"Almere is een westelijk georiënteerde stad met ca. 60.000 nieuwe woningen ten opzichte van 2010 en een forse groei van het aantal arbeidsplaatsen. Almere is een volwaardig onderdeel van het regionale mobiliteitsnetwerk van de Noordvleugel. De IJmeerverbinding, een regionaal metroachtig systeem dat loopt tussen Almere Centrum (via Pampus en IJburg) en Amsterdam Zuid, is hierbij de stip op de horizon, gekoppeld aan de ontwikkeling van Almere Pampus.

In het vervolgonderzoek worden er meerdere alternatieven voor de ontsluiting van Almere Pampus meegenomen, waaronder ook een ontsluiting via de Hollandse Brug."

De ontwikkeling van Almere is een omvangrijke opgave. Het betekent naast woningen en infrastructuur, tegelijkertijd zorgen voor een sociale, diverse, aantrekkelijke en leefbare stad met een eigen profiel. De gezamenlijke ambitie is om Almere door te ontwikkelen tot een stad waar het prettig is om te wonen, te werken en te recreëren.

Om gekwalificeerd personeel, bedrijven, kennisinstellingen en instituten uit binnen- en buitenland aan te trekken, wordt een diverse stedelijke omgeving ontwikkeld met zowel nieuwe, goed ontsloten hoogstedelijke als landelijke milieus. De nog te ontwikkelen stadsdelen sluiten naadloos aan in het unieke meerkernige stadsconcept. Almere is een evenwichtige stad met een diverse bevolking en goede voorzieningen op het gebied van cultuur, onderwijs, sport en werkgelegenheid. Met haar jonge bevolking kan Almere human capital leveren aan de economie van de Noordelijke Randstad. Dit profiel zorgt voor een complementariteit in de Noordvleugel en daarmee voor een versterking van de internationale concurrentiepositie.

Ambities, programma's en sleutelprojecten

Ten behoeve van het realiseren van de verstedelijkingsopgave zoals aangegeven in de Rijkstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer is een negental bestuurlijke ambities voor Almere 2.0 geformuleerd.

1. Leefomgeving
De stad ontwikkelt grotere diversiteit in leefmilieus en woningen, met een toenemende kwaliteit van de leefomgeving. Inmiddels is bijna een kwart van de woningbouwopgave in Almere gerealiseerd. Het gaat om onderscheidende woonmilieus binnen Almere en binnen de Noordvleugel. Duin, een duinlandschap gelegen aan het IJmeer, is een goed voorbeeld. Maar ook groenstedelijke, meer landelijke en dorpse woonmilieus die elders in het kerngebied van de Noordvleugel relatief beperkt beschikbaar zijn, worden in Almere op grote schaal aangeboden. Conform de woonvisie van *Thuis in Almere*, worden er in de periode 2020-2030 24.500 woningen gebouwd. De verdichting van het centrum met 5.000 woningen is onderdeel hiervan. Ook worden de mogelijkheden voor Pampus verkend.

2. Economie
De economie wordt steeds diverser en daarmee vitaler, met een prettiger vestigingsklimaat en een toenemende werkgelegenheid. Het is nodig om de komende jaren vol in te blijven zetten op het versterken van het vestigingsklimaat. Zowel door het direct stimuleren van economische ontwikkelingen (vitaal centrum en voorzieningen) als voorzieningen die ondersteunen (onderwijs, cultuur, etc.). In 2022 is de economie landelijk met 4,3% gegroeid. Een jaar eerder bedroeg de landelijke groei van de economie 6,1%. De economie van Almere volgt de landelijke ontwikkeling en nam in 2022 toe met 4,2%.

In december 2023 bedroeg het aantal lopende uitkeringen 2.445. In heel 2023 bedroeg het aantal lopende uitkeringen gemiddeld 2.453, wat lager is dan het gemiddelde voor heel 2022 (namelijk 2.646 uitkeringen). Het aantal WW-uitkeringen voor personen tot 27 jaar, een indicatie voor jeugdwerkloosheid, was in heel 2023 gemiddeld 208. Dat is vergelijkbaar met het gemiddelde van heel 2022 (namelijk 202 uitkeringen).

3. Bereikbaarheid
Almere is via de openbare wegen en het OV voor inwoners en bedrijven steeds beter bereikbaar, zowel binnen de stad als met de regio. Door de groei van de stad wordt het wegennet in en om Almere steeds zwaarder belast. Er zijn de afgelopen jaren grote stappen gezet in het verbeteren van de regionale bereikbaarheid. Zowel via de (snel)weg (A1, A6, A9) als het openbaar vervoer (OV-SAAL). De komende jaren wordt er volop geïnvesteerd. Eveneens met betrekking tot de binnenstedelijke bereikbaarheid van Almere zijn goede resultaten geboekt. Op de *Middellange Termijn* (rond 2030) staat wederom de bereikbaarheid onder druk.

4. Voorzieningen
Het voorzieningenaanbod wordt steeds groter, diverser en hoogwaardiger, en sluit steeds beter aan bij de wensen en behoeften van (huidige en toekomstige) inwoners. Het hoger onderwijsaanbod in Almere wordt steeds breder. Daarnaast wordt ingezet op enkele bijzondere plekken met betrekking tot recreatie en toerisme zoals het Nationaal Park Nieuw Land en Kustzone Poort. De ontwikkeling met betrekking tot het culturele aanbod heeft een belangrijke plek in het Meerjarenprogramma FVA 2021-2025 gekregen. Gezien de samenhang met het vestigingsklimaat, de leefomgeving en de samenleving is het wenselijk vol in te blijven zetten op het versterken van het aanbod van culturele voorzieningen.

5. GroenBlauw
Het groenblauwe raamwerk groeit in kwantitatief opzicht mee met de stad, en wordt diverser en beter benut voor maatschappelijke functies. Er wordt volop gewerkt aan het (door)ontwikkelen van het groenblauw casco van Almere (Almeerderhout, Eemvallei, Nationaal Park Nieuw Land). In het *Meerjarenprogramma 2021-2025* is de *Groene en waterrijke identiteit* als eigenstandige programmalijn opgenomen. Ook zijn er stappen gezet in het realiseren van een *Toekomstbestendig Ecologisch Systeem Markermeer IJmeer*.

6. Samenleving
De samenleving wordt steeds diverser, met een relatief aanzienlijke toename van bevolkingsgroepen die nu nog worden ondervertegenwoordigd (qua leefstijl, inkomen en leeftijd). Almere heeft de afgelopen jaren stappen gezet naar een meer diverse bevolking. Wat de leeftijdsopbouw betreft sluit Almere steeds beter aan op de rest van de regio. In opleidingsniveau en huishoudenssamenstelling wordt Almere langzaam maar zeker steeds meer divers. Het gemiddelde inkomen blijft achter bij de rest van de regio maar de ontwikkeling is positief.

7. Maatschappelijke ruimte
Er wordt een werkomgeving gecreëerd waarin initiatieven van bedrijven, burgers en instellingen steeds meer ruimte krijgen. Over de volle breedte van de ontwikkeling wordt ingezet op samenwerking met burgers en instellingen. Dit is goed verankerd in de gebiedsontwikkeling binnen Almere, met de ruimte voor zelfbouw (particulier opdrachtgeverschap) en bijvoorbeeld Oosterwold. Binnen de projecten die vanuit het Fonds Verstedelijking Almere komen, wordt er ook doorgaans gewerkt met kaders die door bedrijven, burgers en instellingen ingevuld kunnen worden.

8. Duurzaamheid
Duurzame energie en circulaire economie zijn een bron van innovatie en economische kansen. Provincie Flevoland en gemeente Almere zijn hier volop mee bezig. Tussen 2019 en 2021 is in Almere het percentage woningen met geregistreerde zonnepanelen gegroeid van 14% tot 20%. Deze groei gaat ongeveer gelijk op met de overige gemeenten binnen de regio. In 2022 bedroeg het aantal woningen met geregistreerde zonnepanelen 26%. Er wordt onderzocht of het gehele stadsverwarmingssysteem op aardwarmte zou kunnen overschakelen. Tevens wordt er ingezet op het besparen van energie. Daarnaast is er veel aandacht voor het beter benutten van grondstoffen. In Almere gaan meer dan gemiddeld in Nederland grondstofstromen rond in verband met de groei van de stad en bijbehorende bouwopgaven.

Er wordt onderzocht en geëxperimenteerd met de mogelijkheden voor het verwerken van reststromen. Vergeleken met Lelystad en Amsterdam produceren Almeerse huishoudens per inwoner minder afval dan gemiddeld, maar meer dan Dronten en Zeewolde. Ruim de helft daarvan is gescheiden afval. De hoeveelheid restafval in Almere (niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval) blijft na de stijging in 2020 afnemen.

9. Vestigingsklimaat
Het vestigingsmilieu voor het wonen, werken en recreëren (zie 1 t/m 8) kent een eigen profiel, met kwaliteiten die bijdragen aan de gewenste diversiteit en dynamiek in de Noordvleugel. In de *Uitvoeringsovereenkomst Almere 2.0* uit 2013 staan acht thema's beschreven waarbinnen deze ambitie gestalte dient te krijgen:

- Onderwijs
- Cultuur
- Sport
- Economie (en Floriade)
- Duurzaamheid
- GroenBlauw
- Stedelijke Bereikbaarheid Almere
- Concurrentiepositie bestaande stad

De omschreven ambities en thema's zijn gecategoriseerd in zes programmalijnen, ieder met een aantal bijbehorende sleutelprojecten:

- Hart van de stad
- Leer- en werkomgeving
- Circulaire economie en energie
- Cultuur, toerisme en sport
- Vernieuwend wonen
- Groene en waterrijke identiteit

De sleutelprojecten worden (deels) mogelijk gemaakt met een bijdrage vanuit het door Rijk, provincie en gemeente gezamenlijk ingerichte Fonds Verstedelijking Almere. Hier wordt in navolgende hoofdstukken verslag van gedaan.

03 Hart van de stad

Hart van de stad

Almere Centrum, het hart van de stad, neemt in toenemende mate een belangrijke (economische) plek in, zowel binnen Almere als binnen de regio. Het centrum van Almere biedt goede vestigingsvoorwaarden vanwege de concentratie van verschillende functies zoals onderwijs, economie, cultuur, horeca, maatschappelijke functies en wonen. Ook vanwege het verblijfsklimaat, dankzij bijzondere openbare ruimtes en evenementen, en ruimte en maatschappelijk draagvlak voor de benodigde verstedelijking van dit gebied.

Programmalijs *Hart van de stad* geeft concrete impulsen aan een centrum dat zichtbaar en voelbaar het hart van geheel Almere is. Belangrijk voor de regio en dé ontmoetingsplek van steeds meer bewoners en bezoekers.

In de programmalijs *Hart van de stad* zijn de volgende sleutelprojecten opgenomen:

- **Station en Stationsomgeving:** met dit project is ingezet op het benutten van de economische potentie van de stationslocatie, het versnellen van de woningbouw-opgave in het gebied (Stationskwartier) en het werken aan de entree functie voor de stad. Het gebied is getransformeerd naar een plek passend bij de groei in reizigers-aantallen en ontwikkeling van de stad. Het station werkt hierbij als vliegwiel voor de knooppuntontwikkeling en vice versa.
- **Rondje Weerwater:** de noordoever (Almere Centrum) en de zuidoever van het Weerwater worden beter met elkaar verbonden. Ook de recreatieve en economische potentie van het Weerwater wordt beter benut en betrokken bij de ontwikkeling van de binnenstad.

- **Almere Centrum:** de binnenstad wordt verder ontwikkeld door het versterken van routing en pleinen/hotspots als verblijfsgebieden, specifiek hierbij de verbinding tussen het Station(skwartier) en het Weerwater door middel van de 'Groene Loper'.

- **Werkagenda Centrum Almere 2040:** deze werkagenda is één van de onderdelen uit de *Uitvoeringsagenda Almere, stad met toekomst*. Met de inzet vanuit de werkagenda wordt voortgebouwd op de doelstellingen *Hart van de stad* en brengt de opgaven van het *Handelingsperspectief Almere 2.0 voor het Centrumgebied* verder.

Naast de inzet en investering vanuit het Fonds Verstedelijking Almere is er een visie en programma Almere Centrum. Dit integrale plan richt zich op de komende jaren. Een dynamisch centrumgebied vraagt om zowel lange termijn doelen, als directe en concrete acties.

Station en Stationsomgeving

Vergroend Mandelaplein (Foto: Richard Terborg)

Almere Centrum is het grootste intercystation aan de Flevolijn en heeft daarmee een belangrijke functie in het openbaarvervoernetwerk van de regio. De verblijfswaarde, ontmoetingswaarde en daarmee ook de economische waarde van het stationsgebied bleven echter achter bij de groei in reizigersaantallen en de ontwikkeling van de stad.

Met het oog op de ontwikkelingen in Almere Centrum wilde de gemeente, in samenwerking met partners, het station en het omliggende gebied transformeren tot visitekaartje van de stad. Verschillende partijen zoals NS, ProRail en diverse vastgoedeigenaren ontwikkelden samen met de gemeente Almere en de provincie Flevoland plannen voor de korte en lange termijn.

Opening van het Station (Foto: Richard Terborg)

Doelstellingen

- Het verbeteren van het stationskwartier als aantrekkelijke plek in de stad om te wonen, werken, studeren, ondernemen en verblijven.
- Het verbeteren van het Stationskwartier als comfortabel en optimaal functionerende schakel in de deur-tot-deurreis.
- Station en Stationskwartier doorontwikkelen tot een aantrekkelijke entree, plek van ontvangst en daarmee een visitekaartje van de stad.
- Optimaal benutten van de economische potentie van het knooppunt Almere stationskwartier.

Resultaten

Station

In februari 2023 was het na jaren hard werken zover; de feestelijke opening van station Almere Centrum en de omliggende pleinen. Dankzij de ruime stationshal, glazen liften en twee moderne fietsenstallingen, is het station het visitekaartje geworden van Almere. Het Stationsplein en Mandelaplein zijn groene plekken geworden waar Almeerders en bezoekers graag verblijven. Het nieuwe lichtkunstwerk van Geert Mul, aan de zijde van het Mandelaplein, heeft dit jaar een internationale vakprijs gewonnen. Het sleutelproject Station en omgeving is hiermee afgerond in 2023.

Kunstwerk Geert Mul bij Station (Foto: Richard Terborg)

Rondje Weerwater

Het Weerwater is de centraal gelegen waterplas van Almere. Aan de noordzijde geflankeerd door Almere Centrum en aan de zuidzijde door de toekomstige wijk Hortus. Met haar groene oevers, strandjes en sportieve mogelijkheden is het Weerwater de plek waar men graag recreëert.

Met het Rondje Weerwater worden de noordoever (Almere Centrum) en de zuidoever van het Weerwater met elkaar verbonden. De afgelopen jaren en de komende jaren staan in het teken van de uitvoering van de plannen die hiervoor in 2016 zijn opgesteld.

Gedeputeerde Jan de Reus en Wethouder Maaïke Veeningen bij de opening Rondje Weerwater (Foto: Richard Terborg)

Doelstellingen

- Het Weerwater onderdeel maken van Almere Centrum.
- Het recreatieve potentieel van het Weerwater benutten.
- Verbinding van het centrumgebied met de toekomstige wijk Hortus.

Resultaten en vooruitblik

Track Rondje Weerwater

In juli 2023 is het kleine Rondje Weerwater officieel geopend. Naast de recreatieve track, een route om te fietsen, wandelen en skeeleren, zijn twee beweegapps gelanceerd. In 2022 is er gestart met de planontwikkeling van het lange rondje Weerwater. Er zijn twee bewonersavonden georganiseerd en het plan is in 2023 uitgewerkt naar een inrichtingsplan. De voorbereidende werkzaamheden zijn in december 2023 gestart. Daadwerkelijke uitvoering vindt in 2024 plaats.

Start werkzaamheden lange rondje Weerwater december 2023

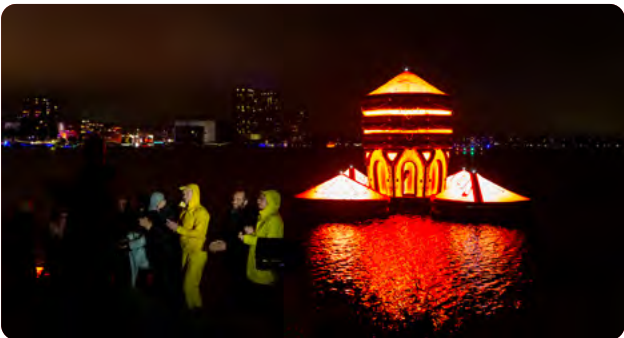
Esplanade

In 2023 is er onderzocht op welke manier er groen en zit-elementen toegevoegd kunnen worden aan het Stadsstrand Esplanade. In het eerste kwartaal van 2024 wordt het plan uitgewerkt en bij goedkeuring uitgevoerd.

Programmering

Om het dagelijks gebruik van het Weerwatergebied te stimuleren, worden er de komende jaren diverse (recreatieve) functies en activiteiten op de oevers en langs het Rondje Weerwater toegevoegd. Ook wordt ingezet op evenementen, wedstrijden en ontwikkelingen rondom en op het Weerwater. Deze programmering is altijd in samenwerking met diverse Almeerse partijen. Meer over de samenwerking bij hoofdstuk 'programmering Almere Centrum'.

In het Weerwatergebied hebben er in 2023 hebben er in samenwerking met (lokale) partners, ondernemers, culturele instellingen en producenten diverse evenementen plaatsgevonden, onder andere de 2e editie van het lichtkunstfestival ALLUMINOUS. Een festival met een hoog bezoekersaantal en divers publiek. Jong en oud genoten van de lichtkunstwerken. ALLUMINOUS bracht divers Almere en de regio op de been. ALLUMINOUS is een grootstedelijk en gratis toegankelijk evenement. In 2024 vindt de derde editie plaats.

Lichtkunstfestival ALLUMINOUS (Foto: Richard Terborg)

Daarnaast vonden er diverse activiteiten plaats op het Weerwater, georganiseerd in samenwerking met de Ondernemersvereniging Stadshart Almere (OVSA). Niet alleen aan de centrumzijde vonden activiteiten plaats. In samenwerking met Stichting Weerwoud zijn er diverse activiteiten georganiseerd op Utopia. Aan het rondje Weerwater is Utopia eiland, een groene oase, waar getoond wordt hoe wij als mens in de door ons gemaakte landschappen ecosystemen kunnen herstellen d.m.v. het verbouwen van (h)eerlijk en gezond voedsel. Stichting Weerwoud draagt zorg voor dit unieke gebied.

Almere Centrum

Connecting People (Foto: Richard Terborg)

Er wordt ingezet op de doorontwikkeling van winkelcentrum naar kloppend hart van de stad en regio ter bevordering van de economische groei. De nadruk ligt op het versterken van de functiemix, de regionale positionering, de routing en het ontwikkelen van de Groene Loper. Dit is de kunstroute vanaf de noordzijde van het station, via het Weerwater, tot aan de toekomstige wijk Hortus.

Door de centrumpartners worden gezamenlijke projecten en activiteiten voorzien die aansluiten op de programmadoelen zoals benoemd in de visie en het programmaplan *Almere Centrum 2020-2030*. Er wordt ingezet op het versterken van de functiemix, bestaande uit het toevoegen van woningbouw in het centrum, het blijvend vernieuwen van retail en horeca, het stimuleren van informele werklocaties (middelen partners en gemeente), het versterken van regionale aantrekkingskracht en de routing en pleinen.

Almere Centrum groeit uit tot een kloppend hart voor bewoners en bezoekers uit de stad en de regio door de volgende doelstellingen.

Doelstellingen

- Toevoeging van sterke publiekstrekkende winkels, evenementen en het versterken van de verblijfs- en beleevingswaarde.
- Verbetering van de routing in het centrum om het publiek te verleiden het hele centrum te laten beleven en langer te laten verblijven dan gepland (Groene Loper en pleinen-strategie).
- Een zeer goede bereikbaarheid (auto, ov en fiets).
- Toevoegen van programma's zoals woningbouw.

Vanuit het FVA is de focus op versterking van routing en pleinen die het station via de Esplanade verbindt met de zuidoever Weerwater.

Resultaten en vooruitblik Groene Loper

De structuurversterking van het centrum richt zich op het verbeteren van de beleevingswaarde van het centrum en het versterken van de route door het centrum. Dit vereist een aanpak over de lengte van 800 meter: van station tot aan het Weerwater via een Groene Loper. Vanuit de visie Zeegroen worden er diverse kunstwerken in de openbare ruimte gerealiseerd.

In 2023 is de Zeegroene Loper is in samenwerking met de Kunstlinie verrijkt met kunst van Street Art Frankey. Een kleurrijke papegaaiduiker schittert op de liftschacht op de Esplanade. De kunstroute Zeegroene Loper loopt vanaf het station tot aan het Weerwater. Alle kunstwerken verwijzen naar de unieke geschiedenis van Almere, de stad ontstaan op de bodem van de zee. De kunstwerken zijn altijd tot stand gekomen in samenwerking met andere partijen zoals Kroonenberg Groep, NS, ProRail en voormalig vastgoedeigenaar Unibail Rodamco Westfield.

Street Art Frankey (Foto: Richard Terborg)

Openbare ruimte

In 2022 is een modelstudie verricht voor de verlengde Stadhuispromenade. Het doel is om in de komende periode een aantal modellen uit te werken en te visualiseren om de verbinding tussen de Stadhuispromenade en de Wandel-laan te verbeteren. De modellen slechten de barrièrewerking van de rotonde en maken nieuwe verbindingen mogelijk voor langzaam verkeer.

In het eerste kwartaal 2023 is besloten om dit schetsont-werp niet verder uit te werken in afwachting van de uit-komsten van de mobiliteitsvisie en de ontwikkeling van de Campus. In december 2023 zijn de plannen weer bespro-ken en besloten om deze mee te nemen in de uitwerking van de campusontwikkeling. Daarnaast wordt er gewerkt aan het verder vergroenen van de openbare ruimte in Al-mere Centrum. Samen met vastgoedeigenaar UMB is er in 2023 gewerkt aan een eerste schetsontwerp. In 2024 wordt het plan verder uitgewerkt en vanaf einde 2024 ge-faseerd gerealiseerd. Door de intensieve samenwerking is UMB bereid om fors te investeren in de openbare ruimte, zowel in kosten realisatie en beheerlasten.

Programmering Almere Centrum

In 2023 was er weer veel te beleven in Almere Centrum. In samenwerking met en financiering vanuit de samenwerkende partijen zijn er verschillende evenementen en activiteiten georganiseerd. Dit is van belang voor het economisch func-tioneren van het centrum. Naast grote fysieke investeringen is er de afgelopen jaren vanuit het FVA ingezet op actieve programmering van de openbare ruimte en in het bijzonder op de hoofdroute naar en van het Weerwater.

Ook in 2023 is er een jaarlijkse FVA bijdrage beschikbaar gesteld van circa 5.5K met een inleg van ruim 1,6 miljoen door de centrumpartners.

Graffituur Hospitaaldreef (Foto: Richard Terborg)

Voorbeelden van de gezamenlijke programmering en inzet middelen zijn o.a:

- Lichtkunstfestival ALLUMINOUS
- Urban Sports Games
- Almere Floats
- placemakingtrajecten

Hierbij was de inzet vanuit het FVA een klein deel van de totale investering.

Zoals aangegeven wordt er intensief samengewerkt door diverse partijen. De noodzakelijke programmering voor het gebied wordt voornamelijk gefinancierd vanuit de markt-partijen. De middelen van het FVA dienen vooral als aan-jaaggeld om zo de middelen van derden optimaal te benutten, in te zetten waar het nodig is om de gezamenlijke culturele en economische doelen te behalen.

Werkagenda Centrum Almere 2040

De *Werkagenda Centrum Almere 2040* bereidt de lange termijnontwikkeling van het centrum voor. Onderdeel hiervan is het opstellen van een **Ontwikkelvisie voor duurzame gebieds-ontwikkeling en openbare ruimte, een bijbehorende ontwikkelstrategie, een culturele strategie, het inrichten van een dialoog en een marketingstrategie.**

Centrum Almere 2040 is een ambitieus traject dat nauwe samenwerking bevordert in het ruimere gebied rondom de binnenstad van Almere.

Het traject onderzoekt hoe deze samenwerking vorm kan krijgen om het gebied met zijn centrumfunctie en diverse voorzieningen een centrale rol te laten vervullen in zowel de stad als de regio, met als doel de leefbaarheid, vitaliteit en economische groei te versterken.

Doelstellingen

Het Centrum van Almere ontwikkelt zich verder door tot een duurzaam en kwalitatief hoogwaardig centrumgebied dat uitstekend verbonden is met de regio. Het is het economische, sociale en culturele centrum van de stad. Er is volop ruimte voor voorzieningen, informele werkmilieus, ontmoeting en een verdere verdichting met woningen. Er is dan ook sprake van intensief ruimtegebruik met een mix van wonen, werken, diverse stedelijke en culturele voorzieningen.

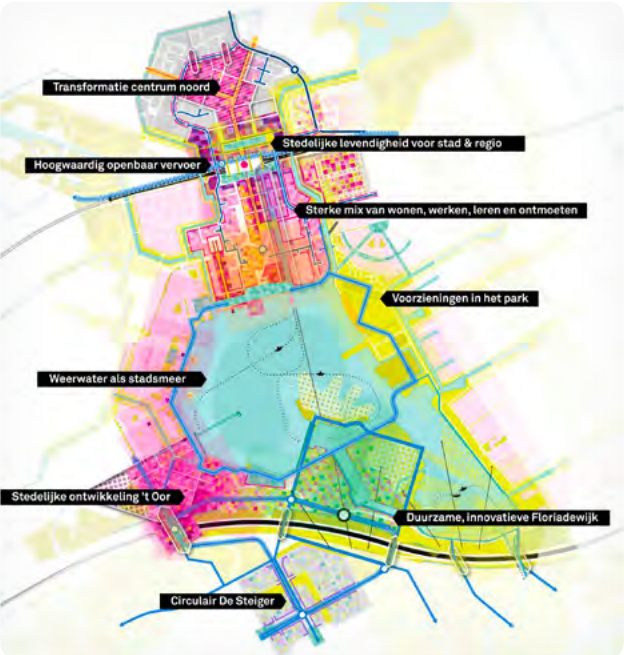
De focus ligt op het organiseren en uitwerken van wat nodig is om tussen 2030 en 2040 de ontwikkeling van Centrum Almere met beoogde kwaliteit en vereende kracht verder te brengen, vanuit samenhang en integraliteit. In 2023 is met name onderzoek gedaan en de visie opgesteld. Hieruit zijn zes sleutelprojecten voortgekomen die nodig zijn om de lange termijnontwikkeling mogelijk te maken. In 2024 worden deze nader uitgewerkt en de inzet, samenwerking en het actieprogramma voor de periode na 2024 opgesteld.

Resultaten

Ontwikkelvisie Hart van de Stad 2040

Het Hart van de Stad is geografisch een groter gebied dan de binnenstad. Het gebied rondom het Weerwater ontwikkelt zich verder door ten zuiden van het Weerwater, rondom de A6, en meer naar het noorden van het station richting de Markerkant. Er wordt daarom gezocht naar richtlijnen die ook na 2030 helpen bij de verdere ontwikkeling van het centrum.

Deze richtlijnen zijn opgesteld in een ontwikkelvisie voor duurzame gebiedsontwikkeling voor het Hart van de Stad 2040. De ontwikkelvisie is een leidraad met principes, spelregels voor ruimtelijke, sociale en culturele programmering, ontwikkeling en borging van kwaliteit. Ook staan hierin randvoorwaarden en zes sleutelprojecten om de ontwikkeling van Centrum Almere na 2030 mogelijk te maken.

Kaart gebied Hart van de stad

De ontwerpbureaus *Felixx* en *Posad-Maxwan* hebben, in co-productie met gemeente Almere, het afgelopen jaar gewerkt aan de ontwikkelvisie en deze eind 2023 opgeleverd. De ontwikkelvisie heeft het principe van *Natuurlijk Verstedelijken* als uitgangspunt genomen voor de realisatie van een (hoog)-stedelijke verdichting. Door dit principe kan een levendig en stedelijke centrumgebied gecombineerd worden met de Almeerse identiteit en de klimatologische en ecologische uitdagingen van deze tijd.

Doelstellingen

- Het Weerwater en oevers: doorontwikkelen stadsnatuur van water en oevers, en verbinden met energieopgave (warmte/koude), slib als bouw materiaal, voedselproductie en duurzaam beheer.
- Stadswateringpark: het ontwikkelen van een hoogwaardig aaneengesloten park van 4,5 kilometer, het versterken van de biodiversiteit, waterretentie, koeling, verblijfsplekken, kunst & cultuur en het creëren verbindingen voor mens, plant en dier.
- Stadsstraten; het transformeren van dreven naar aantrekkelijke straten waar kan worden gewandeld, gefietst en met ruimte voor ontmoeting en levendige plinten.
- Groene culturele as: een nieuw profiel voor de busbaan en omgeving met het verminderen van de barrièrewerking en ruimte voor verblijf, groen, kunst en cultuur.
- Bospark: het maken van groene bosrijke en recreatieve verbindingen over de snelweg A6 en het creëren van een aantrekkelijke leefomgeving van dit district voor mens, plant en dier.
- Stedelijke as: het creëren van een ruggengraat door het Bosdistrict, een stedelijke, levendige groene en veilige verbinding, die de beide zijden van de A6 met elkaar verbindt en aansluit op het rondje Weerwater.

Ontwikkelvisie Natuurkrachtig Hart van de stad (Felixx en Posad-Maxwan)

Met de ontwikkelvisie als leidraad werken we toe naar een centrumgebied waar mensen graag wonen, werken, studeren en verblijven. Het is een vitaal en toekomst bestendig centrum dat zich met zijn dichtheid en architectuur onderscheidt in kwaliteit en uitstraling van zijn omgeving. Hiermee kan er komende jaren met onze partners worden gewerkt aan de ontwikkeling van het centrum.

Inspiratiebeeld Stadswateringpark (Felixx en Posad-Maxwan)

Culturele strategie

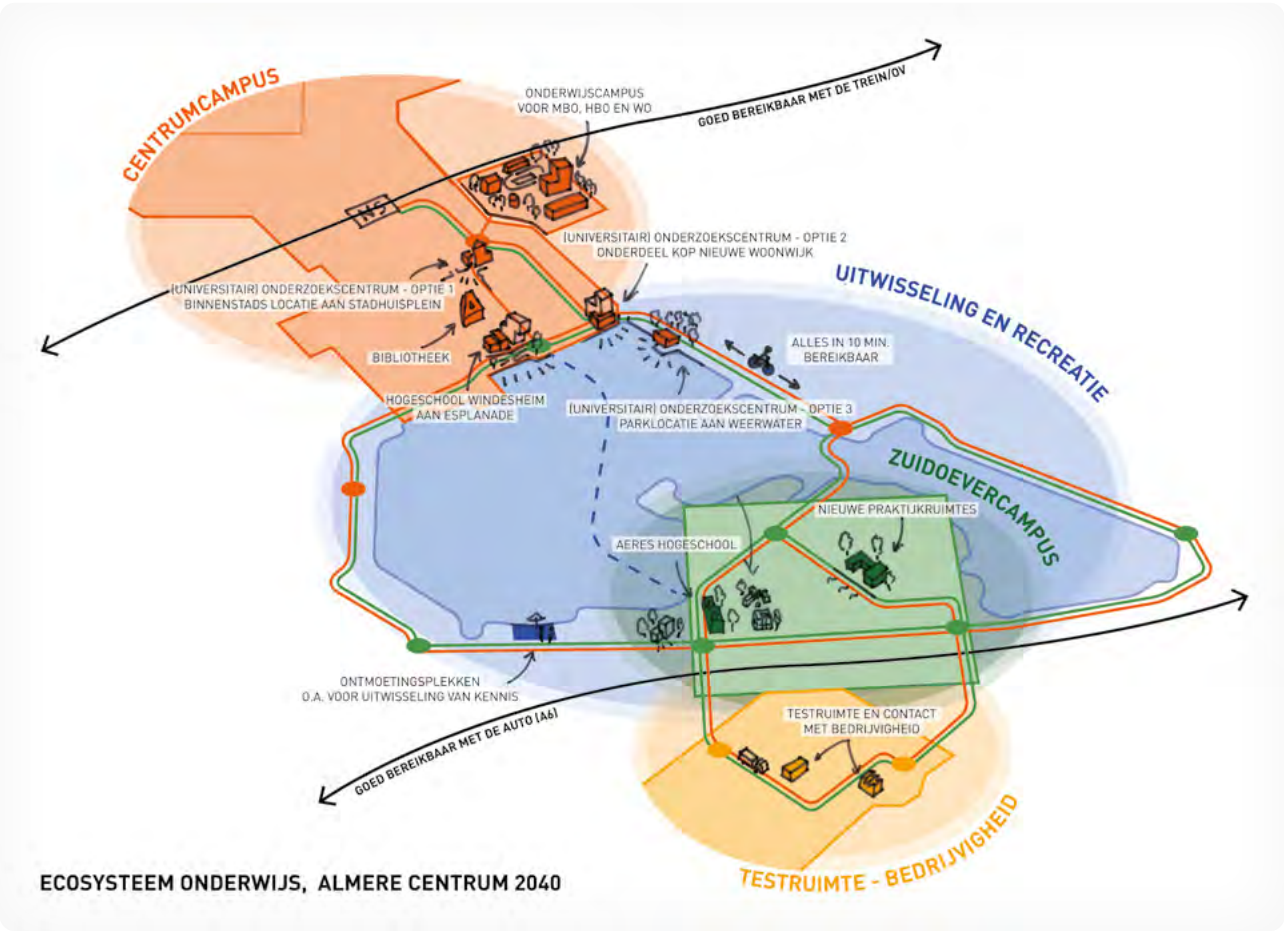
Bij het bereiken van een aantrekkelijk, levendig centrum horen ook culturele voorzieningen die de aantrekkingskracht van Almere als geheel versterkt. In 2023 is door het bureau DSP een analyse gedaan van de culturele infrastructuur van Almere en de ontwikkelmogelijkheden van cultureel Almere als geheel en het centrum in het bijzonder. Vervolgens is in nauwe samenwerking met de afdeling *Onderwijs, Sport en Cultuur* en Programmalijn *Cultuur, toerisme en sport* gewerkt aan een Culturele Strategie. Deze strategie was een bouwsteen voor de Ontwikkelvisie en een aanvraag FVA 3e tranche voor het project *Cultuurimpuls Centrumontwikkeling*.

Energieplan

De ruimtevraag van energie zal de komende jaren enorm toenemen. Het is nodig om in het ontwerpen van de openbare ruimte rekening te houden met deze toenemende vraag, maar ook om door slimme interventies en duurzame oplossingen deze vraag te beperken. Dit was een belangrijke aanleiding om de opdracht te geven aan Generation Energy om een energieplan voor het *Hart van de Stad* op te stellen. Het energieplan is in 2023 opgeleverd en gebruikt als bouwsteen voor de ontwikkelvisie.

Innovatiedistrict Hart van de Stad

Gemeente Almere werkt aan de ontwikkeling van kennis- en innovatiedistricten, als een van de partners binnen de MRA en de Provincie Flevoland. Er heeft een eerste verkenning plaatsgevonden naar de ontwikkeling van een innovatiedistrict in het centrum. Hier is in samenwerking met de programmalijn *Leer- en werkomgeving* besproken hoe de ontwikkeling van het centrum en de ontwikkeling van een innovatiedistrict elkaar kunnen versterken. De resultaten van deze verkenning zijn gebruikt voor gesprekken over de kansen en mogelijkheden voor een innovatiedistrict in het centrum. Daarnaast waren ze input voor de Ontwikkelvisie en een verkenning richting technisch beroeps- en wetenschappelijk onderwijs.

Schets onderwijs en innovatiedistrict Illustratie (IMBO)

Mobiliteitsplan Hart van de stad (2030-2040)

De toevoeging van meer woningen, stedelijke voorzieningen en werkgelegenheid brengt een opgave met zich mee voor het bereikbaar houden van het centrum. Vandaar dat adviesbureau Goudappel sinds oktober 2022 werkt aan een actueel mobiliteitsplan dat aansluit bij en bijdraagt aan de realisatie van de verstedelijkingsopgave van het centrum.

Schets mobiliteitsplan (Goudappel)

In gesprek over Centrum Almere 2040

De toekomst van het centrumgebied is voor velen belangrijk. Er is geprobeerd om zoveel mogelijk verschillende belanghebbenden en belangstellenden kennis te laten maken met en mee te laten denken over ontwikkelingen in het centrum. Daarom zijn in 2023 op verschillende manieren gesprekken gevoerd met de stad. In deze gesprekken zijn nog geen uitgewerkte plannen voorgelegd, maar is gepeild hoe er gedacht wordt over belangrijke thema's en richtingen voor de verdere ontwikkelingen van het centrum. De resultaten van deze gesprekken met bewoners, bezoekers, ondernemers, studenten, betrokken partners en organisaties, zijn terug te lezen in het participatieverslag: *In gesprek over Almere 2040*.

In gesprek met Hart van de stad 2040 (Foto: Maarten Feenstra)

Daarnaast heeft een klankbordgroep van professionals meegedacht over de ontwikkelingen van het centrum. Enkele deelnemers van de klankbordgroep kennen Almere en het centrum (redelijk) goed, anderen zijn gevraagd om met hun ‘vreemde ogen’ te reflecteren.

De groep is driemaal bijeengekomen in een vaste samenstelling. Daarnaast is hen gevraagd om op hun kennisdomein mee te denken over specifieke onderwerpen voor o.a. het mobiliteitsplan en de culturele strategie.

Ook zijn er gesprekken geweest met de maatschappelijke partners (*Futuregroep*), stakeholders op de zuidoever van het Weerwater, het Waterschap en de Provincie. Er is breed draagvlak voor de geschetste lange termijnontwikkeling en partners geven aan vanuit eigen rol en expertise te willen bijdragen aan toekomstige ontwikkelingen.

Ontwikkelstrategie

Onderdeel van de werkagenda *Centrum Almere 2040* is het opstellen van een ontwikkelstrategie en daarmee het bepalen van de benodigde inzet voor realisatie van de lange termijn ontwikkeling. Een eerste verkenning is gedaan naar de ontwikkelstrategie voor de toekomstige transformatiegebieden. Deze verkenning is de aanleiding geweest voor gemeente Almere om in 2023 *Wet voorkeursrecht gemeenten* te vestigen op Markerkant 15. Hierdoor heeft de gemeente het eerste recht van aankoop indien een eigenaar besluit zijn bezit te verkopen. Voor de mogelijkheden van een Bospark A6 is een eerste verkenning gedaan door Ingenieursbureau *Witteveen+Bos*. Hierin zijn verschillende actuele varianten voor (gedeeltelijke) overkluizing van de A6 in beeld gebracht.

Vooruitblik

De hoofdlijnen worden daaraan voorafgaand gepresenteerd aan de raad, betrokkenen en ondernemers uit het centrum. Besluitvorming van het mobiliteitsplan door de raad zal voorafgaand aan de visie begin 2024 plaatsvinden. Ook wordt in 2024 een cultuurplan opgesteld door de gemeente, waar de culturele strategie voor het *Hart van de Stad* onderdeel van uit maakt.

In 2024 ligt de focus op het organiseren en uitwerken van wat er allemaal nodig is om de ontwikkeling van *Centrum Almere 2040* met beoogde kwaliteit en vereende kracht verder te brengen. Dit gebeurt door borging binnen de gemeentelijke organisatie, de Omgevingsvisie, het verder uitwerken van sleutelprojecten, communicatie en samenwerking. Aan het einde van 2024 wordt een overdrachtsdocument opgeleverd met strategie en aanbevelingen voor het vervolg. Dit is op het gebied van ontwikkel- en tijdspaden, benodigde vervolgonderzoeken en nadere uitwerkingen.

Floriade

In 2023 heeft de financiële afwikkeling plaatsgevonden van de bijdrage van de provincie Flevoland aan de Floriade. Bij de instelling van het FVA is besloten om de bijdrage van € 10 miljoen van de provincie aan de Floriade via het FVA te laten lopen. In gezamenlijk overleg is bepaald aan welke thema's de middelen worden besteed.

Naast het economisch programma Floriade Werkt! (inclusief programmering in Food Forum), de Bruggencampus en de Floriade Dialogues ging het om de thema's:

- Culturele Programmering
- Attracties
- Congressen
- Duurzaamheid
- Floriade in de Regio

In de aanloop naar en tijdens Floriade bleek dat niet alle voorgenomen projecten gerealiseerd konden worden. Zo kon een circulair paviljoen niet gerealiseerd worden en kwam ook een innovatief afvalinzamelingsproject niet van de grond. Het bedrag dat gereserveerd was om congressen op Floriade te organiseren is niet uitgeput. De post onvoorzien is niet volledig ingezet. Hierdoor is sprake van onderuitputting van de provinciale cofinanciering ter hoogte van @@. Dit bedrag zal worden teruggestort naar de provincie. Enkele activiteiten hebben in 2023 een vervolg gekregen; deze worden hieronder kort toegelicht.

Resultaten

Circulaire bruggen

Voordat Floriade haar deuren opende, zijn de vier bruggen van de Bruggencampus opgeleverd. De Bruggencampus blijkt een uniek project waar kennis over circulariteit in bruggenbouw is uitgetest en waar grote sprongen voorwaarts zijn gemaakt in digitalisering van materialen. Omdat de komende decennia zo'n 40.000 bruggen en viaducten in Nederland moeten worden vervangen, levert de Bruggencampus inzichten op die voor de sector van grote betekenis kunnen zijn. De Bruggencampus is toegetreden tot het *Nationaal Groeifondsproject DMI-Ecosysteem*, waarbinnen het project *De Digitale Bouwkeet* uitgevoerd wordt. In dit project wordt voortgebouwd op de kennis die in de Bruggencampus is opgedaan en worden methodieken ontwikkeld die bruikbaar zijn voor iedereen die werkt aan circulaire stedelijke ontwikkeling. In de hele keten van het ontwerp, aanbesteding tot realisatie loopt men tegen problemen aan, omdat bijvoorbeeld innovatieve toepassingen nog niet gecertificeerd zijn. Tevens loopt het Interreg project voor de biocomposietbrug nog enkele jaren door.

Floriade Programmering

Het rijkspaviljoen *Natural Pavilion* is overgedragen aan de provincie Flevoland. In de *Nationale Aanpak Biobased Bouwen*, die in november 2023 naar de Tweede Kamer is gestuurd, staat dat in dit pand het nationaal kenniscentrum biobased bouwen wordt gevestigd. Dit hangt samen met het *Nationaal Groeifondsproject Toekomstbestendige Leefomgeving*, waarin een coalitie van 130 partijen de komende jaren werkt aan

diverse projecten en waarvoor het Rijk € 100 mln. beschikbaar heeft gesteld. Hiervan heeft € 8,0 mln. betrekking op de provincie Flevoland, waar een keten ‘*Van Land tot Pand*’ zal worden gerealiseerd waarbij vlas gaat worden geteeld en samen met stro gaat worden verwerkt tot bouwmaterialen. Die bouwmaterialen willen we verwerken in nieuwbouw van woningen in Flevoland en verduurzaming van bestaande woningen. Dit draagt bij aan de Flevolandse bouwindustrie. In het Living Lab Almere Pampus wordt in de komende jaren op 40 ha grond van het Rijksvastgoedbedrijf diverse vezelgewassen verbouwd, samen met Wageningen UR en Aeres Hogeschool. Met de hieruit te maken bouwmaterialen worden in Almere (eerst) vijf huizen bouwen. Dit hangt samen met de *Regiodeal Nieuw Land*, waarin de ontwikkeling van een innovatiehub bouwen is opgenomen, gecombineerd met versterking van de hele onderwijskolom. Om veranderingen in de bouwsector te kunnen realiseren (circulair, biobased, toekomstbestendig), moeten ook opleidingen aangepast worden voor de bouwvakkers van de toekomst.

Het afgelopen jaar is de teelt van veldbonen en soja met Flevolandse boeren voortgezet, waarmee in de aanloop naar Floriade was gestart. De boeren wisselen kennis uit hoe deze teelten het best gedijen in de Flevolandse klei, maar werken ook samen aan de verwaarding van de geoogste materialen en de creatie van korte voedselketens. Inmiddels werken 17 landen samen in het Horizon project *EU4ADVICE* om van elkaar te leren hoe korte voedselketens kunnen worden ontwikkeld. Eén van de vier living labs binnen dit Europese project is Almere (naast Ierland, Bulgarije en Spanje), begeleidt door Flevo Campus en AMS Institute. Tijdens Floriade hebben de minister van LNV en 55 andere partijen de Green Deal eiwitrijke gewassen, ook bekend als Beandeal, ondertekend. In 2023 zijn meer organisaties toegetreden, waardoor een vitaal netwerk van telers, verwerkers en retailers is ontstaan ter bevordering van de eiwittransitie.

Door het uitblijven van bouwactiviteiten in de wijk Hortus, is Food Forum nog niet zoals verwacht, opgenomen in een vitale woonwijk. Dit heeft de provincie in de zomer van 2023 doen besluiten om de horeca-activiteiten in Food Forum te sluiten. In 2024 zal de provincie een besluit nemen over de toekomst van het pand, dat tevens onderdeel is van de Flevo Campus. Het voornemen is om de drie thema's van Food Forum (korte ketens, plantaardige eiwitten en voeding & gezondheid) te verbreden naar de gehele provincie en onderdeel te maken van het *Flevolands Plan voor het Landelijk Gebied*. Het uitblijven van besluitvorming door het (demissionaire) kabinet over het *Nationaal Plan voor het Landelijk Gebied* betekent echter dat het onduidelijk is wanneer de financiering beschikbaar komt.

Financiën

Hart van de stad	Begroting 2023	Gerealiseerd	Verschil
Programmasturing lijn 1	402	43	359
Station (en omgeving)	2.287	2.305	-18
Almere Centrum	674	498	176
Werkagenda Centrum Almere 2040	380	288	92
Rondje weerwater	1.610	1.369	241
Floriade projecten	0	11	-11
Totaal	5.353	4.514	839

Bedragen € x 1.000

Toelichting verschillen groter dan € 100.000

Programmasturing lijn 1

De onderbesteding wordt veroorzaakt, doordat minder budget nodig was voor planontwikkeling en proceskosten. De middelen worden, in afstemming met Almere 2.0, in het eerste kwartaal van 2024 benut voor de dekking van tekorten bij het *Station en Stationsomgeving*.

Station (en omgeving)

De uiteindelijke afwikkeling van de werkzaamheden leidt helaas toch tot een overschrijding. De effecten van COVID op personele capaciteit en leveranties, en daardoor flinke prijsstijgingen, zijn de voornaamste oorzaken. Er dienden forse tijdelijke maatregelen getroffen te worden, zoals fysieke afscheidingen en extra personeel. Tevens bleken met NS nog financiële regelingen getroffen te moeten worden voor derving omzet commercie en aanpassingen aan de OVCP-poortjes (OV-Chipkaart poortjes). Huidige informatie is dat de finale overschrijding op of net onder de 4 ton zal liggen. Deze overschrijding wordt binnen het huidige budget van Program-malijn 1 opgelost. Het project loopt achter in de financiële afhandeling. Naar verwachting wordt in het derde kwartaal van 2024 de eindafrekening opgesteld.

Almere Centrum

De onderbesteding voor het centrum wordt veroorzaakt door een langere planontwikkeling van diverse (vergroenings)opgaven in Almere Centrum, o.a. de Campusontwikkeling. Daardoor is de realisatiefase vooruitgeschoven. De middelen voor investering Almere Centrum uit 2023 worden naar verwachting grotendeels benut in 2024, passend binnen de meerjarenbegroting *Hart van de stad*.

Werkagenda Centrum Almere 2040

Een aantal onderdelen van de werkagenda is later gestart en daarmee deels doorgeschoven naar 2024, zoals het gesprek met de stad.

Rondje Weerwater

Onderbesteding wordt veroorzaakt doordat de uitvoering van het lange Rondje Weerwater voor een groot gedeelte in 2024 wordt gerealiseerd. Daarnaast is er onderbesteding vanuit programmering. Middelen uit 2023 worden ingezet voor o.a. ALLUMINOUS 2024, passend binnen de meerjarenbegroting van *Hart van de Stad*.

Bron: Maarten Feenstra

04 Leer- en werkomgeving

Start Regio Deal Nieuw Land met minister van BZK Hugo de Jonge

Leer- en werkomgeving

Programmalijs Leer- en werkomgeving is gericht op het versterken van de economie en innovatiekracht van Almere en regio op het gebied van tech & transitie. Op het snijvlak van technologie en grote transitie markten als energie, voedsel en bouw is sprake van toenemende vraag naar arbeidskrachten en toekomstbestendige werkgelegenheid op alle opleidingsniveaus. Voor meer stuwende bedrijvigheid zijn bedrijven nodig.

En voor bestaande bedrijven om te groeien en nieuwe bedrijven om te vestigen is voldoende talent nodig, op alle niveaus. Op dit moment is het gebrek aan talent een rem op de groei. Daarom is het belangrijk talent op te leiden, aan te trekken en te verbinden aan bedrijven in de stad en regio. Onmisbaar is dan een duidelijk economisch profiel en ondersteunende kennisinfrastructuur en gerichte samenwerking aan clustervorming en cruciale randvoorwaarden.

De inzet onder de programmalijs is dat in samenwerking met overheden, onderwijs en bedrijfsleven het economisch profiel versterken en innovatie aanjagen met focus op tech & transitie. De afgelopen jaren hebben is daar vanuit programma Almere 2.0 een goede basis voor gelegd. Zoals met de sleutelprojecten Flevo Campus, Kenniscampus Stadshart en ICT Tribe. In 2023 zijn ook belangrijke stappen gezet richting structurele samenwerking aan de ontwikkeling

van de regio Almere-Lelystad als regio van tech & transitie. Met de *Groeiagenda Nieuw Land* die is vastgesteld als ambitie en basis voor langjarige Rijk-regio samenwerking. De Groeiagenda biedt een gezamenlijke koers voor de ontwikkeling van meer kritische massa in de regionale economie gericht op tech & transitie. Met de agenda wordt thematisch focus aangebracht in de gezamenlijke inzet. Er wordt gericht op duurzame en digitale transitie in bouw, energie, voedsel en mobiliteit en op chiptechnologie die de energietransitie ondersteunt. En met de Groeiagenda worden de krachten gebundeld om te werken aan cruciale randvoorwaarden voor economische ontwikkeling en innovatie. Prioritair daarbij is het versterken van de kennisinfrastructuur. In het verlengde daarvan is in 2023 de *Regio Deal Nieuw Land* van start gegaan, als belangrijke stap waarmee Rijk en regio werken aan de uitvoering van de ambities.

Flevo Campus

Flevo Campus is een kennisinstituut dat zich richt op stedelijke voedselvraagstukken. De campus verbindt ondernemers, onderwijzers, onderzoekers en beleidsmakers. Deze interdisciplinaire aanpak resulteert in nieuwe oplossingen voor taai stedelijke voedselvraagstukken.

Door toegepast wetenschappelijk onderzoek, innovaties en experimenten te faciliteren, voedselondernemers te steunen, en educatie te promoten en stroomlijnen zoekt Flevo Campus naar antwoorden op uiteenlopende voedselvraagstukken. Met de verbindende functie van de Flevo Campus binnen het domein voedsel vormen ze een aanjager voor de ontwikkeling van het economisch cluster op het gebied van voedsel.

De Flevo Campus heeft haar doelstellingen verdeeld over drie inhoudelijke aandachtspunten:

- onderzoek
- opleiden
- ondernemen

Daarnaast zijn er doelstellingen ten aanzien van de ontwikkeling van de eigen organisatie, campusontwikkeling en het organiseren van activiteiten.

Doelstellingen en resultaten

Onderzoek

De doelstellingen ten aanzien van Onderzoek zijn in 2023 verdeeld over een drietal onderzoeksprogramma's, te weten: 'Supermarkt van de toekomst', 'Stadstuinderij van de toekomst (schooltuinen)' en 'Essaywedstrijd en kleine onderzoeksprojecten'. Van deze drie onderzoeksprojecten zijn de doelstellingen behaald. Daardoor zijn er onder andere gedurende het jaar zeven lokale producten gelanceerd die aangeboden zijn bij in totaal veertien supermarkten en bij de VVV. Er hebben verschillende kennisbijeenkomsten plaatsgevonden, al dan niet georganiseerd samen met een kennispartner. Op het Utopia eiland is een plek voor de schooltuinen gerealiseerd. In samenwerking met basisschool *De Verwondering* zijn eind maart de lessen gestart.

Er zijn gedurende het jaar meer dan vijf publicaties gerealiseerd door medewerkers van de Flevo Campus en in juni is de essaybundel 'Oestersalons, bakkeljauwbitterballen en donutzaken' (ondertitel: de veranderende eetcultuur in de lage landen) gepresenteerd.

Inspiratiesessie Supermarkt van de toekomst. Bron: Flevo Campus

Daarnaast zijn er, in het kader van het versterken van de samenwerking met *Wageningen University & Research* (WUR), het *Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan Solutions* (AMS) en de *Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten* (AHK), verbindingsofficieren aangesteld. Ook is een gezamenlijke denktank van start gegaan waarin 15-20 studenten van verschillende kennisinstituten interdisciplinair werken aan een product.

Opleiden

De genoemde denktank is succesvol gerealiseerd. Voorbereidingen voor een nieuwe denktank in 2024 zijn in voorbereiding. Ook is per eind maart een *Research Fellow* gestart. In het najaar van 2023 is de Flevo Campus gestart met de *Chef's Academy*. Dit is een cursus voor chefs waarbij een verdieping wordt geboden op duurzame en sociaal-maatschappelijke oplossingen voor deze beroepsgroep. De *Chef's Academy* is een succesvolle samenwerking met Low Food, Vermaat Groep en Aeres Hogeschool. Deze cursus dient als opmaat, in samenwerking met genoemde partners, tot een volwaardige opleiding. De doelstelling om naast dit aanbod een tweede onderwijsproject te starten, is niet gerealiseerd.

Ondernemen en Innovatie

Op dit thema bestonden de doelstellingen uit het zich laten vestigen van minimaal drie ondernemers op de Flevo Campus en het realiseren van onderzoek naar vestigingsvoorwaarden voor innovatieve bedrijven in de voedselverwerking. Omdat de benodigde kavels op het Hortus terrein nog niet vrijgegeven waren, is vestiging van bedrijven onmogelijk gebleken. Wel worden bedrijven via activiteiten verbonden aan de Flevo Campus en is in het najaar van 2023 met een aantal partners (Rabobank, provincie Flevoland, Impact Hub en Food Hub) de *Food Innovators* begonnen. Dit is een online en offline platform. De rol van de Flevo Campus is het realiseren van een fysieke hub (in Natural Pavilion) en een ondernemersdesk voor allerlei voedselvraagstukken, waarin oplossingen worden gezocht (labs, vouchers etc.) of de ondernemer wordt verwezen naar de juiste partij. Met een tweetal bedrijven worden gesprekken gevoerd over vestiging in Almere. Deze gesprekken zijn gerealiseerd door Flevo Campus en worden ondersteund door de afdeling *Economische Ontwikkeling* van de gemeente Almere en Horizon, de regionale ontwikkelmaatschappij. Dit traject krijgt een vervolg in 2024.

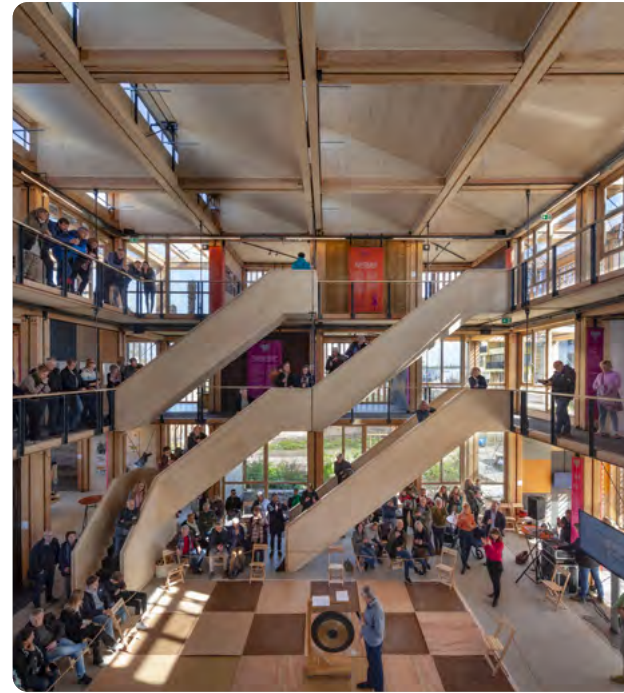
In 2023 zouden er tien vouchers worden uitgegeven aan partners om vragen van ondernemers die barrières op het gebied van voedsel ervaren met innovatie, experimenten of onderzoek op te lossen. In de loop van het jaar bleek dit aantal te ambitieus. Er lopen momenteel wel meerdere vouchers. Voor volgend jaar wordt de doelstelling naar beneden bijgesteld naar vijf tot tien vouchers.

Het hele jaar door zijn vanuit diverse kennisprogramma's succesvolle events georganiseerd. In het afgelopen najaar en winter waren dat bijvoorbeeld het *Supermarkt van de Toekomst/Flevo Lokaal* kennisprogramma en *De Boon van de Toekomst (drieluik)*. Ook worden er steeds meer events en kennisprogramma's door partners op de locatie van de Flevo Campus georganiseerd.

Het afgelopen jaar is een nieuwe lichting jonge starters in de agro- en foodsector begeleid door de Flevo Campus in de ontwikkeling van hun product. Dit traject is in november succesvol afgerond met een kennisprogramma. De instandhouding en het beschikbaar houden als werkruimte van *the Village* (containerdorpje grenzend aan de Flevo Campus) is uitgesteld. Het werkbaar en leefbaar houden van de eigen locatie in the Natural Pavilion koste dermate veel tijd en inzet dat hierin een keuze is gemaakt.

Campusontwikkeling

Zoals blijkt uit verschillende activiteiten rond onderwijs en onderzoek, de samenwerking met startende en gevestigde voedselondernemer én de diverse kennisevenementen, is er op de inhoud sprake van positieve campusontwikkeling. De Flevo Campus realiseert een plek waar diverse partijen kunnen samenwerken, van elkaar kunnen leren en die dient als broedplaats voor startende ondernemers.

The Natural Pavilion, thuisbasis van Flevo Campus in de wijk Hortus (Foto: Daria Scagliola)

De plannen voor de fysieke campusvorming staan noodgedwongen op pauze. De opties op kavels 117 en 118 op het Hortus terrein is nog steeds van kracht. De bedoeling is hier een gebouw te realiseren die zal dienstdoen als verzamelplek voor ondernemers, onderwijs en onderzoekers. Maar ook dé plek voor het *Center of Culinary Arts* (CoCa), productieruimte, labs etc. Vanwege het ontwikkelingsgeschil van de wijk tussen Weerwater en de gemeente staat dit min of meer stil. Sinds half februari is Natural Pavilion het hoofdkwartier van Flevo Campus. Samen met de provincie als medegebruiker wordt het iconische gebouw naast werkruimte ook voor evenementen gebruikt. Daarnaast worden er veel activiteiten georganiseerd, en wordt er ook ruimte aan partners geboden om 'reuring' te verzorgen. In het najaar van 2023 zijn een aantal bijeenkomsten georganiseerd met de verschillende organisaties die actief zijn in Hortus/Innovatiedistrict/ Flevo Campus. Dit onder begeleiding van twee externe procesbegeleiders. Dit resulteert in ieder geval in een gezamenlijke activiteitenagenda.

In december heeft Flevo Campus een gesprek gefaciliteerd tussen gemeente, ondernemers en Horizon. Dit zijn voedsel-ondernemers die zich graag vestigen in de regio in nabijheid van Flevo Campus als kennispartner, aanjager en verbinder. Dit gesprek is gestart in december en 2024 wijst uit of dit gaat lukken.

Ontwikkeling eigen organisatie

Met de doorontwikkeling naar een zelfstandige stichting had de Flevo Campus de taak om zorg te dragen voor een slagvaardig organisatie die op tijd de bestuurlijke overleggen voorbereid, een adequate raad van toezicht heeft en op tijd voldoet aan de rapportageverplichtingen uit hoofde van de subsidie. Het organisatiehuis staat. De rollen van RvT, directeur/bestuurder, projectleiders en communicatie- en projectmedewerkers zijn ingevuld.

Het team bestaat uit zeven vaste medewerkers en een flexibele schil van zzp'ers. Zes keer per jaar vinden er RvT overleggen plaats met de directeur-bestuurder, waarvan twee keer samen met de bestuurders van provincie en gemeente. In juli is de eerste jaarrekening afgerond met een accountantsverklaring. De RvT heeft hier met de accountant over gesproken. Er waren complimenten voor het proces. Op basis van het accountantsverslag zal een aantal verbeteringen in de bedrijfsvoering worden doorgevoerd.

Logo Flevo Campus

Vooruitblik

2024 is in een aantal opzichten een overgangsjaar voor de Flevo Campus. Aan de ene kant werkt de Flevo Campus door aan het huidige programma, en bevinden de activiteiten zich grotendeels in het verlengde van 2023:

- het aanjagen en verbinden van kennis en innovatie
- onderzoek
- bedrijven

Daarnaast is 2024 het jaar waarin de Flevo Campus zich voorbereid op de nieuwe programmaperiode en de derde tranche van het FVA. In deze volgende fase zet de Flevo Campus een volgende stap in hun ontwikkeling. Deze stap kenmerkt zich door het toegroeien naar steeds meer (financiële) zelfstandigheid en zelfredzaamheid, en een nog helderdere positie in het ecosysteem rond voedsel. In deze fase wordt de propositie van de Flevo Campus verder uitgewerkt en aangescherpt.

In het bestuurlijk overleg van november jl. is aan de Flevo Campus de opdracht verstrekt om deze aangescherpte propositie te formuleren. Medio februari wordt verder hierover bestuurlijk gesproken.

ICT Tribe Almere (voorheen MBO ICT Field Lab)

Openingsmoment ICT Tribe Almere met wethouder Maaike Veening, gedeputeerde Chris Jansen en directievoorzitter ROC Flevoland Mark Vlasblom (Bron: Maarten Feenstra)

ICT Tribe heeft tot doel het gat tussen de grote vraag naar en het geringe aanbod van IT-talent te dichten en het IT-talent te behouden en verder te ontwikkelen. Zodat door de aanwezigheid van voldoende IT-talent Almere, Flevoland aantrekkelijk wordt voor bedrijven om zich te (blijven) vestigen.

Door het actief ophalen van de vraag, het verbinden van bedrijven, (scholings)aanbieders en potentieel IT-talent en het coördineren van scholingstrajecten, is ICT Tribe een waardevolle aanvulling in het ecosysteem van de IT-arbeidsmarkt. Succesfactoren zijn: de partnership met het bedrijfsleven, de modulaire opzet en persoonlijke aandacht bij het ontwikkelen van IT-talent. Mijlpalen dit jaar zijn twee succesvolle omscholingstrajecten, uitbreiding van de programmering met kennissessies en een zomerevent, de officiële opening van het centrum en de vestiging van de Stichting.

Doelstelling

ICT Tribe Almere richt zich op drie pijlers:

- Mensen IT laten ontdekken
- Hen opleiden door om- en bijscholing
- Matchen van gecertificeerden met bedrijven en/of andere stakeholders

Er worden vier principes gehanteerd:

1. Een leven lang leren – blij voortdurend talent ontwikkelen, vakmatig en sociaal;
2. Duurzame inzetbaarheid van werkenden en werkzoekende met actuele skills;
3. Diversiteit en een inclusieve leer- en werkomgeving leidt tot betere resultaten;
4. Samenwerking leidt tot een stevige triple helix in de regio.

Mede dankzij de samenwerking van alle partners en de inbreng van ieders expertise is de *Stichting ICT Tribe Almere* inmiddels opgericht, waardoor dit sleutelproject nu een draaiende publiek/private startup (incubator) organisatie is. Het betreft een coalitie van:

- oprichtingspartners
- gemeente
- provincie en ROC van Flevoland
- UWV
- Baangericht
- Regionaal Werkbedrijf Flevoland
- ROC
- Fastlane
- Techgrounds
- beginnend netwerk van bedrijven en bedrijfspartners

Naast publieke financiering groeit de private bekostiging, o.a. in de vorm van betalende Partners en een bijdrage voor geleverde diensten. ICT Tribe wordt door organisaties ook met expertise en inzet gesteund.

Certificaatuitreiking ICT Tribe Almere

Resultaten

- Volgend uit de pijlers Ontdekken, Opleiden en Matchen zijn in 2023 meer activiteiten georganiseerd dan in 2022: waaronder 5 oriëntatie middagen, 20 mensen deden mee aan Pathways (2-weeks traject van Techgrounds); afronding van de zesde en zevende 3-maandse omscholing (Support/helpdesk, Junior Netwerkbeheer) van Fastlane en ROC; een bijscholing; diverse kennis- en ontmoetingsevenementen, o.a. over AI en data; voor de eerste helft van 2024 is een programmering opgesteld;
- Totaal 70 omscholers, waarvan 21 in 2023 (in klassen van circa 12), zwaaiden met certificaten af; doorgaans vindt circa driekwart een baan bij een (IT)bedrijf in de regio binnen drie maanden (zie foto rechtsonder op de pagina hiervoor);
- Vanaf eind januari kon (tijdelijk) een verdieping in Toren D worden benut voor de kennis-, netwerk- en scholingsactiviteiten;
- Zichtbaarheid is vergroot (o.a. website, social media), dankzij de inzet van een aparte projectmedewerker;
- In de eerste helft van 2023 is een start gemaakt met een Alumni-opzet en in juni is een Klankbord bijeenkomst gehouden met de nadruk op partnershipontwikkeling met bedrijven;
- Het praktoraat heeft eerste stappen gezet, zoals de opzet van een Learning Community om te werken aan actueel IT onderwijs, een inventarisatie van het aanbod aan IT-onderwijs in de regio en het ontwerp van een website met een koppeling naar www.ictribe.nl;
- Naast de programmering is veel werk verricht om ICT Tribe als organisatie te vestigen en als stichting in te richten, waaronder:
- Ondanks vertraging is de verbouwing rond van 1.000 m2 instructie- en overlegruimtes in Toren D, gecoördineerd door afdeling vastgoed van ROC van Amsterdam-Flevoland; vervolgens ingericht met een kleurrijk en gevarieerd 'second life' interieur;
- Ook is een akkoord bereikt over een huur overeenkomst met ROC tot eind 2026;
- De officiële en feestelijke opening vond plaats op 6 november door de verantwoordelijke wethouder, gedeputeerde en ROC voorzitter (zie foto bovenaan de pagina hiervoor);
- Dankzij de inzet van een werkgroep vanuit de oprichtingspartners i.s.m. juridisch en fiscaal experts de BTW plichtige stichting als vorm gekozen en zijn de statuten uitgewerkt;
- Volgend op de goedkeuring van het businessplan in juni 2022, volgde de goedkeuring van een sluitende meerjarenbegroting (2023-2026);
- Met toestemming van BenW richtte de programmamanager op 3 november de stichting op en tot medio februari 2024 fungeert hij ook als directeur-bestuurder a.i. van de stichting;
- Tijdens een feestelijk moment met bedrijven op 21 november 2023 werden 5 bedrijven Partner o.b.v. een Mega of Giga-arrangement;
- Het team is uitgebreid met twee nieuwe teamleden op het gebied van communicatie en projectmanagement – resp. uitgeleend door gemeente Almere en op vrijwillige basis;
- Mijlpaal was de werving van de toekomstig directeur-bestuurder die de directeur-bestuurder a.i. gaat opvolgen (start begin 2024) en de keuze van een Raad van Toezicht;
- Tenslotte is tijdens het laatste Bestuurlijk Overleg op 20 december de benoeming van de toekomstige directeur-bestuurder en van de geselecteerde Raad van Toezicht (drie leden) bekrachtigd.

De uitvoering is gepland en wordt wekelijks gemonitord in het kernteamoverleg. Risico's en beheersmaatregelen worden regelmatig geactualiseerd door de directeur-bestuurder samen met de controller.

Vooruitblik

- In de loop van februari 2024 wordt stichting ICT Tribe volledig geïmplementeerd als zelfstandig entiteit (uitvoeringsorganisatie), zoals oorspronkelijk gepland, met een directeur-bestuurder, een Raad van Toezicht en Overleg van Partners, een adviesorgaan.
- In 2024 wilt ICT Tribe zich bewijzen als een community platform waar doelgroepen elkaar ontmoeten, samen leren en samen werken in de regio.
- Hoewel de belangrijkste middelen nog uit het FVA budget komen (tot eind 2025), ligt de nadruk in 2024 op een grotere instroom van potentiële IT-ers, meer diversiteit in het scholingsaanbod, met name bijscholingen met verdienpotentieel.
- Essentieel wordt voorts het laten groeien van het bedrijvennetwerk en het aantal betalende partners. Dat is de hoofdtaak van de toekomstige directeur-bestuurder, die een business developer is en als meewerkend voorman actief is.
- Om de communicatie te versterken krijgt de ICT Tribe-website een make-over, daardoor worden bijv. kandidaten na hun opleiding zichtbaar voor geïnteresseerde (IT)bedrijven; de website van het practoraat gaat in januari live.
- Het team bestaat deels uit professionals van de gemeente Almere en het ROC, waarbij in 2024 een Community Manager wordt toegevoegd. Deze manager vervult een gastvrije en facilitaire rol en verbindt mensen op de locatie.
- Subsidies van onder andere FVA en Regionaal Werkbedrijf Flevoland worden via een Subsidiebeschikking naar de Stichting geleid, onder toezicht van BenW. In januari wordt een bankrekening bij RABO geopend en wordt de financiële administratie uitbesteed aan een professioneel bureau, met kwartaalcontroles door een controller.
- De nieuwe directeur-bestuurder bekijkt met het team het jaarplan op basis van een tussentijdse SWOT-analyse. Bij de doorontwikkeling van de programmering wordt gelet op de vragen uit de markt en het evenwicht tussen opbrengsten en kosten. Het doel is dat ICT Tribe als matchmaker voor IT-talent een duurzame toekomst heeft, zelfs na het einde van de FVA-bijdrage eind 2025.

Internationale Campus

Resultaten

De bouw van de Internationale School Almere is in maart 2023 afgerond en het gebouw is voor de zomervakantie opgeleverd. In de tussentijd is het gebouw helemaal ingericht met meubilair en lockers zodat na de zomervakantie het gebouw door de leerlingen en leraren in gebruik genomen kon worden.

Vooruitblik

Eind maart 2024 vindt de officiële opening van de internationale school plaats met de schoolbesturen en de bestuurders.

Kenniscampus Stadshart

Artist impression Kenniscampus Stadshart (Bron: TConceptT)

De ontwikkeling van de Kenniscampus Stadshart is een sleutelproject waarbij programma-lijnen *Hart van de stad* en *Leer- en werkomgeving* nadrukkelijk met elkaar samenwerken. Het gaat om de inhoudelijke doorontwikkeling van het hoger onderwijs en om de fysieke ontwikkeling van de campus.

Het plan voor de fysieke ontwikkeling omvat ongeveer 1.250 nieuwe studentenwoningen, voorzieningen in de plint en een nieuwe onderwijslocatie voor Windesheim aan een prachtige locatie aan de noord-oever van het Weerwater. De fysieke ontwikkeling wordt verantwoord in het onderdeel ‘*Hart van de stad*’.

Naast de fysieke campusvorming wordt door Windesheim gebouwd aan Urban Innovation hiermee wordt de kennis-infrastructuur van de stad versterkt. Onderzoekers, docenten en studenten van Urban Innovation onderzoeken en organiseren de samenwerking tussen inwoners, bedrijven en instellingen die werken aan de omwikkeling van de stad.

Ze doen dat op de drie gebieden: de circulaire, gezonde en nabije leefomgeving en richten zich daarbij op het versterken van welbevinden, welzijn en welvaart en op de manier waarop belanghebbenden samen leren en die kennis ook blijven toepassen. Daarbij maken ze gebruik van fieldlabs (design- en testopstellingen). De betrokkenen ontmoeten elkaar en testen nieuwe vormen van samenleven, woonvormen en wijk-opbouw.

Doelstellingen

Urban Innovation heeft tot doel door middel van onderzoek en onderwijs bij te dragen aan de stedelijke ontwikkeling van Almere en Lelystad. In onze jonge regio vindt veel stedelijke ontwikkeling plaats zowel in bestaande wijken als in nieuwe te ontwikkelen stadsdelen zoals Almere Pampus.

Bij die ontwikkeling wordt kennis en ervaring opgedaan én wordt gebruikt gemaakt van bestaande kennis. Mensen die dagelijks een bijdrage leveren aan stedelijke ontwikkeling als inwoner, ondernemer of professional zijn zich daarvan niet altijd bewust en het is ook niet altijd gemakkelijk om kennis toe te passen in de praktijk.

Dit terwijl goed gebruik en ontwikkeling van kennis bij kan dragen een betere ontwikkeling van de stad. Daarin zit de meerwaarde van Urban Innovation.

Resultaten

Onderwijs in Fieldlabs

Het onderwijs dat Urban Innovation vormgeeft, vindt midden in de samenleving plaats. Er zijn vier fieldlabs die in de stad waar studenten, docenten en onderzoekers samen met burgers en organisaties aan de slag zijn met allerlei vraagstukken die te maken met de ontwikkeling van de stad. De fieldlabs zijn in Almere Poort, Almere Haven, Almere Buiten en Almere Centrum. Momenteel zijn twee fieldlabs operationeel en de twee andere worden dat weer in 2023. Het onderwijs krijgt vorm in verschillende interdisciplinaire opdrachten en in een minor. Per schoolseizoen nemen zo’n 100 studenten vanuit verschillende opleidingen deel aan dit onderwijs. Om dit onderwijs mogelijk te maken wordt doorlopend een train-de-trainer programma georganiseerd waarin bestaande docenten nieuwe docenten leren het onderwijs vorm en inhoud te geven. Hierbij zijn dit jaar 20 docenten getraind. meerwaarde van Urban Innovation.

Ontwikkeling masters

Als resultaat van de verkenning naar de vraag welk aanvullend onderwijsaanbod kan worden ontwikkeld, is besloten 2 masters te ontwikkelen. De ontwikkeling van die masters is gaande. Het streven is de masters starten in september 2024. Het gaat om de Master Kwaliteit van de leefomgeving die zich richt op het opleiden van Urban innovators. Dit zijn professionals die op een integrale manier kunnen bijdragen aan de ontwikkelen van de stad. De tweede master is *Human Capital Innovation* die zich richt op het opleiden van professionals die zich bezighouden met vraagstukken rondom de arbeidsmarkt.

Aanbod voor leven lang leren en publieksprogrammering

Urban Innovation levert een inhoudelijke, financiële bijdragen aan het publieksprogramma [Op de rand van de toekomst](#) en via inspiratiesessies aan netwerkpartners o.a. betrokken bij het fieldlab in Almere Buiten. De manier waarop kennis en inspiratie vanuit Urban Innovation wordt aangeboden wordt momenteel verder ontwikkeld.

Onderzoek

Onderzoeksgroep samengesteld en verstrekt. Met de komst van lector per 1 september 2022 is de ontwikkeling van het lectoraat echt van de grond gekomen. Naar verwachting zal hij rond de zomer zijn lectorale rede uitspreken. De rede is het resultaat van de opbouw van de inhoud en de organisatie van het onderzoeksprogramma. Daarin zijn de onderstaande resultaten behaald. Vanaf 2023 zijn er 22 medewerkers betrokken bij het lectoraat. Het lectoraat heeft daarmee een omvang gekregen van 11 FTE. Er zijn onderzoekers aangetrokken vanuit de diverse disciplines die passen bij het instituut (samenleving, duurzaamheid, innovatie en stedelijke ontwikkeling). In samenwerking met de VU zijn concrete afspraken gemaakt over samenwerking en er lopen gesprekken met de gemeente Almere, RIVM, UvA en de universiteit Twente. Ook de staf is versterkt met een communicatie edewerker, programmamedewerker en een business developer om meerdere financiële bronnen aan te boren om de activiteiten te financieren.

Onderzoeksprogramma

In de zomer 2023 is het onderzoeksprogramma opgeleverd. Dat programma geeft een goed beeld van welke inhoudelijke bijdrage het lectoraat levert aan de ontwikkeling van de stad. Hierbij is de aanpak gericht op samenwerking met partners en burgers in de stad om samen met kennis en praktijk op een duurzame manier verder te brengen.

Fieldlabs

In de eerdergenoemde fieldlabs wordt door studenten en professionals een bijdrage geleverd aan een verschillende onderwerpen:

- Een modeshow door jongeren om hen te helpen een stem te geven
- De ontwikkeling van sportvelden om gezond gedrag te bevorderen
- Het verbeteren van gevaarlijke verkeerssituaties rond scholen

Publicaties

Vanuit Urban Innovation is een bijdrage geleverd aan de essaybundel *Flevoland 2050*. Ook is een artikel gepubliceerd over de aanpak van Urban Innovation in vakblad *Sozio*. Ingrid Bakker is als co-promoter betrokken bij de promotie van Lisa Wilderink naar het verkleinen van gezondheidsverschillen en het bevorderen van een gezonde stedelijke omgeving. Daarnaast heeft de lector een bijdrage geleverd aan de radio-uitzendingen en podcasts en zijn diverse artikelen verschenen in *PoortNieuws* het magazine voor bewoners en ondernemers in Almere Poort.

Werkveld

Het netwerk van partners wordt continu uitgebreid.

Vooruitblik

In 2024 zal het onderzoeksprogramma worden gepresenteerd waarmee duidelijk zal worden hoe Urban Innovation op langere termijn een bijdrage zal leveren aan de ontwikkeling van de stad.

Daarnaast zal de samenwerking met het werkveld worden geprofessionaliseerd. Dat betekent dat concrete afspraken worden gemaakt over de bijdrage op inhoudelijk en/of financieel gebied. Op het gebied van onderwijs zal de focus liggen op het vinden van een vaste plek van het onderwijs in de curricula van verschillende opleidingen, het afmaken van de ontwikkeling van de masters en concreet vormgeven van aanbod voor professionals.

Drie pijlers

Met de inzet onder programmalijn Economie & Innovatie werken we met onze partners verder aan het versterken van de kennisinfrastructuur en in bredere zin het innovatie-ecosysteem, aan de ambities van de Groeiagenda. Dat doen we via drie samenhangende pijlers:

Talent

We versterken het huidige opleidingsaanbod en realiseren nieuw aanbod op het gebied van Tech & Transitie om daarmee de kennis-basis te versterken en bij te dragen aan meer techtalent voor de transities. We zetten hierbij in op een combinatie MBO, HBO, WO en bedrijfsopleidingen en op opleidingscentra voor om- en bijscholing.

Innovatie

We werken gericht aan plekken waar kennis en ondernemerschap samenkomen, aan innovatiehubs (gebouwen) en innovatiedistricten (gebieden) en we zorgen met fieldlabs voor ruimte voor het toepassen en testen van nieuwe oplossingen. We werken aan vier innovatie-centra op de transitithema's elektrificatie, voedsel en bouw en de sleuteltechnologie halfgeleiders.

Triple helix-samenwerking

We werken verder aan het opbouwen van een structurele samenwerking van onderwijs- en kennisinstellingen, bedrijfsleven en overheden, op zo'n manier dat we de samenwerking professionaliseren, formaliseren en verzelfstandigen. De samenwerking is verantwoordelijk voor de langere termijnstrategie, het aansturen van de nieuwe activiteiten onder *Talent en Innovatie*, het bewaken van samenhang, netwerk- en clusterontwikkeling, en marketing.

Met de Regio Deal wordt een deel van de benodigde inzet binnen deze pijlers bekostigd. Met de aanvullende inzet onder programmalijn Leren en Werken en vanuit de derde tranche van het FVA versterken we de activiteiten vanuit de Regio Deal om zo de volgende stap te kunnen maken naar de opschaling die nodig is voor de substantiële werkgelegenheidsgroei op termijn. Daarnaast borgen we met programmalijn de verbinding met de brede inzet op de ontwikkeling van Almere.

Spoor 1 – Funderend onderwijs

Almere heeft de ambitie om de vijfde stad van Nederland te worden en door te groeien naar 350.000 inwoners. Daar hoort een volwaardig en volledig onderwijsaanbod bij. Er wordt gestreefd naar goed en georganiseerd onderwijs over alle kolommen.

Goed primair en voortgezet onderwijs zorgt voor het fundament onder de latere ontwikkeling en speelt een belangrijke rol in het bevorderen van kansengelijkheid.

Er is geconstateerd dat het funderend onderwijs onder druk staat – in Nederland, en ook in Almere. Een groeiend leraren-tekort, de kwaliteit van onderwijs die onder druk staat, en de problematiek van bestaanszekerheid en complexiteit in gezinnen waar scholen mee te maken hebben. Veel kansen en talenten van kinderen blijven onbenut; enkele kinderen starten met een achterstand en halen deze niet meer in. Dit heeft negatieve invloed op de kennisinfrastructuur en daarmee op de aantrekkingskracht van Almere: er is op dit moment onvoldoende perspectief voor de toekomstige bedrijven en inwoners.

De beoogde groei van de stad maakt dat er meer nodig is dan reguliere ingrepen om een kwaliteitsslag te maken in het funderend onderwijs. Daarbij geldt dat deze ingrepen niet los gezien kunnen worden van de algehele ontwikkeling van onderwijs en kennis-economie in de stad. Almere moet nu al bouwen aan de eigen aanwas van techniekstudenten die over 20 jaar in de stad nodig zijn.

Doelstellingen
Onderwijsvisie, samenwerking en samenhang
Binnen spoor 1 is in 2023 gewerkt aan overzicht en samenhang tussen vastgestelde en bestaande beleidsdocumenten en portefeuilles in het onderwijs- en jeugdwerkveld en binnen de afdeling onderwijs. Dit om een vorm van consensus en regie te bereiken, en eventuele overlap van initiatieven of lopende processen in beeld te krijgen. In 2023 is een voorstel opgesteld om de netwerkvorming en de programmering van gemeente – onderwijs – jeugd(hulp) als sleutelproject vorm te geven: onderwijsvisie, samenwerking en samenhang.

De Almeerse onderwijsagenda is door de schoolbesturen in november 2023 vastgesteld. Het samenwerkingsverband *Passend Onderwijs Almere PO en VO* heeft in mei 2023 zijn ondersteuningsplan vastgesteld voor vier jaar. Hieruit voortkomend ontstond het belang van een duurzame samenwerkingsrelatie tussen gemeente Almere en de Almeerse schoolbesturen. Dit partnerschap in strategie en activiteiten heeft m.i.v. september 2023 geleid tot een herziene overlegstructuur gericht op allereerst overzicht, samenhang en samenwerking te bevorderen. In die samenwerking, met als basis de reeds vastgestelde documenten, is onder regie van de gemeente gewerkt aan het opstellen van een nieuwe *Lokaal Educatieve Agenda* (LEA) voor de periode 2024-2028.

De LEA wordt vormgegeven vanuit vier maatschappelijke opgaven waarbinnen expliciet de focus op technologie en transitie is opgenomen:

- Kwalitatief sterke en toekomstgerichte educatie;
- Ondersteuning waar nodig voor kind, jongere, ouder, verzorger;
- Inspirerende leeromgevingen voor educatieve groei;
- Aandacht voor professionals.

Resultaten

- Partnerschap in strategie en activiteiten tussen gemeente Almere en schoolbesturen, met als gevolg een herziene bestuurlijke overlegstructuur jeugd gericht op het bevorderen van overzicht, samenhang en samenwerking.
- Optimale samenhang gecreëerd tussen de nieuw op te stellen beleids- en uitvoeringsplannen van de gemeente en de schoolbesturen. De nieuwe Lokaal Educatieve Agenda (LEA) 2024-2028 is hierin richtinggevend.

Onderzoek inclusie en kansengelijkheid
In het derde kwartaal van 2022 sloten alle schoolbesturen én de partners rond jeugd zich aan bij een consortium dat zich met penvoerder Windesheim hard ging maken voor een onderzoeksplan naar inclusie en kansengelijkheid voor alle kinderen in Almere. De aangevraagde onderzoeksmiddelen zijn helaas niet toegekend, maar is het wel gelukt om tijdens 2023, mede vanuit spoor 1, de energie en verbinding in het consortium op deze thema's vast te houden. Medio 2023 is daarom in samenspraak met de programmalijn, spoor 1 en de betrokken bestuurders in het onderwijs- en jeugdwerkveld, en het lectoraat Urban Care & Education (UC&E) Almeerse onderzoek agenda opgesteld. In de tweede helft van 2023 is de werving gestart om onderzoekers aan te stellen op de verschillende onderzoekslijnen. Primaire doel van het lectoraat UC&E is om met (praktijkgericht)onderzoek een bijdrage te leveren aan goed en toegankelijk onderwijs in de provincie Flevoland aan de hand van een aantal onderzoekslijnen, waarbij de overkoepelende vraag is hoe onderwijs de kansen van kinderen en jongeren in de leeftijd van 0-27 jaar kan vergroten.

Onderzoekslijn
Samen sterk voor gelijke kansen in onderwijs, opvang en ondersteuning. Doel is het ontwikkelen van een langjarig programma en agenda voor beleid en onderzoek waarin het vergroten van de kansengelijkheid van alle kinderen en jongeren in Almere (0-27) centraal staat. Hierbij is het uitgangspunt dat kinderen en jongeren toegang hebben tot brede en inclusieve educatieve- en pedagogische voorzieningen die van hoge kwaliteit zijn. Dit project wordt uitgevoerd vanuit het *Educatief Pedagogisch Netwerk Almere* (was in 22-23 het consortium NRO-call) en bekostigd vanuit Almere 2.0, programmalijn *Leer- en werkomgeving*, spoor 1 (funderend onderwijs).

De activiteiten richten zich op het verder ontwikkelen van een onderzoeks- en ontwikkelprogramma dat is gericht op het vergroten van de kansen van kinderen en jongeren van 0-27 jaar in Almere. Binnen het hier voorgestelde project voeren we een aantal deelprojecten uit, waarmee beter zicht wordt verkregen op de richting van dit programma.

Deelprojecten

- Inventarisatie van lopende interventies en ontwikkelingen op het gebied van kansengelijkheid.
- Het ontwikkelen van een Almeerse visie op kansengelijkheid;
- Het uitvragen bij professionals op de werkvloer van gewenste veranderingen en opbrengsten op micro-, meso-, en macroniveau over 5-10 jaar;
- Opzetten van en aansluiten bij cohortonderzoek;
- Verdiepend onderzoek naar de overgangsmomenten van kinderen en jongeren die opgroeien in Almere.

Behaalde doelen 2023

- Komen tot een onderzoekaanvraag die aansluit bij de ambities van het consortium
- Het onderzoeken van alternatieven voor de financiering van de aanvraag
- Een programmering opstellen die de energie en verbinding in het consortium op de thema's inclusie en kansengelijkheid vasthoudt

Pampus

In 2030 wordt gestart met de bouw van stadsdeel Pampus. Nu is het nog een groene vlakte met windmolens, maar in 2050 moet het een bruisend stadsdeel van Almere zijn, met 30.000 nieuwe woningen en 16.000 arbeidsplaatsen. Er zullen ook gezinnen komen wonen met kinderen. Deze kinderen moeten in Pampus naar school kunnen. In het vierde kwartaal van 2022 is een start gemaakt met een projectgroep onderwijs- en kinderopvanghuisvesting in Pampus als bouwsteen voor het masterplan binnen de werkagenda Pampus. Dit project is in september 2023 afgerond.

De gestelde doelen zijn in 2023 behaald:

- Het tijdig opleveren van de bouwsteen voor het masterplan Pampus

Vooruitblik

Procesinnovatie onderwijshuisvesting

Onderwijshuisvesting is de ruggengraat van de samenleving, en de sociale en bindende factor binnen een wijk. Zo worden scholen echter niet altijd ingezet. Zeker met de grote maatschappelijke opgaven van de dag van vandaag: lerarentekort, verduurzaming, slechte luchtkwaliteit, vereenzaming, taalachterstanden, mensen in beweging krijgen, et cetera. Het is cruciaal om onderwijshuisvesting als centraal instrumentarium in te zetten als antwoord op deze opgaven. De nieuwe gebiedsontwikkeling van Pampus, maar ook de oudere onderwijshuisvesting die inmiddels renovatie, transformatie of vervanging behoeft, bieden momentum om zo'n integrale aanpak te implementeren.

Dat is de reden waarom spoor 1 samen met het lectoraat Urban Innovation van Windesheim en BLOC* aan een integrale procesaanpak voor onderwijshuisvesting in Almere zijn gaan werken: om alle mogelijke interventies, zoals extra schoolvoorzieningen, in kaart te brengen en die zo effectief mogelijk te realiseren. Dit geldt zowel voor nieuwe scholen (bijvoorbeeld in Pampus) als voor scholen die worden gerenoveerd.

In Q4 van 2023 zijn met behulp van het interventiepalet (X as ruimtelijke ingrepen, Y as de maatschappelijke opgaven van Almere) alle relevante bestaande trajecten in kaart gebracht in samenwerking met ambtenaren, overlegorganen, scholen en maatschappelijke organisaties. In een volgende fase (Q1 en Q2 van 2024) worden deze geprioriteerd en gebudgetteerd zodat de meest cruciale interventies met focus uitgevoerd kunnen worden. De verwachting is zo ook extra middelen in beeld te krijgen om deze interventies te doen. Kortom, er wordt een brug geslagen tussen het sociaal domein en onderwijs (huis- vesting) en gewerkt aan een brede maatschappelijke impact.

* BLOC is een strategisch adviesbureau voor- en een creatief ontwikkelaar van toekomstbestendige oplossingen voor steden.

Spoor 2/3 – Sterke kennisinfrastructuur en krachtige triple helix (inclusief Leven Lang Ontwikkelen)

In deze sporen worden de opties verkend om te werken aan een weerbare economie en arbeidsmarkt, met een focus op technologie voor de transitiesectoren (tech en transitie).

Doel is om hiermee de kans voor Almeerders te vergroten om dichtbij huis werk te vinden om een zeker bestaan op te bouwen.

Daarnaast moet het zorgen voor de groei van het aantal professionals die een bijdrage kunnen leveren aan een duurzame manier van leven in de stad. Het opleiden, vasthouden en aantrekken van talent is hierbij de sleutel. Dit vraagt investeringen in technisch onderwijs en onderzoek op alle niveaus, versterking van de aantrekkingskracht van de regio op talent, profilering van de regio als regio voor tech en

transitie en investeringen om leven lang ontwikkelen voor inwoners mogelijk te maken. Hiertoe wordt gericht op het ontwikkelen en (co)financieren van nieuwe sleutelprojecten vanaf 2025. De economie van het relatief jonge Almere en Flevoland is nog niet volwassen. Er ligt een grote opgave voor economische groei en stuwende werkgelegenheid.

Voor een goede balans in de stad en een evenwichtige gebieds- en mobiliteitsontwikkeling zijn het realiseren van 40.000 arbeidsplaatsen in 'stedelijk' Flevoland tot 2050, waarvan 35.000 in Almere, essentieel (Manshanden, 2021).

Uit hiervoor genoemd onderzoek van Manshanden blijkt dat er voor Almere veel kansen liggen voor economische ontwikkeling op het gebied van technologieën die nodig zijn om de transitie naar een duurzame energievoorziening en een circulaire economie mogelijk te maken. De regio herbergt veel (inter)nationaal toonaangevende MKB-bedrijven met veel potentie die bijdragen aan de transitie naar een duurzame energievoorziening en een circulaire economie. Het groeitempo van deze bestaande bedrijven, en de ontwikkelingskansen van nieuwe bedrijven in Almere, wordt op dit moment geremd door het ontbreken van voldoende technisch geschoold talent op alle opleidingsniveaus.

Het huidige onderwijsaanbod is niet toereikend om aan de vraag te voldoen. Investeren in technisch onderwijs op alle niveaus (en in de hele onderwijskolom) geeft de ontwikkeling in de jonge polder een grote boost, en versterkt de ingezette (jonge) groei. Ook is de ontwikkeling van technisch hoger en universitair onderwijs een belangrijke aanvulling op de kennisinfrastructuur van Noord West Nederland. Hoogwaardig onderwijs op alle niveaus is bovendien essentieel voor persoonlijke ontwikkeling, maatschappelijke zelfredzaamheid en duurzame bestaanszekerheid. Dat vereist investeringen in onderwijs, onderzoek en innovatie.

Het ontwikkelen van meer aanbod voor onderwijs en onderzoek loopt echter vast op lage instroom in de technische opleidingen en de bestaande *Leven Lang Ontwikkelen* (LLO) initiatieven trekken onvoldoende omscholen. Zo is de impasse rondom vraag en aanbod van talent compleet. Deze impasse vraagt om een goed doordachte en gezamenlijke aanpak van bedrijven, onderwijs en overheid in een triple helix samenwerking.

(Bron: Windesheim)

Doelstellingen

Almere en Flevoland worden een plek waar onderwijs naadloos aansluit op de arbeidsmarkt, waar innovatie en ondernemerschap floreren, en waar talent in eigen stad of regio kan blijven wonen om te studeren en te werken. Een plek waar kennisinstellingen, bedrijven, studenten en werknemers zich graag willen vestigen.

Het biedt Almeerders de kans om dichtbij huis een zeker bestaan op te bouwen. Het vergroot de stuwende werkgelegenheid op het gebied van tech en transitie. De ambitie wordt gerealiseerd door een effectieve aanpak op te richten die zich richt op: onderzoek & innovatie, talentontwikkeling, de profilering van de regio, ontwikkeling van netwerken en financiering:

1. Ontwikkeling van netwerken waardoor duurzame ecosystemen ontstaan op het gebied van tech en transitie.
2. Het vergroten van de instroom, doorstroom en uitstroom van talent in de regio op het gebied van tech en transitie. Er zal worden geïnvesteerd in een doorlopende leerlijn techniek, ingezet op de verdere ontwikkeling van het bestaand beroepsonderwijs, en ontwikkeling van aanvullende opleidingsaanbod waaronder contractonderwijs (LLO) en universitair onderwijs. Voor dit onderwijs wordt een technisch profiel gekozen, namelijk: tech & transitie.
3. Profilering van de regio als dé plek waar hoogwaardig onderzoek wordt gedaan naar, en onderwijs wordt gegeven over technologie voor (wereldwijde) transitie-, circulaire economie- en duurzaamheidsopgaven.
4. Onderzoek & innovatie: onderzoeksfaciliteiten worden gecreëerd die passen bij het thematisch (innoverend) profiel van de regio. Almere is op die manier het living lab van de proposities die de stad uitdraagt, gericht op technologische ontwikkeling en duurzame transities.
5. Het realiseren van financiering.

Resultaten

Regiodeal Tech Talent voor Transitie

De in februari 2023 toegekende Regio Deal is in november 2023 bestuurlijk vastgesteld middels een convenant. In het convenant zijn afspraken gemaakt over de voorwaarden voor besteding van het beschikbaar gestelde geld en de cofinanciering. De toekenning van deze Regio Deal wordt gezien als concreet resultaat van de strategie die de afgelopen jaren in spoor 2 en 3 vanuit programmalijn *Leer- en werkomgeving* zijn opgebouwd.

Hierdoor is een extra investering van € 18,2 miljoen vanuit het Rijk voor de ambities van de regio op het gebied van tech en transitie beschikbaar gekomen (in een totaalbudget van € 36,4 miljoen). De overige € 18,2 miljoen moet vanuit de regio worden opgebracht. Inhoudelijk is de Regio Deal gericht op het aantrekken en opleiden van talent gericht op opgaven rondom elektrificatie. In 2023 is opgemerkt dat het opstarten van de uitvoering meer tijd kost dan gedacht.

Dit mede doordat de aanvraag vrij vroeg in het proces van aanvragen is gedaan waardoor coalities en plannen nog in een beginnend stadium waren. In Q1 2024 worden voor de verschillende werkpakketten projectleiders geworven en er wordt een bestuurlijk overleg ingesteld, waarbij ook regionale afspraken gemaakt worden over de uitvoering, samenwerking en geldstromen.

Verkenning technisch beroeps- en wetenschappelijk onderwijs

In april 2023 is een verkenning opgeleverd waarin wordt beschreven op welk manier het versterken van het beroeps- en wetenschappelijk onderwijs de komende jaren concreet gemaakt kan worden, en hoe deze stappen gefinancierd kunnen worden. De kern van het advies is: *realiseer in stappen een innovatiedistrict voor onderzoek, onderwijs, toepassing en bedrijfsleven gericht op duurzaamheid en circulariteit*. De ontwikkeling hiervan kan plaatsvinden op diverse manieren. Bijvoorbeeld door de huidige onderwijsinfrastructuur en samenwerking (Windesheim, Aeres, ROC van Flevoland en Flevo Campus) in Almere verder te versterken en uit te bouwen. Een andere mogelijkheid is de vestiging van een universitaire dependance in Almere. Andere opties zijn een samenwerkingsverband met bijvoorbeeld andere hogescholen en universiteiten, of een zelfstandige Technische Universiteit in Almere. Duidelijk is dat de aanpak een lange adem vraagt en tegelijk voldoende beweeglijkheid om in te spelen op kansen die ontstaan.

Doelgroep onderzoek kwetsbare werkenden

In mei 2023 is een onderzoek naar kwetsbare werkenden in Almere opgeleverd. Doel van dit onderzoek was een kwantitatieve analyse van kwetsbare werkenden in Almere en daarnaast kwalitatief inzicht krijgen in de behoeften van deze werkenden rondom scholing of *Leven Lang Ontwikkelen* (LLO) om op basis van de uitkomsten passende scholingsprogramma's voor deze doelgroep op te kunnen zetten. Dit onderzoek heeft een helder inzicht gegeven in de doelgroep als het gaat om het aantal kwetsbare werkende in de stad en de demografische kenmerken van deze groep. Helaas bleek het ook een moeilijk bereikbare doelgroep, waardoor onvoldoende kwalitatieve verrijking van de data is verkregen en er onvoldoende inzicht is gekomen met betrekking tot scholingsbehoeften. De verwachting is echter dat vanuit bestaande en nog op te zetten LLO-projecten deze doelgroep toch goed wordt bereikt. Bijvoorbeeld vanuit ICT Tribe Almere of vanuit oriëntatie- en omscholingsprogramma's in de techniek.

Doorlopende leerlijn techniek

In samenwerking met het PO en VO heeft een verkenning rondom techniekonderwijs plaatsgevonden: hoe oriënteren leerlingen zich op techniek, het mogelijk toekomstig werken in de techniek en hoe kan de doorstroom richting het technische beroepsonderwijs vergroot worden. Er zijn veel verschillende initiatieven op dit vlak, die nog onvoldoende samenkomen om de gewenste – en voor de regio benodigde - resultaten te bereiken. Vanuit de programmalijn hebben we deze verkenning uitgevoerd en faciliteren we ook het vervolg van deze verkenning: het samenwerken en verbinden van de initiatieven en partijen in het veld. Door een betere samenwerking en verbinding kunnen we ervoor zorgen dat elke leerling in het PO en VO bewust in aanraking komt met techniek. En het perspectief van werken in de techniek leert kennen. Er ontstaat inmiddels een coalitie van bedrijven, onderwijs en (maatschappelijke) organisaties die deze handschoen op willen pakken. Vanuit de programmalijn wordt dit gecoördineerd en gefaciliteerd.

Oriëntatie en omscholing in de techniek

Om oriëntatie en omscholing richting techniek te stimuleren is – vooruitlopend op potentiële sleutelprojecten en om lessen op te halen rondom oriëntatie en omscholing in de techniek – samen met een aantal partners (o.a. ROC van Flevoland, WIJTechniek, UWV) samenwerking gezocht om bestaande initiatieven te verbinden en beter op de rails te krijgen. Aan het eind van 2023 is vanuit die samenwerking een bedrijvenavond georganiseerd voor technische bedrijven in Almere. Hier is het net opgehaald rondom hun arbeidsmarktvraag en -behoeften. Daarnaast is er een oriëntatie-middag georganiseerd voor mensen die zich mogelijk willen omscholen richting techniek. Deze middag is goed bezocht en heeft geleid tot een aantal vervolgtrajecten (verdere oriëntatie en daadwerkelijke omscholing). In 2024 worden er meerdere vergelijkbare middagen georganiseerd en wordt hierbij de verbinding onderwijs – bedrijfsleven – overheid verder versterkt om zo tot een duurzame samenwerking te komen en meer technisch talent beschikbaar te maken voor de arbeidsmarkt.

Met deze resultaten wordt zichtbaar dat het loont om een plan van aanpak zorgvuldig op te bouwen. Dit wordt met name terug gezien in de toekenning van de Regio Deal, maar ook in de aanvraag voor de derde tranche van het FVA. Bij de toekenning van de Regio Deal hebben investeringen vanuit het FVA geleid tot het binnenhalen van meer investeringen voor de regio. De samenwerking tussen overheid, onderwijs en ondernemers groeit verder en leidt tot steeds concretere projecten.

Belangrijke elementen in het opbouwen van de aanpak zijn:

- Een goede analyse van wat er nodig is en welke kansen er zijn, met name door het onderzoek van Manshanden.
- Het opbouwen van een aanpak waarbij verschillende doelstellingen en expertises worden gecombineerd. Juist door het verbinden van economische, maatschappelijke en duurzaamheid doelstellingen en expertise wordt opschaling mogelijk.
- Het investeren in regie. Er is geconstateerd dat er veel wordt geëxperimenteerd in de regio, maar dat samenhang en regie vaak minder sterk zijn ontwikkeld. Juist door te onderzoeken welke experimenten en entiteiten er bestaan, ontstaat een steeds samenhangender beeld, waarbij het zicht op effectieve interventies duidelijk wordt. Iets nieuws beginnen is daarbij veel gemakkelijker en sneller dan vanuit het bestaande zoeken naar datgene wat versterkt. Dit laatste kost wellicht meer tijd, maar de kans op blijvend resultaat is veel groter.
- Opbouwen van triple helix samenwerking.

Vooruitblik

In Q3 2024 is de verwachting dat de triple helix organisatie als zelfstandige organisatie kan starten om de werkpakketten van de Regio Deal in uitvoering te brengen. Als onderdeel daarvan worden ook concrete projectplannen opgeleverd ten aanzien oriëntatie en omscholing elektrificatie en met betrekking tot de doorlopende leerlijn techniek. Daarnaast

wordt in 2024 verder geïnvesteerd in de ontwikkeling van plannen gericht op de derde tranche FVA. Dit krijgt met name vorm in evaluaties van huidige sleutelprojecten en

het concreet maken van strategische ambities in nieuwe (project)plannen, als vervolg op ingezette trajecten in 2023.

Groeiagenda (voorheen AlmereLAB)

De Groeiagenda is een belangrijk onderdeel van de Ruimtelijk Economische Aanpak Almere die in het najaar van 2022 in het bestuurlijk overleg MIRT is afgesproken met het Rijk. Het sleutelproject Groeiagenda (voorheen AlmereLAB) is geïnitieerd met als doel om samen met partners in Almere en daarbuiten duurzame en innovatieve ontwikkeling in de stad en regio te initiëren, te versnellen en op te schalen.

Op zo'n manier dat het voortbouwt op de dynamiek die is opgebouwd met de Floriade en bijdraagt aan het versterken van het economisch profiel en werkgelegenheid.

Dit wordt gedaan door op de samenhang en overlap van gemeentelijk en provinciaal beleid en programma's van Almere 2.0 (zoals de *Economische Agenda*, *Duurzaamheidsagenda*, *'Almere, Stad met Toekomst'*, programmalijn *Leeren Werkomgeving* en programmalijn *Circulaire economie en energie*) een gezamenlijke koers en structurele samenwerking op te bouwen met triple helix partners in stad en regio (overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen). De samenwerking krijgt gestalte door het opstellen van een gezamenlijke strategische agenda: de Groeiagenda, en door te zorgen voor een lichte triple helix organisatie die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de Groeiagenda.

Het sleutelproject Groeiagenda voorziet tot slot in een uitvoeringsbudget voor operationalisering van onderdelen van de Groeiagenda waar nodig, om zo een impuls te geven aan de triple helix samenwerking. Dit sleutelproject versterkt de programmalijnen van Almere 2.0 en van de gemeente Almere op het gebied van economische ontwikkeling, werkgelegenheidsgroei en groene, gezonde verstedelijking.

Doelstellingen

Een gezamenlijke economische strategische agenda opstellen (Groeagenda) en lichte triple helix-organisatie opbouwen. Om daarmee:

- De krachten te bundelen
- Te zorgen voor samenhang en gerichtheid
- Een sterke propositie neerzetten;
- De lobby- en netwerkkracht vergroten

Resultaten

In juni 2023 is versie 1.0 van de *Groeagenda Nieuw Land* opgeleverd en bij het bestuurlijk overleg *Leefomgeving* vastgesteld als gedeelde ambitie en basis voor langjarige Rijk-regio inzet op de economische ontwikkeling van de regio; de *Ruimtelijk Economische Aanpak Almere*.

De Groeiagenda heeft een regionale reikwijdte en focust op de regio Almere-Lelystad, met Almere als zwaartepunt.

Tot nu toe betrokken partners zijn:

- provincie Flevoland
- gemeente Lelystad
- Windesheim
- Aeres
- ROC van Amsterdam-Flevoland
- Horizon Flevoland
- Economic Board Flevoland
- Flevo Campus
- Green Innovation HUB
- PRICE
- Almere City Marketing
- Metropoolregio Amsterdam
- Amsterdam Economic Board
- Rabobank
- het Rijk

Op basis van gedeelde ambities van partners schetst de Groeiagenda de langere termijn koers om samen te werken aan economische ontwikkeling op het profiel van tech en transitie. Daarbij staan vijf kernthema's centraal:

- 1** Bouw
- 2** Energie
- 3** Voedsel
- 4** Mobiliteit
- 5** ICT & Tech

En er is specifiek aandacht voor samenwerking aan randvoorwaarden op het gebied van Kennis & Talent, Ondernemerschap, Innovatiedistricten & Fieldlabs, Marketing en Netwerken & Clusters. Het bundelt de al lopende inzet van verschillende partijen op dit vlak en brengt deze in samenhang. Hiermee is het een inhoudelijk fundament voor het verder opbouwen van een goed functionerende structurele samenwerking voor stad en regio.

Met het parallel tot stand komen van de Regio Deal Nieuw Land is er een eerste stap gezet in de uitvoering van de Groeiagenda, als het gaat over het verder versterken van de kennisinfrastructuur en het operationaliseren van de triple helix samenwerking met een programmabureau. Met het uitvoeringsbudget onder het sleutelproject is in 2023 een aantal aanvullende acties in gang gezet om de triple helix samenwerking sterker te maken. Zo is gestart met het uitwerken van een aanpak om de ontwikkelingen in het economisch ecosysteem tech en transitie te kunnen monitoren en evalueren. Er is gestart om met betrokkenen op de zuidoever van het Weerwater, het oude Floriadeterrein, te komen tot een gezamenlijke ambitie en plan van aanpak voor de ontwikkeling van dit gebied als innovatiedistrict. En er is gestart met een traject om breder voor de regio Almere-Lelystad een visie en strategie op te stellen voor campusontwikkeling, innovatiedistricten en fieldlabs. Het uitvoeringsbudget wordt komende tijd verder aangewend voor eerste investeringen in innovatiedistrict-ontwikkeling op de zuidoever van het Weerwater, inzet van een kwartiermaker in de voorfase van de Regio Deal en marketinginzet om de bekendheid van Almere als stad van tech & transitie te vergroten. Tot slot is in 2023 het sleutelproject geïntegreerd in de programmalijn *Leer- en werkomgeving*.

Financiën

Leer- en werkomgeving	Begroting 2023	Gerealiseerd	Verschil
Proceskosten programmalijn 2	292	286	6
Floriade Werkt	258	0	258
Flevo Campus	3.193	2.740	453
Internationale campus	0	0	0
Kenniscampus Stadshart	804	804	0
ICT Tribe Almere (voorheen: MBO ICT Field Lab)	704	278	426
Almere LAB	490	123	368
Spoor 3 - Versterken kennisinfrastructuur en triple helix	323	337	-14
Spoor 2 – Een Leven Lang Ontwikkelen	54	0	54
Spoor 1 – Funderend onderwijs: diverse verkenningen	140	0	140
Totaal	6.259	4.680	1.579

Bedragen € x 1.000

Toelichting verschillen groter dan € 100.000

Floriade Werkt

In de begroting 2022 waren vrijwel alle nog beschikbare middelen voor Floriade Werkt in dat jaar geraamd. Van de geraamde € 0,65 miljoen is afgerond € 0,25 miljoen nog niet besteed. Deze middelen zullen worden terugbetaald aan de provincie, conform het besluit van de provincie ten tijde van de zomernota 2023.

Flevo Campus

Voor 2023 is er een onderbesteding op de subsidie Flevocampus van afgerond € 0,5 mln. Deze is veroorzaakt door het nog niet of later realiseren van samenwerkingsverbanden met partners, en vertraging bij de realisatie van een enkele nieuwe opleiding en een paar onderzoeken.

Vooruitblik

In 2024 wordt verder uitvoering gegeven aan de acties die in de tweede helft van 2023 in gang zijn gezet. Hetgeen leidt tot de oplevering van een monitor-aanpak voor het economisch ecosysteem tech en transitie, een visie en strategie voor de ontwikkeling van innovatiedistricten, campussen en fieldlabs in de regio Almere-Lelystad, en een plan van aanpak voor de ontwikkeling van de zuidoever van het Weerwater tot innovatiedistrict.

Ook wordt in 2024 gewerkt aan het verder aanscherpen en versterken van de samenwerking en wordt eind 2024 een versie 2.0 van de Groeiagenda, met een aangescherpte koers verwacht.

Daarnaast wordt het uitvoeringsbudget in 2024 aangewend om een impuls te geven aan marketinginzet om techtalent aan te trekken en voor een cofinancieringsbijdrage aan de Regio Deal.

ICT Tribe Almere (voorheen: MBO ICT Field Lab)

In de (bijgestelde) raming voor 2023 is er rekening mee gehouden dat de ICT Tribe Almere als entiteit nog direct na de zomer 2023 zou starten. Dit is pas later gerealiseerd, onder meer door de discussie over de hoogte van de huurprijs (hierover is na arbitrage door een onafhankelijke makelaar/taxateur eind 2023 overeenstemming bereikt). Daarnaast was er een vertraging van de verbouwing en wordt de geplande verbouwingsbijdrage van € 200k in 2024 betaald. Dit heeft geleid tot een latere uitgave van € 0,37 miljoen op de FVA-middelen. Dit bedrag wordt doorgeschoven naar 2024.

Almere Lab

Er wordt hard gewerkt aan de opbouw van dit project. De aanloop heeft langer geduurd dan voorzien. Het was de ambitie om de Groeiagenda eerder vast te stellen, maar met name het opbouwen van betrokkenheid van partners heeft meer tijd gevraagd. Doordat de Groeiagenda pas in het najaar 2023 is vastgesteld, is er sprake van vertraging en een latere besteding van € 0,4 miljoen. Deze middelen worden doorgeschoven naar 2024.

Spoor 1, 2 en 3

Het versterken van de kennisinfrastructuur Triple Helix. Binnen dit project is er sprake van een latere besteding van in totaal € 180.000. Binnen dit project is er sprake van een latere besteding van in totaal € 180.000. Bij een ontwikkeltraject is het lastig vooraf exact te begroten (qua omvang en fasering) omdat de feitelijke realisatie van heel veel factoren afhangt. Geconstateerd wordt dat er optimistisch is begroot. Verder zijn er voor dit project in 2024 substantieel minder middelen beschikbaar en was het onbekend wat er precies nodig was. Om die reden is er in 2023 bewust enige terughoudendheid in acht genomen bij het doen van uitgaven en het aangaan van verplichtingen.

05

Circulaire economie en energie

Paviljoen van Circuloco in de wijk Hortus (Foto: Maarten Feenstra)

Circulaire economie en energie

De grote gevolgen van klimaatverandering voor de samenleving zorgt voor een groeiende druk op verandering in hoe de dingen worden gedaan. Fossiele brandstoffen raken op en grondstoffen worden steeds schaarser. Het is daarom van belang dat energie duurzamer wordt opgewekt en het gebruik van grondstoffen anders wordt ingericht.

Circulaire economie en duurzame energie zijn bronnen van innovatie en economische kansen. Provincie Flevoland en gemeente Almere willen dat laten zien. Door in te zetten op deze economische kansen, wordt geholpen bij de overstap op duurzame energie en worden we grondstoffen beter benut.

Binnen *Duurzame Energie* wordt naast duurzame opwekking van energie ingezet op energiebesparing. Hierdoor kunnen bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties voor hernieuwbare energieprojecten financiering aanvragen in de vorm van een lening via het Energiefonds.

Zo wordt er bijgedragen aan de doelstellingen om in 2030 primair grondstoffengebruik met 50% terug te dringen en CO₂ uitstoot met 49%*. Binnen *Circulaire Economie* wordt door diverse deelprojecten gewerkt aan het (verder) stimuleren van circulaire economie in Almere. Zo wordt er gewerkt aan het najagen en aantrekken van circulaire bedrijvigheid met het project Citylab. Ook werkt het programma aan kennisontwikkeling en kennisdeling met het *Praktijk- en Innovatiecentrum Circulaire Economie* (PRICE) en lectoraat *Innovatie en Groenstedelijke ruimte* bij Aeres Hogeschool. Er wordt ingezet op het terugbrengen van grondstofstromen in de lokale kringloop met projecten als het Grondstoffen-depot en het Circulair Ambachtscentrum Almere en er wordt gewerkt aan het verduurzamen van het stedelijk voedsel-systeem.

Ook worden opties onderzocht voor het aanboren van ultra-diepe aardwarmte in Almere om daarmee het warmtenet te verduurzamen. Met project *Balanceren Energienet* wordt door diverse pilots gezocht hoe betere afstemming van vraag en aanbod van energie te creëren is, om de druk op energiedragers te ontlasten. In 2023 zijn binnen de sleutel-projecten veel stappen gemaakt. Voor het bestendigen van de resultaten wordt nu op vrijwel alle thema's binnen de gemeente Almere gewerkt aan onderliggend beleid. De investeringen vanuit het *Fonds Verstedelijking Almere* (FVA) dragen op deze manier, zoals bedoeld, bij aan strategische doorontwikkeling van stad en regio.

In 2024 krijgt dit nader vorm, waarmee ook het perspectief van projecten na de tweede tranche in beeld gebracht kan worden.

* Op 09-10-2023 heeft het College de nieuwe Visie Energietransitie goedgekeurd waarin het CO2 reductie doel van 55% in 2030 is vastgesteld. Dit stuk moet nog worden behandeld in de Gemeenteraad.

Circuloco 2.0

Het project Citylab is eind 2022 gestopt. Circuloco is het enige project dat nog door is gegaan in 2023. Op Floriade, de nieuwe wijk Hortus, is het Circuloco paviljoen, oftewel Circuloco 1.0, gebouwd. Dit paviljoen blijft nog tot 2025 in Hortus staan.

Circuloco is zo een podium waar circulariteit, ondernemerschap en creativiteit elkaar ontmoeten, door en met lokale makers. Ook wordt er verder gewerkt aan de ontwikkeling en realisatie van een meer permanent gebouw op De Steiger: t.b.v. dit project. Circuloco 2.0 wordt dé circulaire hub waar getoond wordt dat het anders kan.

Doelstellingen

Een impactgedreven werk-, leer-, ontmoet-, en ervarings-plek zijn waar actief bijgedragen wordt aan de transitie naar een circulaire economie. De hub is één grote test- en toepassingsomgeving waar nieuwe innovaties het licht vinden, geëxperimenteerd, geleerd en kennis gedeeld wordt.

Resultaten

- Diverse bijeenkomsten georganiseerd, als captain’s diner met betrokken partners die actief zijn op het circulaire domein
- Theory of Change
- Vernieuwde website Circuloco

Vooruitblik

Het project Circuloco stopt eind 2023 ook als project met financiering vanuit het FVA. De ontwikkeling van Circuloco stopt hiermee echter niet. De samenwerking met PRICE en de andere partners die al betrokken zijn sinds Circuloco 1.0 op het gebied van circulaire economie wordt versterkt om zo door te blijven werken aan de ontwikkeling en realisatie van Circuloco 2.0.

Stedelijke Grondstofstromen

Om het beheer van de openbare ruimte circulair te maken is een opslaglocatie nodig om materialen tijdelijk op te kunnen slaan en waar nodig te bewerken (upcyclen, refurbishen, reparatie).

Deels gebeurt dat in tijdelijke projectdepots in de stad, maar soms is daar geen ruimte of moeten materialen langer worden opgeslagen dan de duur van het project om op een andere plek her te gebruiken. Om dat te faciliteren wordt er gewerkt aan de realisatie van een grondstoffendepot, aanpassing van de beheerprocessen om hergebruik tussen projecten mogelijk te maken en een digitale marktplaats. De doelstelling is om klein te beginnen (speeltoestellen, elementenverhardingen, hout) en van daaruit uit te breiden naar andere materialen en samenwerking in de regio.

Doelstellingen

- Q4 2023: Voorbereiding fysieke realisatie en digitale marktplaats gereed. Kwartiermaken en voorbereiding fysieke realisatie van het centrale Grondstoffendepot en de digitale marktplaats, inclusief aanpassen van de beheerprocessen. Experimenteren met een tijdelijk projectdepot Muziekwijk Zuid.
- Q4 2023: Inrichting en start gebruik van het centrale Grondstoffendepot en aangepaste beheerprocessen. Aangehaakt krijgen en houden projectleiders en –managers, d.m.v. trainingen, aanpassen werkwijzen.
- Q1 2023-Q4 2025: Uitbouw gebruik van het centrale Grondstoffendepot (andere grondstoffen, regionale samenwerking, etc)
- 2026: Centrale Grondstoffendepot en tijdelijke projectdepots zelfvoorzienend.

Resultaten

Door personele uitdagingen heeft het project minder aandacht gehad dan het zou moeten krijgen. Hierdoor is het niet gelukt een geschikte kwartiermaker te vinden en loopt deze zoektocht onverminderd door. In Q3 2023 is gestart met de realisatie van een tijdelijk grondstoffendepot ter hoogte van de bushalte op het Floriadeterrein. Voor deze tijdelijke locatie is gekozen omdat de locatie de Vaart naar verwachting pas in 2025 gereed is. Ook zijn in Q3 2023 de eerste stappen gezet in de samenwerking met Staatsbosbeheer over het houtdeel op Braambergen. Naar verwachting vindt een eerste marktconsultatie plaats in Q4 2024 voor een houtbelevingscentrum.

Vooruitblik

Het vinden van een kwartiermaker is nog steeds noodzakelijk om aan de slag te gaan met het inbedden van het depot in de beheerprocessen en de verdere realisatie van een digitale marktplaats. Met Staatsbosbeheer worden de gezamenlijke plannen voor een houtbelevingscentrum op Braambergen verder uitgewerkt en de markt geconsulteerd. Door de personele uitdagingen en de daardoor ontstane vertraging wordt in 2024 een definitief besluit verwacht over het loskoppelen van het hout-deel van het fysieke depot op de Vaart. De verwachting is dat, vanwege de benodigde procedures, de exploitatie van het fysieke depot niet in 2024 kan starten.

Circulaire Ambachtscentrum

Een Circulair Ambachtscentrum is een vernieuwde werk- en denkwijze waarin grofvuilstromen die normaal laagwaardig bij de milieustraat of langs de weg belanden, hoogwaardig opnieuw in de markt worden gezet. Dit in samenwerking met allerlei lokale Almeerse partijen om inzameling, sortering, verwerking en bewerking naar nieuwe producten zo hoogwaardig mogelijk te laten plaatsvinden.

In de huidige situatie wordt jaarlijks ca. 28.800 ton per jaar aan grof huishoudelijk afval ingezameld. Hier wordt 22.500 ton via de milieustraten gebracht en 6.300 ton aan huis ingezameld. Deze grondstoffen worden in de huidige situatie voornamelijk verbrand dan wel laagwaardig gerecycled.

Op basis van organische groei wordt in samenwerking met lokale partijen invulling gegeven aan het circulair ambachtscentrum. Hiervoor worden verschillende (deel)projecten uitgevoerd. In de vorm van een grondstofanalyse, het realiseren van hergebruikspersonen op de milieustraten, het realiseren van een pilot demontage/ontmantelingslocatie, een voorstel voor een nieuw hoogwaardig inzamelsysteem voor grof afval en nieuwe contracten gericht op hoogwaardige recycling.

Doelstellingen

De hoeveelheid te verbranden afval neemt af en de hoeveelheid hergebruik en hoogwaardige recycling van goederen stijgt.

Resultaten

De grondstofanalyse is uitgevoerd. Het onderzoek toont aan dat bijna de helft van de ingezamelde grondstoffen hoogwaardiger kan worden verwerkt dan wel geschikt is voor hergebruik. De voorbereiding van het eerste hergebruiksperron in Almere Buiten is gereed.

Vooruitblik

In 2024 worden de milieustraten in Almere Haven en Poort voorzien van een hergebruiksperron. Tevens zal dan de pilot ontmantelingslocatie in gebruik worden genomen. Voor de producten en materialen die hoogwaardiger kunnen worden gerecycled worden nieuwe contracten met verwerkers/afnemers gesloten en tenslotte wordt een (bestuurlijk) voorstel gedaan voor een nieuwe wijze van grofvuilinzameling.

Lectoraat ‘Innovatie & Groenstedelijke ruimte’

Het lectoraat *Innovatie & Groenstedelijke Ruimte* aan Aeres Hogeschool Almere is opgericht in samenwerking met de gemeente Almere en provincie Flevoland om met specifieke expertise en kennisontwikkeling op het gebied van klimaatmitigatie (via o.a. biobased bouwen), klimaatadaptatie en biodiversiteitsherstel bij te dragen aan de aanpak van urgente grootstedelijke vraagstukken.

Doelstellingen

- Klimaatmitigatie door de transitie naar biobased economie met kennis te versnellen;
- Klimaatadaptatie om onze steden ruimtelijk voor te bereiden op een veranderend klimaat;
- Biodiversiteitsherstel door het concept rewilding cities te operationaliseren.

In het lectoraatsplan zijn de lectoraatsthema’s uiteengezet (zie lectoraatsplan: Spanjar, 2021, p.15)

Resultaten

Project Natuurinclusieve Gebiedsontwikkeling: het lectoraat ‘*Innovatie & Groenstedelijke Ruimte*’ is de penvoerder van het project. Het project is gefinancierd door ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (L&V) en NWO-Sia.

Het is een samenwerking met hogescholen en praktijk waaronder de gemeente Almere met casestudie Almere centrum en provincie Flevoland. Het project verloopt volgens planning en heeft geleid tot mooie kennisdelingsmomenten met de regio zoals de bestuurlijke Inspiratiesessie ‘*Natuurinclusief bouwen*’ (15-feb) met Flevolandse wethouders en gedeputeerden, [een bijeenkomst over de gedragsverandering voor groene wijken](#) (14-dec) met ambtenaren van de Flevolandse gemeenten i.s.m. IVN, een presentatie voor het Almeerse college (4 april 2023) en een werksessie met afdelingen van de gemeente Almere over de governance barrières rondom Natuurinclusief (18-okt). Ook heeft het lectoraat mede het symposium ‘*Natuurinclusieve en Klimaatbestendige Stad*’ georganiseerd (23-nov).

Project [Excellente Groene en Gezonde Leefomgeving](#): wordt uitgevoerd in het kader van het project *Groene en Gezonde Leefomgeving* van de programmalijs *Groene en Waterrijke identiteit*. In 2023 is bij de totstandkoming van (schets-)ontwerpen van de drietal interventielocaties geadviseerd, referentiemetingen uitgevoerd en zijn monitoringsplannen in ontwikkeling. Het Europese Interreg North Sea project [Biodiverse Cities](#) verloopt goed en het lectoraat staat o.a. via presentaties en werksessies het consortium van steden bij om barrières in beleid aan te pakken en om Nature Based Solutions te implementeren.

Vooruitblik

Groefondsproject [Toekomstbestendige Leefomgeving](#) over biobased teelt en bouw (waar diverse Flevolandse partners in participeren) is inmiddels toegekend. Het lectoraat verricht (monitorings)onderzoek naar vezelteelt en de waarde van biobased wonen. Ook het door min. L&V en NWO-Sia gefinancierde project [Groenblauwe Stad](#) is van start gegaan en komend jaar verricht het lectoraat onderzoek naar het versterken en benutten van de groenblauwe aders rondom Almere centrum.

Het project *Natuurinclusieve Gebiedsontwikkeling* wordt in het voorjaar van 2024 afgerond met een eindsymposium en diverse publicaties.

Praktijk- en innovatiecentrum Circulaire Economie (PRICE)

PRICE is het Circulaire ActieLab van Flevoland. Inmiddels is haar positie stevig verankert in de regio door middel van verschillende waardevolle samenwerkingen, uitdagende ‘challenges’ en een aansprekende nieuwe locatie.

PRICE blijft zich proactief inzetten op circulaire innovaties op systeemniveau, met als doel een toekomstbestendige, circulaire en sociaal-inclusieve positieve impact. Dit wordt gedaan door met een integrale benadering vraagstukken op te pakken via de Challenges. Het wordt mogelijk door een intensieve, praktisch georiënteerde samenwerking.

Dit binnen de Quintuple-Helix: Ondernemers, Onderwijs, Onderzoek, Overheid en Ons (de maatschappij). Deze aanpak richt zich op het creëren van een circulaire economie waarin lineaire ketens worden doorbroken en effectief circulair worden gekoppeld. Hier ontstaan nieuwe vormen van samenwerking, waardebeoordeling en passende werkwijzen.

De basis van deze benadering ligt in het circulaire “*Vlinder-model*”, door de *Ellen Macarthur Foundation* uitgewerkt, waarin op eenvoudige wijze waarde-behoud in diverse materiaal-cycli inzichtelijk wordt gemaakt. PRICE richt zich voornamelijk op de circulaire bouw en leefomgeving en op het in praktijk brengen van kennis & kunde van gekwalificeerde professionals voor de arbeidsmarkt van nu én in de circulaire toekomst. In nauwe samenwerking met de drie regionale onderwijsinstellingen (Windesheim; Aeres; ROC Flevoland) voedt PRICE opleidingen en onderzoek met nieuwste inzichten en concrete opdrachten. Zo wordt de kennis en competenties rondom de circulaire economie bij MBO en HBO studenten. Daarnaast wordt ook gericht op de huidige professionals, niemand is namelijk ooit uitgeleerd. In 2023 is in samenwerking met Copper8 de circulaire inkoop-academie naar Almere gehaald om relevante circulaire kennis binnen Almere te vergroten. Vanwege succes vindt deze academie in 2024 weer plaats.

Doelstellingen

De ambitie is om in 2025 een (inter)nationaal toonaangevend ActieLab te zijn en bij te dragen aan Flevoland om koploper te zijn op het gebied van circulariteit in 2030. In 2023 heeft PRICE aan meerdere sub-doelstellingen gewerkt om dit uiteindelijke doel te behalen.

- Doelstellingen
- Tien challenges die goed lopen, de kracht van PRICE laten zien en bijdragen aan systeem bevorderende innovatie naar huis brengen.
 - Tien nieuwe challenges starten die voortbouwen op alle opgedane kennis en ervaringen en de ambities van PRICE nóg beter bedienen.
 - De circulaire economie verankeren in het Onderwijs en Almere: PRICE is onderdeel van het curriculum van de Flevolandse MBO en HBO.
 - Een continue programmering o.a. op onze nieuwe locatie, zoals trainingen, lesprogramma's, themasessies, bijeenkomsten en events.
 - Het bestaansrecht van PRICE als regionale CE Hub en haar positie (inter)nationaal uitbouwen.
 - De PRICE positie consolideren als de verbinder tussen de drie-vijf O's – met een onafhankelijke stem.
 - De samenwerking en governance als identiteit in het Flevoland Ecosysteem verbeteren om zo circulariteit effectiever te kunnen aanjagen.
 - Een nieuwe locatie opzetten: als basecamp voor de toekomstbestendige, circulaire economie.

Resultaten

PRICE bouwt door aan haar positie als hèt Circulaire ActieLab van Flevoland. Daar zijn het afgelopen jaar weer belangrijke stappen gezet. Het afgelopen jaar zijn 11 challenges binnen PRICE 2.0 gefaciliteerd en daarbij òf afgerond òf doorontwikkeld naar volgende Challenges. Ook zijn er 9 nieuwe gestart, waaronder het 100% circulair ontwikkelen van de nieuwe hub en het gebied eromheen. Ook is in samenwerking met de gemeente Almere (afdeling Inkoop & strategie) en

Copper8 de Circulaire Inkoop Academie opgezet, die in september met 4 teams vanuit de Gemeente Almere van start is gegaan. De totale portfolio aan lopende Challenges bedraagt nu ruim 20.

PRICE opereert vanaf juni uit een nieuwe hub in het voormalige Haddock gebouw in Almere Hortus. De locatie is inmiddels volop ‘in bedrijf’ – met wekelijks bijeenkomsten. Er is volop aan de slag gegaan met het circulair winterklaar maken van het gebouw – dit wordt ook aan de hand van de challenge-aanpak gedaan, in samenwerking met de gemeente, een aantal regionale ondernemers en de onderwijsinstellingen.

Daarnaast wordt momenteel met hetzelfde team gewerkt aan het masterplan om het pand tot een toonaangevend voorbeeld van circulariteit te maken. Dit is inclusief de ontwikkelingsplannen om het omringende gebied (7500m²) 100% circulair te ontwikkelen, als een fysiek ActieLab voor 100% circulair wonen en leven. Hierbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de Floriade paviljoens die nu in Braambergen zijn opgeslagen. Daarnaast wordt samen met het Energieteam van Almere de mogelijkheden van energie-neutrale gebouw- en gebiedsontwikkeling opgepakt. Hier lopen nu strategische gesprekken met o.a. Liander en lokale ondernemers, waarbij de vraag is: hoe wordt een net-onafhankelijke gebieds-energie-infrastructuur verkregen?

Ook heeft de Challenge “*Fiscale Lastenverschuiving*”, met data vanuit de Floriade paviljoen opbouw, geresulteerd in een rapport dat landelijke media heeft verkregen en veelvuldig wordt opgevraagd. De lessen vanuit dit rapport worden nu samen met de Provincie Flevoland doorontwikkeld, waarbij er een dialoog is met de Rijksoverheid om tot een innovatie-bevorderende zone te komen.

In het afgelopen jaar was het onderwijs actief betrokken bij de vraagstukken via onder andere de verschillende les-programma's en opdracht- en stage-faciliteiten van de onderwijsinstellingen ROC, Windesheim en Aeres. In september heeft er wederom een hackathon plaatsgevonden in samenwerking met het Windesheim en de Green Innovation Hub. Ook binnen de subsidie aanvraag ‘*Circulair denken, leren en doen*’ wordt de samenwerking met het onderwijs succesvol doorgezet.

Binnen deze groeifonds aanvraag werken bestaande PPS'en uit de regio Flevoland samen om het MKB en het onderwijs nader te betrekken in de circulaire transitie en digitalisering, door middel van challenge-based onderwijs. Het is goed nieuws dat deze subsidie is verleend en PRICE met een positie als beoogd basecamp en subsidie van € 900K de komende jaren kan blijven doorontwikkelen.

Daarnaast zijn er meerdere studenten groepen vanuit het Windesheim, de Aeres hogeschool en het ROC Lelystad middels schoolopdrachten berokken bij de planvorming en onderzoeken van de te renoveren hub en het omringende gebied.

Het afgelopen jaar heeft PRICE veelvoudig samenwerking opgezocht met andere partijen binnen het circulaire eco-systeem van Almere, zoals het Woningbouwatelier, Circuloco en de Green Innovation Hub. Veel van deze doelstellingen hebben overlap, hierin wordt de verbinding graag opgezocht. Door synergie te creëren, ontstaat er meer slagkracht en kan effectiever het verschil worden gemaakt.

Op deze wijze wordt er ingehaakt op veel gelijkgestemden aan in het team, waardoor eigenaarschap en positieve impact bij verschillende stakeholders mogelijk worden gemaakt. Het gewenste rimpeleffect wordt zo steeds groter. Het PRICE kernteam bestaat uit een kleine 3 fte en een grote flexibele schil. Om de ambitieuze doelstellingen van PRICE en haar partners in 2024 te kunnen waarmaken, is aanvullende capaciteit, kennis en kunde echter wel nodig. Zo kan PRICE voortbouwen op haar verzamelde momentum. Doelstellingen voor komend jaar worden in de alinea hieronder toegelicht. Tot slot is de nieuwe locatie in het voormalige Haddock pand ingezet om inspirerende evenementen en bijeenkomsten te organiseren. Naast de verschillende thema sessies van de circulaire inkoopacademie werken er wekelijks verschillende groepen studenten op de hub en worden er al meerdere inspirerende werksessies in samenwerking met de gemeente en lokale ondernemers gehouden.

Vooruitblik

In 2024 wordt er verder gewerkt aan het bestendigen van PRICE haar positie als Hèt Circulaire ActieLab van Flevoland en het uitbreiden van haar samenwerkingen. Circulaire innovatie wordt geborgd middels de verschillende lopende challenges, waarbij een deel ook wordt gecontinueerd omdat ze bijdragen aan de gewenste systemische circulaire veranderingen.

In september worden opnieuw challenges (10+) gelanceerd, waarvan sommige doorbouwen op bestaande challenges en andere volledig nieuw zijn. Er wordt voorzien dat een groot aantal van de nieuwe challenges zich richten op, of nauw verbonden zijn met, de ontwikkeling van de nieuwe PRICE-hub en het gebied eromheen. Hier worden partners (lokale ondernemers en overheid) en het onderwijs (ROC, Windesheim en Aeres) wederom nauw bij betrokken.

Dit tweetal ruimtelijke ontwikkelingen vormt de kern van PRICE haar bezigheden het komende jaar. In de hub richten wordt gericht op de circulaire transformatie van het Haddock pand. Dit betekent o.a. dat er ruimte zal worden gegeven aan lokale ondernemers om hun circulaire innovaties te plaatsen als show- en testcase. Deze innovaties dienen ook een educatieve rol, voor zowel leerlingen, omwonenden of andere ondernemers. Ontmoeten en inspireren staat centraal in de nieuwe PRICE-hub. Er worden grote flexibele ruimtes ingericht die hier mogelijkheid toe bieden, hier wordt een uitgebreid programma op afgestemd. Het nieuwe jaar wordt begonnen met een partnerbijeenkomst, een nieuwe reeks van de circulaire inkoop academie en de week van de circulaire economie begin maart.

Om net als in 2023 PRICE als dè regionale hub ten aanzien van aanjagen; ontwikkelen en valoriseren van circulaire innovatie op de kaart te zetten, is het ontwikkelen van het terrein rondom onze nieuwe hub ook van groot belang. Hier krijgt duurzame en circulaire gebiedsontwikkeling de ruimte. Samen met Almere Gebiedsontwikkeling en het Energieteam, ondernemers en het onderwijs wordt een plan ontwikkeld om in de markt te zetten. De realisatie dient vanaf halverwege 2024 plaats te vinden.

Stedelijk Voedselsysteem

Eet Almere Gezond

Almere staat voor een forse verstedelijkingsopgave en kent een hard groeiend aantal inwoners. De vraag naar voedsel gaat daarmee in de komende jaren enorm toenemen.

Met aan de ene kant de metropool regio Amsterdam, en aan de andere kant het grootschalige landbouwareaal van de Flevopolder, neemt Almere een unieke positie in. Door stadslandbouw op grote schaal te introduceren en lokale voedselinitiatieven te omarmen, werkt Almere aan een betere verbinding tussen afzet, productie en kennis.

In 2021 is in Almere de Voedselstrategie vastgesteld. Voedsel is een essentieel onderdeel van ieders leven, maar het is ook ruim bekend dat het dominante voedselsysteem leidt tot verschillende maatschappelijke problemen. Met deze voedselstrategie sluit Almere aan bij de beweging in de stad en de regio om ketens te verkorten, vers en gezond voedsel beter bereikbaar te maken, het voedselsysteem te verduurzamen en Flevolandse producten te omarmen.

Doelstellingen
- Almere staat voor gezonde keuzemogelijkheden voor iedereen. - Almere staat voor een duurzame voedsel economie. - Almere staat voor trots op de mooie, lokale en regionale producten en initiatieven.
Icoonprojecten
- Groene en Gezonde loper naar de Floriade Expo in 2022. - Flevo Campus. - Regionale voedselhub.

Resultaten

Aan de hand van diverse activiteiten worden de resultaten van 2023 hieronder toegelicht:

- Eind 2022 is de projectleiding van het Europese project ‘Food Wave’ naar de voedselstrategie verschoven. Food Wave is een pan-Europees consortium van 17 diverse steden die zich inzetten om jongeren te activeren op de voedsel en klimaat nexus. 2023 markeerde het vierde en tevens laatste jaar van dit project, waarvan meer dan de helft van de doelstellingen in de vorm van activiteiten nog behaald diende te worden. In 2023 is met hulp van partners in de stad de volgende activiteiten neergezet:
 - Think Tank en Chef’s Academy van Flevo Campus;
 - project rond voedselverspilling met 5 Flevolandse technasia;
 - Ally Food Movement waarbij een tijds capsule is begraven op Utopia;
 - Ally Food Fest;
 - het weekend van de wetenschap bij Flevo Campus;
 - een samenwerking met 3 food influencers;
 - “De Smaak van Vrijheid” in de vorm van vrijheidsmaaltijden op het Bevrijdingsfestival op 5 mei.Begin 2024 wordt de rapportage geleverd en wordt het project afgesloten.
- In 2023 zijn de voorbereidingen voor de voedselhub (ex-Floriade kantoortje) en het “centrum voor stadslandbouw” (Japan paviljoen) verder doorgezet. Er is een vergunningsaanvraag ingediend voor de voedselhub, zodat er een plek ontstaat in Oosterwold waar productie

naartoe kan en zo een weg naar de stad kan vinden. De aanvullende voorbereidingen leiden er toe dat de voedselhub waarschijnlijk in het voorjaar van 2024 gerealiseerd wordt. De ontwikkeling van het centrum ligt complexer en heeft meer tijd nodig. Het doel van het centrum is een voorziening creëren voor bewoners uit Oosterwold die willen leren over de mogelijkheden en vormen van stadslandbouw. Deze plek wordt daarnaast ook beschikbaar gesteld voor bijeenkomsten rond dit thema.

- Van april tot en met september 2023 heeft de Pilot *Stadslandbouw op de weekmarkt Almere Buiten* gedraaid. Twee kramen zijn bemand door *Stadslandbouwcoöperatie Oosterwold* en *Broodletter*. Met de pilot is een uitzondering gemaakt voor wat betreft het aantal weken dat zij op de markt hoeven staan. In plaats van een heel jaar, alleen tijdens het oogstseizoen. Vanuit beide kanten werd positief teruggeblikt op de pilot. Ook andere standplaatshouders en de marktleider waren positief over de toevoeging. In Q1 2024 wordt als vervolg hierop een collegevoorstel ingediend.
- De Voedselstrategie is aangesloten bij een aantal netwerken, waaronder:
 - City Deal Gezonde en Duurzame Voedselomgeving*;
 - Voedsel Verbindt*;
 - DuurzaamDoor*Aan elk van deze netwerken wordt een contributie betaald dat deze samenwerking bevordert. Vanuit Spoor 2 (gedragsverandering) van de City Deal waaraan wordt deelgenomen is dit jaar het *Good Food City Magazine* gepubliceerd en wordt komend jaar een platform gelanceerd. Vanuit Spoor 1 wordt gewerkt aan juridisch instrumentarium voor de gezonde voedselomgeving en vanuit Spoor 3 aan kortere, duurzamere ketens. *Voedsel Verbindt* is het platform van de MRA om te werken aan de voedseltransitie. Er is meegewerkt aan de eiwitchallenge van de provincies. Vanuit *DuurzaamDoor* is een plan gemaakt om voedsel educatie in de provincie te versterken en toegankelijker te maken voor scholen. Partners zoals *Stad en Natuur*, *IVN* en *Jong Leren Eten* zijn hier actief mee bezig.
- In oktober vond de *Dutch Food Week* plaats. Almere heeft hieraan deelgenomen en als één van de 7 locaties in Nederland een 14 meter lange borrelplank op de Grote Markt georganiseerd. De borrelplank bestond uit Flevolandse hapjes met bijpassende Almeerse drankjes.
- In 2023 is begonnen met het bezoeken van voedselinitiatieven en -ondernemers in Almere. Animo voor een bijeenkomst was minder hoog dan gehoopt/verwacht. De bijeenkomst is daarom geannuleerd en zijn de initiatieven opgezocht. In het komende jaar wordt hiermee doorgegaan.

Vooruitblik

In 2024 ligt de focus op een drietal onderwerpen, namelijk:

- Economie:** we richten ons op het binden van voedselgerelateerde bedrijven en de ontwikkeling van een duurzame keten. Daarbij vindt aansluiting plaats bij de Groeiagenda voor wat betreft hoger onderwijs en innovatie;
- Stedelijke ontwikkeling en beheer:** hier wordt vooral gekeken naar de ontwikkeling van stadslandbouw in Oosterwold en potentieel in nieuwe wijken zoals Pampus en Hortus. Daar hoort ook natuurinclusieve landbouw een duurzaam beheer bij;
- Gezonde leefstijl en -omgeving:** waarbij de focus ligt op voedsel educatie, stad-platteland verbinding, voedselzekerheid en de eiwittransitie.

Concreet betekent dat in 2024 wordt verder gewerkt aan de totstandkoming van een “Centrum voor Stadslandbouw” in Oosterwold. Hiermee wordt invulling gegeven aan het icoonproject “regionale voedselhub”. Er wordt ingezet op het versterken van de programma's van de Flevo Campus.

Balanceren Energienet

Het energiesysteem is aan het veranderen, van fossiel naar hernieuwbaar. De groeiende vraag naar elektriciteit voor onder andere verduurzaming van onze verwarmingsvraag en de mobiliteitssector en de snelle mate waarin lokaal elektriciteit wordt opgewekt zorgt voor een grote druk op het bestaande net, welke in veel gevallen nog niet goed is uitgerust op deze overgang.

Op sommige momenten ontstaat een overschot aan elektriciteit, terwijl op dezelfde plekken op andere momenten een leveringstekort ontstaat. Dit heet netcongestie. Dit probleem is in de laatste jaren in Almere al zo groot dat er momenteel géén nieuwe grootverbruiks aansluitingen kunnen worden gerealiseerd voor bedrijven die een nieuwe locatie willen bouwen, nieuwe grootschalige energieopwek installatie willen bouwen of bedrijven die hun huidige aansluiting willen verzwaren omdat ze gaan groeien. In een deel van de stad is er géén capaciteit beschikbaar om nieuwe kleinverbruiks aansluitingen (kleinzakelijk of woningen) aan te blijven sluiten. Om de druk op het elektriciteitsnet te verlagen, het vestigingsklimaat en de ontwikkelmogelijkheden voor de groeiende stad minimaal op peil te houden, is een betere afstemming van vraag en aanbod belangrijk: het balanceren van het energienet.

Doelstellingen

Het bepalen op welke wijze vraag en aanbod van energie (verschillende vormen van energie) beter op elkaar kunnen worden afgestemd zodat de transitie van fossiele brandstoffen naar hernieuwbare energie zo goed mogelijk voor de stad kunnen realiseren. Met het balanceren wordt er beoogd dat zware belasting van energie infrastructuur wordt voorkomen, efficiënter gebruik wordt gemaakt van energie, op lokale schaal te plannen wanneer welke zware belasting

Flevo Campus telt een 3-tal programmalijnen:

- Supermarkt van de Toekomst
- Smaak van de Toekomst
- Stadspark van de Toekomst

Via de programmalijnen wordt een sterkere uitwisseling tussen doelstellingen van de Flevo Campus en die van de *Voedselstrategie* beoogd. In januari 2024 is de tentoonstelling over voedselverspilling geopend die is samengesteld door het werk van jongeren van het Flevolandse technasia. Ook werken we aan nieuwe, relevante thema's zoals de eiwittransitie en de ontwikkeling van voedsellandschappen in de stad. Concreet wordt in het begin van 2024 een collegevoorstel ingediend naar aanleiding van de pilot weekmarkt stadslandbouw, wordt deelgenomen aan een internationaal ‘cascading’ project van Foodtrails samen met Bergamo, en wordt het project *Food Wave* afgerond. Samen met Flevo Campus wordt er verder gebouwd aan het netwerk van voedselinitiatieven in de stad en organiseren een bijeenkomst die past bij de behoeften die in 2023 in kaart zijn gebracht.

wordt gerealiseerd en lokaal zoveel mogelijk opwek, opslag en afname van energie te realiseren. Hiermee wordt de bestaande infrastructuur zo efficiënt mogelijk gebruikt. Het project moet bijdragen aan een toekomstbestendig energiesysteem, maar dit zal niet zomaar gerealiseerd zijn. Daarom is het project opgeknipt in doelen voor de korte, middel en lange termijn.

Resultaten

Hoekwiede bewoners delen energie (elektriciteit) met behulp van Earn-e app monitor. In dit project hebben bewoners van de Hoekwiede en het Krachtveld toegang gekregen tot een app, waarmee ze inzicht hebben in de status van hun lokale verbruik in vergelijking met de lokaal opgewekte zonne-energie. Het doel is om de bewoners de elektriciteit te verbruiken als er een ‘overschot’ is, waarmee uitwisseling met het bovenliggende net wordt verminderd. Het project is het afgelopen jaar meermaals in de media gekomen. Omroep Flevoland heeft een kort item gefilmd, dat erna werd opgepikt door NOS (zie hier en hier). Vervolgens is RTL bij dezelfde bewoners langs gegaan om hier een artikel over te publiceren (zie hier). Eind 2023 is er nog een ronde langs buurtbewoners gedaan om extra deelnemers voor dit project te vinden. Verder is de leverancier bezig om pushmeldingen, die bewoners actief moeten informeren over een overschot aan elektriciteit, te implementeren.

Bedrijventerreinen de Vaart en de Stichtsekan
Qirion (omgedoopt tot *Duurzaam Energie Perspectief*) heeft een onderzoek naar een Energievisie op bedrijventerrein *de Vaart* afgerond. Het onderzoek geeft voor het gehele bedrijventerrein aan welke elektriciteit- en warmtebronnen mogelijk zijn en welk groeiperspectief er nog mogelijk is binnen het volle elektriciteitsnet. Dit geeft de ondernemers en de gemeente een toekomstbeeld waar naartoe gewerkt moet worden. De stappen naar dit beeld zullen niet meteen door alle ondernemers in één keer genomen worden. Om die rede is inzicht nodig naar de invloed van en benodigheden voor de samenwerking tussen verschillende ondernemers op het terrein. INFO heeft een rapport opgeleverd voor het ontwerp van een energiedataplatform dat moet ondersteunen in de ontwerpfase van een energiehub. Er zijn gesprekken met meerdere partijen geweest om dit platform te ontwikkelen, aangezien er in hun marktverkenning naar voren kwam dat er geen (goede) alternatieven beschikbaar zijn.

Op *de Vaart* zijn er, naar aanleiding van het onderzoek van DEP, het afgelopen half jaar meerdere bijeenkomsten georganiseerd rondom het thema elektriciteit en energiedeling. Hieruit kwam naar voren dat er verschillende partijen zijn die graag de samenwerking op willen zoeken, maar bleek ook dat ze meer zekerheid nodig hebben voordat ze dit durven te doen. In het najaar leidde dit tot een algemene bijeenkomst met circa 60 ondernemers en bijdragen van de wethouders economische zaken en energietransitie. De urgentie voor samenwerken is door de netcongestie hard toegenomen. De gesprekken voor de vorming van een energie coöperatie van bedrijven op *de Vaart* zijn in volle gang. Ook is op het bedrijventerrein *de Stichtsekan* gesprekken lopende om samenwerking op te zoeken. En zijn er twee bijeenkomsten geweest naar aanleiding van een rapportage door Windesheim en Saxion. Bedrijven hebben ook hier aangegeven dat zij samen verder willen met het inventariseren van de energiesituatie, en te onderzoeken wat er nodig is om een energie hub te starten op het terrein.

De Buitenvaart
Het onderzoek van Metix over de toekomst van de Buitenvaart is afgerond. De uitkomst van het onderzoek heeft aan het licht gebracht dat de gemeente in de bredere context van de stad de toekomst van dit gebied wil beoordelen.

Ultradiepe Geothermie

Nederland wil in 2050 een duurzame energievoorziening hebben en aardgasvrij zijn. Om de afhankelijkheid van aardgas van andere landen af te bouwen en om klimaatverandering te beperken moet de CO2 uitstoot omlaag, zoals afgesproken in Parijs.

Dit betekent dat gezocht moet worden naar duurzamere alternatieven dan aardgas om onze gebouwde omgeving te verwarmen. Geothermie is zo'n duurzaam alternatief, het leidt nauwelijks tot CO₂ uitstoot of andere emissies en er zijn geen omzettingsverliezen. Ook is het een betrouwbare

Hierover moet de gemeente nog vervolgstappen nemen, onderwijl wordt door ondernemers wel nagedacht over de energiesituatie in het gebied. De aanhaking bij de energie coöperatie op de Vaart of de oprichting van een eigen coöperatie behoort tot de mogelijkheden.

Vooruitblik
Voor het project in de Hoekwierde zal in samenwerking met Liander en het *Copernicus Instituut van Duurzame Ontwikkeling* van de Universiteit Utrecht worden gezocht. Ten eerste zal worden gekeken in hoeverre de belasting van de onderstations verschuift als bewoners direct inzicht hebben in hun energieverbruik in vergelijking met een wijk zonder monitoring.

Daarnaast is het de wens om meldingen aan gebruikers laten zien op momenten dat er een overschot aan elektriciteit in de wijk is. Hiervoor wordt de komende tijd bepaald of de lokale middenspanningsruimtes bemeterd kan worden, zodat de effecten ook daadwerkelijk gekwantificeerd kunnen worden. Door de wettelijke beperkingen op verkoop van elektriciteit tussen kleinverbruikers, die opgelost moet worden met de nieuwe Energiewet, wordt de uitrol van een puntensysteem voor uitwisseling van energie vooruitgeschoven.

Op bedrijventerrein *de Stichtsekan* hebben de ondernemers afgesproken om hun energiedata te delen. Daarnaast zullen de toekomstplannen van alle deelnemende partijen worden geïnventariseerd om de toekomstige vraag te kunnen inschatten. Er is een adviespartij ingehuurd om te bepalen hoeveel netruimte er is, hoeveel energieverbruik flexibel zal moeten worden ingezet en welke assets daarbij nodig zullen zijn om de toekomstplannen te kunnen realiseren.

Momenteel worden de voorbereidingen getroffen om dit ook op te zetten bij de Vaart. Daarnaast zal er op *de Vaart* een energiecoöperatie opgezet worden welke de coördinatie en uitvoering van een energie hub zal faciliteren. De ondernemers zullen als lid zelf inspraak krijgen in de afspraken, de uitvoering en het bestuur van de energie hub. Dit zal ook bij *de Stichtsekan* moeten gaan spelen.

bron, de leveringszekerheid is groot, omdat de warmte ondergronds steeds weer van nature wordt aangevuld. En is het seizoen/weer onafhankelijk, in tegenstelling tot wind en zon. De potentie van geothermie bedraagt het ongeveer 20% van de Almeerse warmtevraag.

Doelstellingen

- Verduurzaming van het warmtenet door mogelijke realisatie van een diepe geothermiebron.
- Bijdragen aan de transitie naar een energie neutrale stad.

Resultaten
Begin 2023 hebben de gemeente Almere, HVC en Vattenfall van *het ministerie van Economische Zaken en Klimaat* een gezamenlijke vergunning gekregen voor het opsporen van aardwarmte voor het onderzoeksgebied genaamd Almere-Diemen 1. Met deze vergunning is voor 5 jaar het alleenrecht verkregen voor onderzoek in het vergunde gebied naar geschiktheid van de ondergrond voor winning van aardwarmte. De samenwerking tussen de gemeente Almere als regisseur, HVC als geothermie-operator en Vattenfall als exploitant van het bestaande stadswarmtenet in Almere vormt een sterke basis voor de ontwikkeling van geothermie in Almere.

Vooruitblik
Almere is in een verkennende fase als het gaat om de ontwikkeling van aardwarmte. De SCAN (*Seismische Campagne Aardwarmte Nederland* uitgevoerd door TNO) resultaten uit 2022 wijzen uit dat de ondergrond in Zuid-Flevoland (o.a. Almere) nog veel witte vlekken heeft. Met als advies dat er onder andere nader aanvullend seismisch onderzoek nodig is om zekerheid te kunnen krijgen over de potentie van aardwarmte als een warmtebron voor Almere.

Financiën

Circulaire economie en Energie	Begroting 2023	Gerealiseerd	Verschil
Proceskosten programmalijn 3	303	248	55
Citylab Stedelijke Grondstoffen	166	146	20
Competitie Upcycle City 2.0	382	88	294
Stedelijke grondstofstromen	190	187	3
Praktijk- en Innovatiecentrum Circulaire Economie (PRICE)	1.250	784	466
Stedelijk voedselsysteem	490	372	117
Energiefonds	0	15	-15
Balanceren energienet	154	115	39
Ultradiepe geothermie	111	51	60
Totaal	3.045	2.005	1.040

Bedragen € x 1.000

Toelichting verschillen groter dan € 100.000

Proceskosten programmalijn 3

De onderbesteding heeft te maken met twee vacatures die gedurende 2023 open stonden.

Competitie Upcycle City 2.0

Er zijn twee subsidies verstrekt die bedoeld zijn voor het onderzoeken van de mogelijkheden rondom optoppen in Almere. Bij één van de subsidieontvangers vond een managementwissel plaats waardoor de activiteiten volledig zijn doorgeschoven naar 2024. De andere subsidieontvanger heeft zich voornamelijk gericht op acquisitie (niet subsidiabel) waardoor de subsidiabele activiteiten grotendeels zijn doorgeschoven naar 2024.

Praktijk- en Innovatiecentrum Circulaire Economie (PRICE)

De beschikking vanuit het groeifonds kwam aanzienlijk later dan aanvankelijk was beoogd. Om deze reden zijn de aanverwante activiteiten later opgestart of doorgeschoven naar 2024. Hierdoor zijn minder kosten gemaakt dan werd verwacht tijdens het opstellen van de tweede voortgangsrapportage. Verder speelde onderbemensing een substantiële rol bij het later uitgeven van het budget. Daarnaast had PRICE eind 2022 de toezegging dat het voormalig Haddock terrein de komende 3 jaar als PRICE HUB ontwikkeld mag worden. Aangezien PRICE uiteindelijk pas 1/10/23 het contract heeft gekregen van de gemeente Almere, is dit een klein jaar vertraagd. Deze middelen schuiven nu door naar 2024. Als laatste heeft PRICE een bedrag van € 78.000 ontvangen. Deze inkomsten dragen ook positief bij aan het resultaat.

Stedelijk voedselsysteem

De onderbesteding van € 0,1 miljoen komt vooral doordat een aantal projecten zijn doorgeschoven naar 2024 i.v.m. een langere voorbereidingstijd (o.a. voedsel hub Oosterwold). Daarnaast was er geen financiering meer nodig (eettuintjes en pilot weekmarkt). En tot slot is een gepland event niet doorgegaan wegens gebrek aan aanmeldingen (voedsel meet-up).

Ultradiepe geothermie (UDG)

De opsporingsvergunning voor UDG is verleend aan de gemeente samen met HVC/Vattenfall. Dit betekent niet dat er direct kon worden gestart met de werkzaamheden. Nadat het onderzoek voor SCAN in 2022 was opgeleverd, is met partijen overlegd over de vervolgwerkzaamheden. Het SCAN onderzoek laat namelijk zien dat er eigenlijk voor Almere nog te weinig gegevens zijn over de mogelijkheden voor aardwarmte, en verder onderzoek is nodig. Hiervoor moet een uitvoeringsplan voor nader onderzoek voor het Almeerse grondgebied worden opgesteld. Het opstellen van het uitvoeringsplan duurt langer, omdat er ook meteen met elkaar is overlegd hoe de samenwerking tijdens deze fase van onderzoek vorm kan worden gegeven. Dit alles heeft geleid dat er minder uitgaven waren dan begroot.

Bron: Maarten Feenstra

06

Cultuur, toerisme en sport

Cultuur, toerisme en sport

Almere is in een hoog tempo gegroeid tot inmiddels de achtste stad van Nederland en de komende jaren wordt er nog een groot aantal woningen bij gebouwd. Maar een stad is meer dan woningen. De identiteit van de stad wordt grotendeels bepaald door de mensen die er wonen en de plekken waar zij graag komen.

Plekken waar het bruist, waar altijd iets te doen is, en waar bewoners en bezoekers elkaar ontmoeten. Programmatisch *Cultuur, toerisme en sport* creëert deze plekken in de stad; in het centrum, bij Kustzone Poort en de Almeersepoort Nationaal Park Nieuw Land. Cultuur, recreatie en sport geven maatschappelijke én economische waarde aan de stad: ze spelen een belangrijke rol bij de sociale cohesie en welzijnsbeleving. Ook dragen ze structureel bij aan een kwalitatief hoogwaardiger voorzieningenniveau en daarmee ook tot een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Cultuur, recreatie en sport zijn randvoorwaarden voor een aantrekkelijke, gezonde en leefbare stad, waarin mensen met plezier wonen, werken en verblijven. Projecten binnen deze programma's dragen bij aan het versterken van de culturele infrastructuur door middel van het ontwikkelen van o.a. een creatieve broedplaats (StrandLAB), vernieuwende culturele

programmering op het gebied van beeldende kunst (M.), cultuureducatie en het versterken van samenwerkingen binnen en buiten de stad. Daarnaast worden recreatieve gebieden ontwikkeld waar natuur, recreatie, sport en cultuur samenkomen. Aan de Almeerse kant van het Nationaal Park Nieuw Land wordt een recreatief en toegankelijk gebied gecreëerd zodat bewoners en bezoekers van dit unieke stukje natuur kunnen genieten. Bij Kustzone Poort wordt, naast de wijk DUIN, hét stadstrand van Almere ontwikkeld waar het hele jaar iets te beleven valt. Ook wordt er gewerkt aan het verbeteren van een goed ingericht sport- en beweegklimaat en wordt ervoor gezorgd dat topsportevenementen zich aan de stad willen verbinden, zoals de Dutch Water Week. De onderzoeken *Culturele strategie* en het *Poppodium* zijn voortgekomen uit de *Uitvoeringsagenda Almere, stad met toekomst*.

Kustzone Poort

Kustzone Almere Poort is een unieke plek in de regio waar ruimte is en strand, watersport en cultuur hand in hand gaan. Vanaf de Hollandse Brug is dit de entree van Almere. De afgelopen jaren is ingezet op het ontwikkelen van een samenhangend toeristisch, recreatieve kustzone.

De zone wordt gerealiseerd door investeringen in de openbare ruimte en de programmering van activiteiten (cultuur, sport, recreatie, evenementen). Kustzone Poort wordt ingezet als cultureel buitenlaboratorium met een focus op beleving en water. De investeringen vanuit het FVA waren de afgelopen jaren met name gericht op het ontwikkelen van een culturele broedplaats en de aanleg van een nieuw, breder strand in het zuidelijke deel dat ingezet kan worden als evenementenstrand. In de laatste jaren lag het primaat van de gebiedsontwikkeling bij het creëren van een nieuwe woonwijk met een aantrekkelijk buitendijks gebied.

Nu is het accent van de ontwikkelingen in het gebied aan het veranderen. Er wordt gewerkt aan de ontwikkeling vanuit het strand en de doorontwikkeling van de kustzone als verblijfsplek. Het cluster van het Almeerderstrand, het nieuwe evenementenstrand, het jonge duinlandschap, Vis à Vis en StrandLAB Almere zijn de culturele en recreatieve gebiedsankers. Het '*gebiedsconcept Stadsduin voor actieve cultuur*' vormt de komende jaren (2022-2025) het kader van waaruit in samenwerking met huidige en nieuwe partners Kustzone Poort verder wordt ontwikkeld tot culturele, sportieve en recreatieve hotspot.

Doelstellingen

- Versterken van de toeristisch recreatieve mogelijkheden, waarmee binnen de Noordvleugel een attractief gebied en verblijfsplek wordt gecreëerd.
- Regionale aantrekkingskracht van Kustzone Poort/Duin, waardoor er kansen gecreëerd worden voor werkgelegenheid.
- De ontstane energie in het gebied koesteren en tegelijkertijd een grotere economische ontwikkeling aanjagen door het testen van culturele, sportieve en leisure initiatieven en bijzondere horecaconcepten.
- Opstellen van een gezamenlijke evenementenkalender en culturele en sportieve programmering.

Doelstellingen

Almeerderstrand

In 2023 is de IJmeerdijk ter hoogte van het Almeerderstrand ‘ingepakt’ met zand. Het dijktafwerk is bekleed met asfalt, zodat het profiel van de dijk onder het zand gemarkeerd blijft. In het zuidelijke deel is langs het spoor de Almeerderstrandweg aangelegd en er is een nieuwe parkeerplaats gerealiseerd met circa 350 parkeerplaatsen voor dagelijks strandbezoek en evenementen. Ook is er tijdelijke bewegwijzering aangebracht voor wandelaars en fietsers tussen het station Almere Poort en het Almeerderstrand. Hierdoor is de bereikbaarheid voor bezoekers aan het strand het afgelopen jaar sterk verbeterd. Naast bereikbaarheid is er in 2023 ook prioriteit gegeven aan het schoonhouden van het strand door inzet van de beach cleaner tijdens het strandseizoen en het dagelijks ledigen van afvalbakken.

Aanleg duin op dijk in Kustzone Poort (Foto: Maarten Feenstra)

Inpassing Vis à Vis

In 2023 is gezamenlijk met Vis à Vis gewerkt aan een voorlopig ontwerp voor de inpassing van Vis à Vis in Muiderduin met de titel ‘*Theaterdorp in de duinen*’. Het betreft een ontwerp waarbij in een nog te creëren duinlandschap het speelveld verplaatst wordt, er een nieuwe tribune gebouwd wordt, en een aantal loodsen worden verplaatst. Het gebouw de *Rode Haring* blijft op de huidige plek staan. Op basis van het inpassingsvoorstel is in beeld gebracht welke investeringen met de definitieve inpassing van Vis à Vis zijn gemoeid. Ook is er een geluidsonderzoek uitgevoerd om inzicht te krijgen in de geluidsniveaus die op omliggende woningen zullen optreden. Het inpassingsvoorstel wordt in de loop van 2024 ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd.

Ingebruikname evenementenstrand

In 2023 is het gloednieuwe evenemententerrein in gebruik genomen. Festivals Free, Summerpark en Zand zijn bezocht door tienduizenden bezoekers. De festivals genereerden diverse positieve berichten in de media. De organisatoren zijn blij met deze nieuwe plek parallel aan het spoor en konden de Almeerderstrandweg gebruiken voor het op- en afbouwen van de festivals. Door het verplaatsen van deze grootschalige evenementen bleef het overig deel van het Almeerderstrand tijdens de evenementen beschikbaar voor recreanten. Voorheen was dit niet het geval vanwege de op- en afbouwwerkzaamheden.

Dutch Water Week 2023. Bron: Leonard Faustle.

Programmerende partners en samenwerking

Naast de grote festivals zijn er uiteenlopende culturele, sportieve en recreatieve activiteiten geprogrammeerd. Zo vond de tweede editie van de Dutch Water Week plaats. Het strand is ook voor Stad & Natuur inmiddels een vaste plek binnen de programmering. Onder het motto ‘*Elke dag is een stranddag!*’ organiseert Stad & Natuur uiteenlopende educatieve activiteiten voor het hele gezin, variërend van een modderrestaurant tot een zandsculpturenfeest.

Ondanks het onstuimige weer heeft de programmering een paar duizend bezoekers getrokken. Ook zijn diverse samenwerkingsverbanden opgestart. Stad & Natuur werkt samen met Poortdok en is aangehaakt bij de Expeditie Duin van StrandLAB. Tijdens de tweede editie van de Dutch Water Week was Stad & Natuur actief met gezinsactiviteiten.

StrandLAB

StrandLAB Almere is het buitenlaboratorium voor cultuur van Almere/Flevoland. In 2023 is de identiteit van StrandLAB (programmarichting, de huisstijl en website) aangepast. Naast de echte kunst- en cultuurliefhebbers, die houden van experimenten en innovatie, is een breder publiek betrokken bij het Almeerderstrand: bezoekers die op zoek zijn naar vermaak en zich meer willen herkennen in kunst en cultuur uitingen. Via kleinschalige en intieme programmering op het strand en in de buurt, zijn de banden met de bewoners versterkt. Door de faciliteiten van StrandLAB beschikbaar te stellen voor de uitvoering van programmering van externe spelers uit het gebied (waaronder Stad & Natuur, Club Duin, Scouting Novo Mundo), zijn andere doelgroepen aan het Almeerderstrand verbonden. Daarnaast zijn vanuit het residentie programma meerdere fysieke (tijdelijke) objecten en installaties gerealiseerd op

het Almeerderstrand, waardoor er telkens weer iets nieuws te beleven valt aan het strandbezoek. StrandLab is sinds 2021 penvoerder voor het Flevolandse Samenwerkingsverband FlevoLab. Dit samenwerkingsverband ontvangt middelen om hun werkzaamheden vorm te geven vanuit de provincie (SPUK). Op deze manier komt de regionale uitwerking van StrandLab nog meer tot uiting. Activiteiten van FlevoLab vinden plaats in alle 6 Flevolandse gemeenten.

ALMO

In het gebiedsconcept ‘*Stadsduin voor actieve cultuur*’ is opgenomen dat in het gebied voorzieningen nodig zijn die het strand spannend en aantrekkelijk maken en structuur bieden voor actieve cultuurbeleving, voor bewegen en recreatie. Daarom is in 2023 gestart met de voorbereidingen voor ALMO. Het bouwwerk moet een baken en icoon worden, en te gebruiken zijn door bezoekers en bewoners, bij festivals en evenementen, zonder toezicht en programmering. Het is in zichzelf een object dat uitnodigt tot beleving van actieve cultuur. StrandLAB begeleidt dit brede participatieve ontwerpproces. Het ontwerp- en participatietraject beoogt om via ALMO een Almeerse cultuur van betrokkenheid bij het strand te creëren. Zowel het participatietraject als de materialisatie worden zoveel mogelijk duurzaam uitgevoerd. In 2023 zijn haalbaarheid en draagvlak getoetst en is een sociaal ontwerpersduo geselecteerd. Er is een beeldmerk voor de communicatie ontwikkeld en het project is klaar om in 2024 richting de participatieve ontwerpfasen te gaan.

Placetesting als ontwikkelstrategie

Door de fysieke werkzaamheden was het Almeerderstrand de afgelopen jaren minder goed bereikbaar en is het strand uit het bewustzijn van mensen verdwenen. Omdat de volledige potentie van het gebied nog niet beleefbaar was en gezien de huidige marktomstandigheden, was het voor de markt nog te vroeg om in te stappen.

Daarom is een ontwikkelstrategie ontwikkeld die gebaseerd is op drie pijlers:

- het versterken en faciliteren van de partners die al begonnen zijn het gebied te programmeren;
- het creëren van ruimte voor placetesting, het laagdrempelig uitproberen van nieuwe initiatieven;
- het profileren van het gebied via gebiedsmarketing.

Samen met de gebiedspartners zijn eind 2023 workshops georganiseerd om een zogenaamd *placebrand* te ontwikkelen: een unieke gebiedsidentiteit, op basis van de toekomstvisie en kernwaarden van het gebied. Het placebrand dient als basis voor de gebiedsmarketing en als kompas voor het aantrekken van nieuw programma.

Vooruitblik

Fysieke investeringen

In de loop van 2024 wordt gestart met de aanleg van de definitieve contouren van het duinlandschap op de dijk en het Almeerderstrand. Aansluitend worden nieuwe fiets- en wandelroutes aangelegd. Ook worden nieuwe fietsparkeerplaatsen voor strandbezoekers gerealiseerd en bankjes ge-

plaatst. Vanaf eind 2024 wordt gestart met het planten van nieuwe bomen en struiken op het Almeerderstrand en wordt helmgras op een aantal duintoppen aangebracht. Als onderdeel van de definitieve inrichting van het Almeerderstrand wordt in 2024 ook het huidige beachvolleybalveld verplaatst, samen met een aantal tijdelijke containers voor materialen die op het strand worden gebruikt. Er wordt gestart met de ontwikkeling van een nieuw strandpaviljoen voor Poort Dok op het zuidelijk deel van het Almeerderstrand, en Stad & Natuur krijgt in 2024 een tijdelijke strandvoorziening. In samenwerking met leerlingen van Helen Parkhurst en studenten van Windesheim zijn ideeën uitgewerkt, en is uitgedacht hoe de buitenruimte eruit kan komen te zien, zoals een plein in de vorm van de Flevoland, waarbij kinderen met zand dijken kunnen bouwen om de polder te beschermen tegen overstromingen. In Duin wordt het Duinplein ingericht. Er wordt een hoogwaardig ingerichte ruimte gecreëerd met terrassen met zicht op het strand en IJmeer.

Meerstrand

Het noordelijk deel van het Almeerderstrand, en met name het toekomstige Meerstrand, biedt veel mogelijkheden voor sport en waterrecreatie. Hiermee wordt invulling gegeven aan de beleidsdoelstelling ‘*versterken waterrecreatie*’ uit de *Agenda Toerisme & Recreatie 2016-2022*, de *Economische Agenda 2019-2023* en het *Waterplan 2017-2022*.

De ontwikkeling van het Meerstrand sluit naadloos aan op de plannen rond de Dutch Water Week, een evenement dat vanaf 2022 jaarlijks in het gebied wordt georganiseerd. In

Dutch Water Week vanaf het Meerstrand (Bron: Allianz Regatta)

2024 worden de plannen voor het Meerstrand verder uitgewerkt, maar er zijn nog geen fysieke investeringen voor de ontwikkeling ervan door FVA voorzien.

Partners en evenementen

In juni staat de eerste editie van een beoogd jaarlijks zomerfestival gepland. Het festival wordt georganiseerd door de Podium werkgroep DOCA (Directie Overleg Culturele Instellingen Almere) en biedt ruimte aan de podiumsector in Almere en Flevoland om zich te presenteren. Tijdens de Dutch Water Week wordt in 2024 voor het eerst een grote editie van ‘*Optimisten on tour*’ georganiseerd.

StrandLAB

In 2024 zet StrandLAB de ingezette weg door, en scherpt deze ook aan. Naast de publieke programmering in en rond-

om het atelier op het Almeerderstrand, gaat StrandLAB in de herfst- en wintermaanden ook programmeren op andere plekken in Kustzone Poort.

Op locaties waar meer ruimte is voor een binnenprogramma kan in deze periode, ongeacht de weersomstandigheden, jaarrond voor een (middel)groot publiek geprogrammeerd worden. Hierdoor wordt ook de bekendheid en zichtbaarheid van StrandLAB als aantrekkelijke partner op andere plekken in de wijk versterkt, waardoor ook de weg naar het programma op het strand voor andere bezoekersgroepen vindbaar is. Ook wordt buiten het residentieprogramma ingezet op het realiseren van (tijdelijke) objecten op het strand, om de attractiviteit van de locatie van StrandLAB op het strand te verhogen en de uitstraling van de plek als creatieve trekpleister te versterken.

ALMO

De viering van de opening van het strandseizoen fungeert als startschot van een reeks aan activiteiten en workshops waarin de ontwerpers samen met bewoners en betrokkenen aan de slag gaan met het ontwerpen van het bouwwerk. Het is de bedoeling dat aan het einde van de zomer

het ontwerp gereed is, en dat het bouwwerk in de zomer van 2025 gerealiseerd wordt. Het publiek wordt uitgenodigd mee te denken, te ontwerpen en te bouwen.

Nieuwe concepten en initiatieven uitproberen

Op basis van het zogenaamde placebrand wordt in 2024 vanuit een heldere en overkoepelende visie gezamenlijk geprogrammeerd en gestart met gebiedsmarketing. Naast de huidige duinpartners, waaronder StrandLAB en Vis à Vis, worden er via placetesting nieuwe partners aangetrokken. Op een laagdrempelige en toegankelijke manier worden nieuwe en passende functies en concepten getest, waaronder verschillende culturele, sportieve en andere leisure initiatieven, en ook bijvoorbeeld speciale horecaconcepten.

De intentie van betrokken partijen is om hieraan een vervolg en een permanente vorm te geven bij succes. Ook de openbare ruimte kan gebruikt worden voor het testen van fysieke ingrepen. Op deze manier kunnen behoeftes van nieuwe en bestaande gebruikersgroepen achterhaald worden, krijgen ondernemers kansen om concepten met relatief laag risico uit te testen, en worden markt en publiek geënthousiasmeerd voor het gebied.

Museale voorziening

Educatieprogramma tijdens tentoonstelling van Emmanuelle Moureaux in het kunstpaviljoen M. (Foto: Jarah Gartener)

Cultuurvoorzieningen, en vooral musea, zijn een belangrijke factor voor de leefbaarheid, aantrekkelijkheid en imago van een stad en regio. In de provincie Flevoland, en in het bijzonder de gemeente Almere, ontbreekt een culturele of museale instelling met een internationale aantrekkingskracht.

In de top 10 grootste steden van Nederland, is Almere de enige stad zonder een bovenregionaal (kunst)museum. Ook Almere verdient een unieke plek die een culturele, maatschappelijke en economische impuls aan de regio geeft.

In de periode 2021-2025 vindt een activiteitenprogramma plaats dat gericht is op de inwoners van Almere en Flevoland van jong tot oud, het in kunst en cultuur geïnteresseerde publiek, bezoekers aan Flevoland, en (inter)nationale kunst-professionals.

Het programma bestaat uit een buitenprogramma gericht op de Land Art collectie in Flevoland, en er is een binnenprogramma gericht op (grootschalige) multimediale kunst.

Het binnenprogramma wordt in het Kunstpaviljoen M. en op andere locaties in, met name Almere, geprogrammeerd. Het kunstpaviljoen is een tijdelijke dependance op het water dat in 2022 is geopend op het terrein van Floriade EXPO.

Doelstellingen
Museale voorziening
• Businesscase financieel uitwerken en concrete subsidievraag voorleggen aan gemeenteraad en Provinciale Staten. • Programma van eisen voor museumlocatie opstellen. • Voorlopig ontwerp museum gereed. • Formatie museum organisatie. • Ontwikkeling en tussentijdse evaluatie meerjaren activiteitenprogramma als opmaat naar museum.
Kunstpaviljoen M
• Tentoonstelling ‘Take over’. Een internationaal gerenommeerde kunstenaar krijgt de ruimte om in het paviljoen immersieve kunst te maken en zo zijn of haar debuut in Nederland te maken. Hij of zij wordt gevoed met antwoorden op de vraag ‘waar gaat je hart sneller van kloppen’ van het Nieuw Flevo Peil event. • Tentoonstelling ‘Take over’ door Almeerders. Samen met Stichting Avanti Almere (platform dat met Almeerders maatschappelijke thema’s onder de aandacht wil brengen) wordt onderzoek gedaan naar wat er speelt in de stad en aan de hand daarvan wordt een tentoonstelling gemaakt waar immersieve kunst lokale thema’s bespreekbaar en invoelbaar maakt. • Onderzoek maatschappelijke thema’s: Kunstmuseum Flevoland wil onderzoek doen naar welke thema’s er spelen onder de Almeerders, zodat kunst en tentoonstellingen via de maatschappij ontstaan. • Land Art buitenprogramma: organisatie Sea Level, Lowlands maakt Land Art en Land Art congres.

Resultaten

Begin 2023 is door de gemeenteraad van Almere besloten de opdracht tot realisatie van de museale voorziening en het grote gebouw in deze collegeperiode terug te trekken, vanwege de financiële stand van zaken in de Almeerse begroting en de maatschappelijke uitdagingen waar de stad de komende periode voor staat. Wel vindt de raad dat de programmering van M. moet worden voortgezet vanwege de verbindende, educatieve en culturele waarde. Het besluit tot het intrekken van een belangrijk deel van de opdracht om voor Almere en Flevoland een museale voorziening te ontwikkelen, is op 1 november 2023 door Provinciale Staten van de provincie Flevoland overgenomen.

Als gevolg van het deels intrekken van de oorspronkelijke opdracht is het kwartiermakersteam afgebouwd. Het werken aan de businesscase en de locatieverkenning is stopgezet, en er is volledig ingezet op de programmering.

In 2023 zijn er veel activiteiten succesvol gerealiseerd. Het kunstpaviljoen werd onder de noemer M. Punt voor het eerst ingezet als zelfstandig opererende tentoonstellingsruimte voor publiek. Om dit te vieren nodigde M. gedurende een half jaar haar burens uit voor een feestelijke en kunstzinnige ‘Housewarming’ tijdens de gelijknamige tentoonstelling. Kunstenaarsduo Lunatics and Poets maakten ‘Alleen met

ledereen’, een multimediale kunstinstallatie waarin de bezoeker werd uitgenodigd om te ‘gluren bij de burens’.

Vlak voor de zomervakantie werd het M. Punt overgenomen door de Franse kunstenaar Emmanuelle Moureaux met haar installatie 100 colors, waarvan no. 45 ‘8760 Hours’ sindsdien is te ervaren in het paviljoen. Een bijzondere en kleurrijke installatie waarin je het tijdsverloop van een kalenderjaar kan ervaren. Beide tentoonstellingen boden kans voor de eerste familieprogramma’s onder de titels M. is lezen en M. is maken, gericht op families en kinderen in verschillende leeftijden. Door het programma M. is maken kleurt de reling rondom het kunstpaviljoen steeds vrolijker met alle zelfgemaakte linten.

Naast deze tentoonstellingen is er hard en met succes gewerkt aan het programma voor onderwijsinstellingen in het primair tot en met middelbaar beroepsonderwijs. Gedurende het jaar is ervaren hoe groot de vraag vanuit zowel Almere als de provincie Flevoland is naar activiteiten met beeldende kunst. Er is in de provincie geen andere organisatie op deze schaal die beeldende kunst zodanig kan ontsluiten en aan een breed onderwijspubliek kan aanbieden. De resultaten van deze educatieve activiteiten hebben zelfs de doelstellingen overtroffen. Zo kwamen er bijna 2.500 leerlingen via M. in contact met beeldende kunst. Via hogeschool Aeres kwamen honderd mbo-studenten op één dag het M. Punt bezoeken. En de leerlingen van Arte College hebben zelf gewerkt aan hun eigen kunstinstallaties.

Educatieve activiteiten in Kunstpaviljoen M. (Foto: Jarah Gartener)

Specifiek op het gebied van landschapskunst is het project Land Art Thuis ontwikkeld, waardoor landschapskunst thuis via de computer kan worden ervaren. Met VR brillen is M. langs verzorgingshuizen gegaan om de bewoners daar, die vaak minder mobiel zijn, ook in aanraking te brengen met de bijzondere collectie. Diverse emoties kwamen los bij de ouderen die deze ervaring gedurende een week in hun thuis konden opdoen.

In 2024 verblijft M. nog zes verzorgingshuizen met deze bijzonder succesvolle Kunstweek, mede dankzij steun van het landelijke Fonds voor Cultuurparticipatie.

Met Stichting LandArt zijn verdiepende gesprekken gevoerd over de fusie met M., die gepland staat in 2024.

En zijn er mooie samenwerkingen met culturele partners uit Flevoland, waaronder het jaarlijkse BReach Festival in samenwerking met Windesheim en de bijzondere editie van lichtkunstfestival ALLUMINIOUS rond het Weerwater, waar vele bezoekers zijn uitgenodigd tot het zelf maken van een bijzonder lichtkunstwerk. Dit past in de ambitie van M. om het netwerk in Almere en de provincie te versterken en een organisatie te zijn voor alle Flevolandse.

Tot slot is er ook op landelijk en internationaal vlak gewerkt aan het netwerk rond M.. Zo zijn er gesprekken gevoerd met de staatssecretaris van het ministerie van OCW, de Raad voor Cultuur en de landelijke fondsen. Ook is er veelvuldig met collega-musea gesproken. Het Franse consulaat heeft een bezoek gebracht aan het paviljoen en er zijn gesprekken gevoerd met de ambassade in New York over de conferentie Landschapskunst die M. in 2024 organiseert. Landelijk en internationaal wordt er zeer enthousiast gereageerd op M. en de plannen.

Project Land Art Thuis in een verzorgingshuis (Foto: Gado Gado filmproducties)

Nationaal Park Nieuw Land – Almeersepoort

Flevoland heeft een natuurgebied dat uniek is in Nederland en Europa: het Nationaal Park Nieuw Land, bestaande uit de Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen, Marker Wadden en het Markermeer. Vooral het Oostvaardersplassengebied trekt grote belangstelling van zowel de binnenlandse- als buitenlandse bezoekers voor het beleven van deze nieuwe natuur.

Flevoland heeft een natuurgebied dat uniek is in Nederland en Europa: Nationaal Park Nieuw Land, bestaande uit de Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen, Marker Wadden en het Markermeer. Vooral het Oostvaardersplassengebied trekt grote belangstelling van zowel de binnenlandse- als buitenlandse bezoekers voor het beleven van deze nieuwe natuur. De groeiende belangstelling, resulterend in een toename van het aantal bezoekers, vraagt om een slimme aanpak waarmee kwetsbare natuur ontzien wordt en tegelijkertijd de kwaliteit van de beleving en de opvangcapaciteit worden vergroot. Om dit te bereiken worden poortgebieden, zoals de Almeersepoort gerealiseerd. Naast de realisatie van deze ontvangstplekken worden de natuur en de voorzieningen voor bezoekers verbeterden wordt de natuur zichtbaar en beter bereikbaar gemaakt op de plaatsen waar de natuur dit kan dragen. Er wordt bezoekers een gevarieerd en op maat gemaakt programma aangeboden.

Vooruitblik

In 2024 wordt een programma uitgevoerd dat draait om de collectie Land Art. Dit komt mede voort uit het internationale Land Art congres dat in het najaar van 2024 in Lelystad plaatsvindt en dat M. organiseert. Daarnaast is de fusie met Stichting Land Art Flevoland aanstaande. Naar verwachting wordt deze in het eerste kwartaal van 2024 geformaliseerd.

De provincie is voornemens M. wederom voor te dragen voor de landelijke Basisinfrastructuur, dit keer gezamenlijk met Batavialand en Schokland. Er wordt gewerkt aan een plan om gezamenlijk publieksactiviteiten te ontwikkelen met als insteek Het Verhaal van Flevoland. Voor wat betreft M. wordt hier wederom de landschapskunst onder de aandacht gebracht als belangrijk en uniek onderdeel van het verhaal van Flevoland.

De samenwerking met Batavialand en Schokland biedt mooie kansen om zowel inhoudelijk als organisatorisch meer samen op te trekken binnen de provincie, de krachten te bundelen en zo een breder publiek te bereiken.

De programma's met de verzorgingshuizen vinden ook in 2024 plaats, mede met steun van landelijke fondsen. Daarnaast zet M. wederom in op het vergroten van het lokale draagvlak door het organiseren van randprogrammering, evenementen en debatten, gericht op zowel het lokale en regionale publiek als makers uit Almere en Flevoland.

De rode draad in de ontwikkeling van de Almeersepoort is placemaking, een drie-eenheid van:

- Software: programmering activiteiten.
- Hardware: gebouwen, infrastructuur, landschap.
- Orgware: permanente samenwerking tussen organisaties.

Er wordt niet alleen gewerkt aan de fysieke aanpassing van het landschap en de gebouwen. Er wordt ook gewerkt aan de programmering van activiteiten, samen met alle betrokken partners. Het sleutelprojectgebied wordt in de (publieks-) communicatie aangeduid met 'Oostvaardersplassen Almere' en 'Lepelaarplassen'. De naam 'Almeersepoort' wordt alleen gebruikt als projectnaam.

Almeerse Poort, begrenzing Fonds Verstedelijking Almere

Het project is een samenwerking van

- Het Flevo-landschap
- Staatsbosbeheer
- gemeente Almere
- provincie Flevoland
- Stad & Natuur Almere
- Almere City Marketing

Doelstellingen

- Verbinden van stad en het Nationaal Park Nieuw Land, met aan de Almeerse kant van de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen.
- Verhogen gebruiks- en belevingswaarde van de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen voor recreatie en toerisme, waarbij de natuur niet wordt verstoord.

Resultaten

De uitvoering van het project Almeersepoort vindt plaats op basis van het Uitvoeringsprogramma Almeersepoort 1e en 2e fase dat eind 2022 is vastgesteld door de partners. Daarin zijn de plannen en stand van zaken van deelprojecten opgenomen:

- Oostvaardersplassen Almere
- Lepelaarplassengebied
- Oostvaardersoever (locatie Westvaarders)
- Participatie in Nationaal Park Nieuw Land

In het deelgebied Oostvaardersplassen Almere hebben de discussies rond het natuurbeheer van de Oostvaardersplassen de afgelopen jaren gevolgen gehad voor de planning en uitvoering. De middelen voor de realisatie van

'hardware' konden niet worden uitgegeven. Het jaar 2023 vormde een omslagpunt. Allereerst is eind 2023 gestart met de realisatie van de uitbreiding van Natuurbelevingscentrum de Oostvaarders en een nieuwe voertuigenberging. Daarnaast is het vergunningenproces voor de groot-schalige realisatie van het landschap en infrastructuur in Oostvaardersplassen Almere in december goeddeels afgerond. Dit deelproject omvat handelingen die essentieel zijn om de toename van het aantal bezoekers te faciliteren, de kansen voor natuurbeleving en educatie uit te breiden, en om de natuurkwaliteit verder te versterken. Het betreft de uitbreiding van parkeerfaciliteiten, aanleg van routes voor excursievoertuigen, aanleg van fiets- en wandelpaden, uitzichtpunten, een educatieheuvel en waterpartijen.

Feestelijke start van de uitbreiding Natuurbelevingscentrum 3 november

Samen met het Natuurbelevingcentrum wordt dit het hart van de Oostvaardersplassen Almere. Programmering van activiteiten, marketing en communicatie zijn uitgevoerd in de vorm van excursies, kleine evenementen, educatie en door publicaties in verschillende media. Begin 2023 is deelproject *Randzone De Vaart*, bestaande uit 20 hectare water en groen en een fietspad, opgeleverd. De beplanting staat deze winter op het programma. Plannen voor het Kotterbos en het Lepelaarplassengebied zijn verder uitgewerkt richting realisatie. Voormalig bezoekerscentrum de *Trekvogel* is inmiddels gesloopt en Flevo-landschap is gestart met de planvoorbereiding voor een nieuwe bezoekersfunctie voor het Lepelaarplassengebied. Projectorganisatie Oostvaarders-oever zal werken aan de Planuitwerkingsfase. Vanuit de Almeersepoort ligt in dat project de focus op de locatie ‘*Westvaarders*’.

Vooruitblik

In 2024 zullen de grootschalige civiel- en cultuurtechnische werkzaamheden in Oostvaardersplassen Almere starten. De werkzaamheden nemen een aantal jaren in beslag.

Onderzoek: Culturele Strategie

Het cultureel aanbod en culturele voorzieningen zijn een belangrijke voorwaarde voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat in de verschillende stadsdelen, het vestigingsklimaat voor bedrijven voor de stad als geheel, en het centrum als aantrekkelijke woon-, werk- en verblijfslocatie en motor van de bezoekerseconomie.

In het door college en raad vastgestelde *Perspectief Almere, stad met toekomst* en de bijbehorende Uitvoeringsagenda wordt ingezet op het doorontwikkelen van het centrum van Almere tot een duurzaam, hoog stedelijk en kwalitatief hoogwaardig stadshart met ruimte voor nieuwe (culturele) voorzieningen, werkgelegenheid, informele werkmilieus, ontmoetingsplekken en verdere verdichting met woningen. Het inzetten op de culturele ontwikkeling is een belangrijk onderdeel van de opgave voor het centrum en de stad als geheel. Daarom is in 2022-2023 een culturele strategie uitgewerkt. Dit is een coproductie van Almere 2.0, Almere Centrum, Programma *Cultuur Toerisme en Sport* en OSC.

Doelstelling

Het doel van dit project is de realisatie van een culturele strategie voor een doorgaande, integrale ontwikkeling van de culturele infrastructuur van Almere tot een omvang en een niveau passend bij een stad van 300.000 inwoners. Met de culturele strategie wordt richting gegeven aan de concretisering van de benodigde culturele voorzieningen. De culturele strategie levert bouwstenen en input voor:

- Ontwikkelvisie 2040, natuurkrachtig *Hart van de Stad*
- Almeerse Cultuurvisie 2040
- Provinciale en gemeentelijke Cultuurplan voor de periode 2025-2028
- vervolgaanvraag culturele ontwikkeling in het centrum derde tranche FVA

In het Lepelaarplassengebied staan fietspaden, versterking van het Wilgenbos en de eilanden in de randzone met de Noorderplassen op het programma. De planontwikkeling van een nieuw bezoekerscentrum wordt gecontinueerd, waarbij de financiële haalbaarheid een belangrijk aandachtspunt zal blijven. De prijsstijgingen van de laatste jaren spelen in het totale project Almeersepoort. Deze effecten worden continu gevolgd en waar nodig moeten deelplannen worden aangepast. Naar verwachting wordt in de 2e helft van 2024 de uitbreiding van Natuurbelevingcentrum de Oostvaarders en de nieuwe voertuigenberging in gebruik genomen. Dit levert een flinke impuls op voor het ontvangen van bezoekers aan Nationaal Park Nieuw Land: betere ontvangstfaciliteiten, een nieuwe expositie, meer gelegenheid voor educatieve programmering en horeca, betere huisvesting voor medewerkers en een uitvalsbasis voor beheer. Met de aanpassing van het landschap rondom de Oostvaarders, de realisatie van de voertuigenberging en het Observatorium in de Oostvaardersplassen ontstaan de aankomende jaren ook meer kansen voor excursies en kleinschalige evenementen.

Resultaten

Een eerste stap in de ontwikkeling van een groeistrategie voor *Cultuur in Almere* was de opdracht aan DSP Groep (medio 2022) om verkenning te doen naar de ontwikkelmogelijkheden van cultureel Almere als een geheel en het centrum in het bijzonder. Het rapport van DSP, *De Spontane Stad – Richting een levendige cultuur* omvat een analyse van het huidige culturele aanbod en voorzieningenniveau, signaleert ontwikkelingen en knelpunten, en beschrijft de kansen om Almere meer cultureel ‘*smoel*’ te geven.

In de periode maart – september 2023 is het DSP rapport verrijkt met aanvullende onderzoeken, analyses en synergie met overige stedelijke opgaven op het gebied van onderwijs, economie en welzijn. Dit heeft geresulteerd in het brondocument *Cultuur in 2040, Een strategie voor de groei van de culturele infrastructuur van Almere*. Deze culturele groeistrategie focust op de bijdrage die cultuur kan leveren aan de vorming van een aantrekkelijk centrum, met een prettig woon- en leefklimaat en een levendige dynamiek in het centrum, rondom het Weerwater. Dit brondocument is bestuurlijk besproken en vastgesteld in oktober 2023.

De hoofdlijnen zijn overgenomen in de *Ontwikkelvisie 2040, natuurkrachtig Hart van de Stad*. De groeistrategie vormt ook de kernachtige opmaat voor de Almeerse Cultuurvisie 2040 en het Cultuurplan voor de periode 2025-2028.

Deze twee documenten worden in het tweede kwartaal van 2024 voor vaststelling aangeboden aan de raad. Bij deze visie en meerjarenplan wordt het brondocument als bijlage gepubliceerd.

Op basis van de aanbevelingen is er een eerste uitwerking gemaakt: *Cultuurimpuls Centrumontwikkeling*. In 2025-2029 wordt er gefocust op programmering en kunstenaars en makers van de twee meest kansrijke disciplines in de stad: Beeldende Kunst & Land Art en URBAN Culture & Sports. Zo wordt er vorm gegeven aan de culturele identiteit van Almere, wordt er gewerkt aan een onderscheidend cultureel profiel en wordt daarmee regionale en landelijke impact gemaakt. Om deze cultuurimpuls te realiseren is een aanvraag gedaan bij het Fonds Verstedelijking Almere voor de derde tranche. Besluitvorming is voorzien in 2024.

Vooruitblik

Groei van het culturele aanbod is een randvoorwaarde voor de vestiging van studenten, bedrijven, nieuwe bewoners én een basisvoorwaarde voor de verbinding, creatieve ontplooiing, ontmoeting en welzijn van de huidige Almeerders. In 2024 worden op stedelijk, provinciaal en landelijk niveau de cultuurvisies en plannen herijkt. Voor de groei van de culturele voorzieningen en het cultuuraanbod in Almere en Flevoland is het van belang dat de drie overheden (gemeente Almere, provincie Flevoland en het Rijk) nauw samenwerken. De culturele strategie heeft de bouwstenen opgeleverd om keuzes te maken en prioriteiten te stellen die aan de basis

liggen van de gesprekken over cofinanciering van cultuur en culturele ontwikkeling in Almere en Flevoland in de jaren 2025-2028.

In 2024 zetten we voort met de aanvraag voor het volgende meerjarenprogramma *Cultuurimpuls Centrumontwikkeling* en wordt er, afhankelijk van besluitvorming, gewerkt aan een projectplan. Verdere uitwerking bestaat uit de prioritaire disciplines:

- The Culture (urban culture & sports)
- LandArt en Beeldende Kunst

Voor The Culture: Urban Culture & Sports wordt een basis gelegd om het programma-aanbod te versterken, door een sterke coalitie van programmerende partners te formeren. Onder andere in samenwerking met onderwijs (Windesheim) en initiatieven uit de markt. Voor de ontwikkeling van meer makersruimte (Informeel werkmilieus en Broedplaatsen) wordt de focus gelegd op de match tussen vraag en aanbod bij transformatie. Zowel bij leegstand in het centrum, als in de openbare ruimte; denk aan gebieden waar de komende 5 à 10 jaar bouwactiviteiten plaatsvinden. Over de beeldende kunst & LandArt is meer te lezen bij [Museale voorziening](#).

De uitwerking in 2024 kan gezien worden als een kickstart van het project *Cultuurimpuls Centrumontwikkeling*. Op het moment dat duidelijk wordt dat dit project gehonoreerd wordt vanuit de derde tranche Fonds Verstedelijking, kan er in 2025 een vliegende start met de uitvoering gemaakt worden.

Sport en bewegen in de openbare Ruimte

Skills Garden Almere Haven

In het sportbeleid van Almere en Flevoland staat het bevorderen van een gezonde leefstijl centraal. Dit wordt gedaan door inwoners te stimuleren om meer te bewegen in de openbare ruimte. Het groene en waterrijke karakter van de stad nodigt uit om te bewegen in de openbare ruimte.

De stad is het decor voor een sportieve invulling van de (vrije) tijd. Sport en bewegen ligt letterlijk bij iedereen om de hoek en kan laagdrempelig worden gedaan. Voorzieningen in de stad zijn ook uitnodigend voor mensen die in de omgeving van Almere wonen.

Bewegen in de openbare ruimte draagt ook positief bij aan het 'ervaren' en 'beleven' van Flevoland, door zowel de eigen inwoners als bezoekers. In dit sleutelproject zijn drie onderdelen opgenomen.

Sleutelprojecten
Rondje Weerwater
Doortrekken van Rondje Weerwater (afstandsmarkering verbeteren, levendigheid bevorderen Zuidoever) en het mogelijk toevoegen van twee ‘voorzieningenbubbels’. Dit zijn herkenbare punten die beweging en verblijf stimuleren. Ook wordt ook ingezet op extra maatregelen zoals programmering en een permanente finishboog op het Rondje Weerwater. Voortgang, mijlpalen en financiën zijn opgenomen in programmalijn <i>Hart van de stad</i>. In 2022 is er gestart met de planontwikkeling van het lange Rondje Weerwater. Er zijn twee bewonersavonden georganiseerd en het plan is in 2023 uitgewerkt naar een inrichtingsplan. De voorbereidende werkzaamheden zijn in december 2023 gestart. Daadwerkelijke uitvoering vindt plaats in 2024.
Boscircuit Almeerderhout
Boscircuit Almeerderhout uitbreiden en verbinden met Braambergen en het (lange) Rondje Weerwater. Beide zorgen voor een directe aanhaking van twee unieke bestemmingen voor sport, spel en recreatie. In Almeerderhout wordt sport en spel gefaciliteerd door de aanleg van belijning en afstandsmarkering op het Boscircuit, realisatie van twee watertap- punten en programmering. De voortgang, mijlpalen en financiën zijn opgenomen in programmalijn <i>Groene en waterrijke identiteit</i>.
Skills Garden
Realisatie Skills Garden. Een belangrijk onderdeel van het Almere Kenniscentrum Talent (AKT) is het Athletic Skills Model (ASM). Hierin staat het stimuleren van veelzijdig bewegen voor betere motorische vaardigheden en gezondere inwoners centraal. Veel (top)-sportverenigingen in Almere hebben dit gedachtegoed omarmd. Mede op basis van deze visie zijn talentontwikkelingsprogramma's binnen het onderwijs en regionale trainingscentra samen met de nationale sportbonden gerealiseerd. Ook heeft het AKT hoogwaardige en innovatieve binnen- en buitensportaccommodaties gerealiseerd. Eén van die accommodaties is de Skills Garden in Almere Haven (2019). De gemeente Almere wil dit concept op meerdere plekken in de stad ontwikkelen zodat steeds meer mensen worden bereikt en iedereen de mogelijkheid heeft om dichtbij huis veelzijdig te bewegen. In 2024 wordt de tweede Skills Garden gerealiseerd in Almere Stad Oost.

Resultaten

Door dat vroeg in 2023 is besloten de realisatie van de Skills Garden in Almere Stad Oost op te schuiven naar 2024, is in het najaar 2023 het participatietraject opgestart. Door de mogelijkheid om op de beoogde locatie in het Laterna Magika-park budgetten van afdeling Spelen en het FVA te combineren, kan er een mooiere Skills Garden in Almere Stad Oost worden aangelegd. Begin 2024 worden de stukken voor college en raad in procedure gebracht ter voorbereiding van de locatiekeuze door de gemeenteraad.

Vooruitblik

De realisatie van de Skills Garden is een co-productie met de afdeling Spelen van de gemeente Almere en is voorzien in 2024.

Topsport

Met het organiseren van topsportevenementen wil Almere zich verder profileren als Sportstad. Watersport is een sport met grote waarde voor provincie als gemeente. Het Watersportverbond organiseert sinds 2022 jaarlijks grootschalige watersportevenement voor de kust van Flevoland aan de kant van Almere Poort: Dutch Water Week (waaronder Allianz Regatta).

In de driehoek Amsterdam IJburg - Muiden - Almere Poort zijn vijf wedstrijdbanen voorzien om alle topwedstrijden te faciliteren. Ook aan de noordkant van Flevoland bij Lelystad zijn enkele wedstrijdbanen gesitueerd. Het evenement is voor iedereen. Van topsporters met een Olympische droom, tot de inwoners uit de wijde regio die kunnen kennismaken met de diverse watersporten. In het evenement worden vele nationale kampioenschappen en andere activiteiten met

elkaar gebundeld. Door de samenvoeging wordt het bereik en de impact vergroot. De organisatie werkt bij voorkeur met zoveel mogelijke lokale (water)sportaanbieders samen en ze geven deze sportaanbieders ook de ruimte zichzelf te promoten. Het Watersportverbond overweegt om zich met het Nationaal Trainingscentrum (NTC) permanent in Almere te vestigen.

In de aankomende jaren worden hiervoor verschillende voorbereidingen uitgevoerd, zoals een onderzoek naar de haalbaarheid en de locatie.

Het Topsportcentrum in Almere Poort is dé plek waar je topsport kunt zien en waar je sport op allerlei niveaus kunt beoefenen. Jaarlijks worden hier vele (inter)nationale sportevenementen georganiseerd om de regionale aantrekkelijkheid te vergroten om Almere als sportstad van betekenis te positioneren, zoals handbal- en basketbalinterlands, NK judo en NK badminton.

Resultaten

De Dutch Water Week (DWW) 2023 heeft plaatsgevonden van 26 mei tot en met 4 juni 2023 voor de Almeerse kust. Voor de versie van 2023, zie [Dutch Water Week 2023: nog méér waterpret - Dutch Water Week](#).

Voor het haalbaarheidsonderzoek naar de vestiging van het Nationaal Trainingscentrum (NTC) van het Watersportverbond was € 0,18 miljoen beschikbaar. Dit onderzoek loopt. Veel contacten zijn gelegd met diverse organisaties (Waterschap Zuiderzeeland, provincie Flevoland, Rijkswaterstaat en gemeente Almere) die over de kennis beschikken omtrent de kansen om op de gewenste locatie, Pampus-haven, te komen tot de vestiging van dit NTC. Uit onderzoek van de projectleider moet blijken welke vervolgstappen er nodig zijn.

Onderzoek: Buitenzwembad

Almere heeft de ambitie om een buitenzwembad met een regionale aantrekkingskracht te realiseren. Het is een lang gekoesterde wens die past bij een stad die een ambitieuze groeiopgave heeft.

Het doel is om een buitenzwembad te realiseren met zowel toegevoegde waarde voor Almere, als zijnde een regionale trekker op het gebied van sport en recreatief gebruik. In 2022 is gestart met een haalbaarheidsonderzoek.

Resultaten

In 2022 is er een onderzoek verricht onder leiding van het gespecialiseerde bureau Treem. Dit onderzoek heeft geleid tot uiteindelijke besluitvorming in het college van Almere in maart 2023.

Onderzoek: Poppodium

Almere heeft de ambitie om haar (culturele) voorzieningen te laten meegroeien met de omvang van stad. Ook het *Cultuurplan 2021-2024* en de *Culturele strategie* zetten in op een ontwikkeling van de culturele voorzieningen in Almere. In 2022 is een onderzoek gestart naar toekomstscenario's voor de popinfrastructuur in Almere, waaronder poppodium *de Meester*.

Bij het bestuurlijke hospitality-programma tijdens de Dutch Water Week 2023 kregen deelnemers de gelegenheid om diverse 'artist impressions' te bekijken van het beoogde NTC.

Vooruitblik

In Q1 van 2024 wordt een boottocht/informatiesessie voor (bestuurlijke) stakeholders ingepland zodat de 'look & feel' van het beoogde NTC ervaren kan worden. Na een gesprek kunnen er nog enkele ingrediënten toegevoegd worden aan het eindrapport waarin het haalbaarheidsonderzoek vastgelegd wordt. Na oplevering van dit rapport wordt het geagendeerd in het een bestuurlijk overleg en daarin wordt het vervolgtraject besproken.

Op dit moment zijn er dezelfde doorlopende contracten met sportbonden als in 2022: Nederlands Handbal Verbond, Nederlandse Basketball Bond, Karate-do Bond Nederland, Badminton Nederland en Judo Bond Nederland. Daarvan zijn er dit jaar twee aflopend: met het Nederlands Handbal Verbond en met de Nederlandse Basketball Bond. De gesprekken over voorzetting van de contracten zijn opgestart. Ook wordt er in gesprek met twee nieuwe sportbonden gekeken of er tot een meerjarige samenwerkingsovereenkomst kan worden gekomen. Dit betreft de KNVB en de Nederlandse Gewichthef Bond.

De gemeenteraad van Almere heeft op 15 juni 2023 besloten om een ruimtelijk verdiepingsonderzoek te houden naar de locatie achter Zwembad Stad. In dit onderzoek moet helder worden of deze locatie de definitieve locatie voor het buitenzwembad kan worden.

Vooruitblik

Het ruimtelijk verdiepingsonderzoek wordt in 2024 opgeleverd en bestuurlijk besproken.

Het is duidelijk dat de omvang van de Meester niet (meer) past bij de huidige omvang van de stad. Het uitgevoerde onderzoek richtte zich op de ontwikkelingsscenario's voor de popinfrastructuur en het schetst daarmee de drie ambitieniveaus voor de stad. Nadat hier een bestuurlijke/politieke afweging is gemaakt, wordt één van de scenario's verder uitgewerkt.

Ontwikkelingsscenario's
Scenario 1
Het eerste scenario richt zich, uitgaande van beperking van de kosten, op het behoud van het huidige poppodium met een kleine plus in middelen voor programmering en personeel.
Scenario 2
Dit scenario kenmerkt zich door een grotere groei in infrastructuur, onder andere door het uitbreiden van het aanbod met extra (fysieke) speelruimte (bijvoorbeeld in bestaande gebouwen).
Scenario 3
Het derde scenario zet in op een groei die passend is bij de omvang van de stad, omdat dit scenario toewerkt naar een volwaardig poppodium (met één grote zaal en één of twee kleine zalen).

Uiterlijk in kwartaal één van 2024 wordt dit besproken in de raad. Wanneer de raad – ten minste – het poppodium in huidige omvang wil behouden, is hiervoor een subsidiebehoefte van circa € 450.000,- (prijspeil 2024, jaarlijks te indexeren). Vanaf 2025 zijn er zonder besluitvorming van de gemeenteraad geen middelen beschikbaar voor het poppodium.

Financiën

Cultuur, toerisme en sport	Begroting 2023	Gerealiseerd	Verschil
Proceskosten programmalijn 4	278	268	10
Kustzone Poort/Duin	2.149	1.578	571
Museale voorziening	1.264	1.218	46
Culturele strategie	101	35	66
Poppodium	50	50	0
Nationaal Park Nieuwland	1.631	160	1.471
Sport en bewegen in openbare ruimte (Skills Garden)	5	0	5
Topsport	414	324	90
Buitenzwembad	190	25	165
Totaal	6.082	3.657	2.426

Bedragen € x 1.000

Toelichting verschillen groter dan € 100.000

Kustzone Poort/Duin

Het verschil van € 0,6 miljoen wordt met name veroorzaakt door het verschuiven van een aantal fysieke investeringen van 2023 naar 2024. Het betreft daarbij met name de profilering van het duinlandschap en de aanleg van voet- en fietspaden. Verder is er ook budget doorgeschoven voor het onderdeel *Leisure* omdat 2023 met name nog in het teken stond van de voorbereiding van een aantal fysieke investeringen die in 2024 daadwerkelijke kunnen worden gerealiseerd. Vanaf 2024, wanneer het gebied weer beter bereikbaar is, kan er breder geprogrammeerd worden.

Culturele strategie

De latere besteding komt omdat er na afronding van het onderzoek door het onderzoeksbureau DSP door de gemeente een interne strategische slag is gemaakt, waarbij de synergie met de stedelijke opgaven voor onderwijs en economie is gerealiseerd. Concretisering van de strategie in een aantal deelprojecten start daarom pas in 2024. Het verschil wordt toegevoegd aan het budget 2024.

Nationaal Park Nieuw Land Almeersepoort

Om verschillende redenen is de uitvoering van behoorlijke investeringen in gebouwen, landschap en infrastructuur de afgelopen tijd uitgesteld. Inmiddels is dat eind 2023 veranderd door de start en de realisatie van de uitbreiding van NBC de Oostvaarders en een positieve ontwikkeling in de vergunningenprocessen. Daardoor vinden in 2024 aanzienlijke uitgaven plaats. Staatsbosbeheer en Flevolandschap hebben cofinanciering voor dit project toegezegd. Ook is er een bijdrage van uit het IBP Vitaal Platteland van het Rijk toegekend.

Topsport

Het onderzoek naar de haalbaarheid van het Nationaal Trainingscentrum Watersportverbond loopt uit naar 2024. Van het beschikbare budget is in 2023 dan ook € 0,1 miljoen nog niet besteed; dit bedrag is in 2024 nodig voor het vervolg en de afronding.

Buitenzwembad

Voor dit project zijn geen nieuwe middelen aangevraagd. Voorgesteld wordt om de resterende onderzoeksmiddelen uit 2022 in te zetten voor nadere planuitwerking (het ruimtelijk verdiepingsonderzoek) in het eerste kwartaal van 2024.

07 Vernieuwend wonen

Vernieuwend wonen

Vernieuwend wonen heeft de missie en ambitie om bij te dragen aan een beter en sterker functionerende woningmarkt en een toekomstgerichte woningvoorraad – in de eerste plaats in Almere en afgeleid daarvan de regio en elders in Nederland.

Nevendoel is het versterken van het imago van Almere als stad waar in beginsel elke woning en woonwens gerealiseerd kan worden. Hiertoe wordt het sleutelproject *Woningbouw-experimenten* uitgevoerd. In 2023 is hier het sleutelproject *Upcycle City Competitie 2.0* aan toegevoegd. Dit project was vanaf de start een samenwerking met de programmalijn *Circulaire economie en energie*. Voor de realisatie van de prijswinnaars is gekozen voor de aansturing vanuit *Vernieuwend wonen*.

Doelstellingen

Vernieuwend wonen staat ten dienste van opgaven en ontwikkelingen in stad en regio, maar onderscheidt zich als programmalijn door de focus op innovatie. Daartoe worden nieuwe oplossingen onderzocht en ontwikkeld voor actuele beleids- en/of maatschappelijke vraagstukken op gebied van bouwen en wonen. Deze oplossingen zijn niet alleen nieuw – in de zin van nog nooit in Almere gerealiseerd – maar vernieuwend: gericht op structurele verandering van regels, manieren van doen, systemen en instituties in de wereld van bouwen en wonen.

Om mee te kunnen bewegen met de ontwikkelingen en vraagstukken, en het verkennende karakter hiervan, kent *Vernieuwend wonen* één flexibel sleutelproject voor woningbouwexperimenten. Sleutelproject *Upcycle City Competitie 2.0* kent – met de ondersteuning van innovatieve bouwconcepten en de verkenning naar optoppen als strategie – een vergelijkbare opzet.

In de activiteiten van de programmalijn zijn er een aantal woningen ondergeschikt aan de kansrijke concepten voor aantrekkelijke, vitale wijken met een kwalitatief goede en diverse woningvoorraad.

Dit vertaalt zich in enkele leidende thema's en aspecten in de oplossingen die in projecten centraal staan.

Projectthema's

- Betaalbaarheid en toegankelijkheid van de woningvoorraad;
- Verduurzaming en circulaire economie;
- Doorwerking van sociale transformaties (wonen en zorg, vergrijzing, gezondheid);
- Fysieke aanpak van wijken (verdichting, functiemenging, transformatie);
- Woon-werk combinaties.

De experimenteerruimte speelt een belangrijke rol in het realiseren en opschalen van kansrijke nieuwe vormen van bouwen en wonen. Om dit te blijven faciliteren, is het Woningbouwatelier opgericht en sinds 2017 fungeert dit als de uitvoeringsorganisatie van de programmalijn *Vernieuwen wonen*. Via het Woningbouwatelier worden er innovatieve ideeën en concepten verkend en toegepast in de (reguliere) praktijk van Almere. Fysieke resultaten, exposure en lessen die dit oplevert versterken het Almeerse imago van 'de stad waar het kan'.

Resultaten

Afgelopen jaar stond voor *Vernieuwend wonen* in het teken van de aanstaande transformatie van de programmalijn. In afstemming met de betrokken bestuurders en ambtelijke stuurgroep in Almere is in het voorjaar van 2023 besloten om geen kleinschalige, zelfstandige Woningbouwatelier-experimenten meer te starten die als 'satellieten' binnen de gemeente opereren. De focus is daarbij deels komen te liggen op het afronden van lopende projecten tot aan het einde van de tweede tranche. In 2023 zijn belangrijke stappen gezet richting uitvoering van de pilot *Bouwen door de Buurt* en het experiment *Who Cares*. Ook is toegewerkt naar de opschaling van het WikiHouse-experiment buiten Almere. Intensieve inzet op het Innovatief woonconcept kwetsbare jongeren leverde uiteindelijk het inzicht op dat het als project momenteel niet levensvatbaar is.

Onder invloed van de reflectie op de toekomst van de programmalijn en opmaat naar de derde tranche is het perspectief in 2023 verschoven naar inbedding in bredere, integrale opgaven van gemeente en provincie. Hiermee zijn de eerste stappen gezet van een nadruk op experimenteren naar opschaling en bestending van innovaties. Vernieuwend wonen kan daarin de rol vervullen van inhoudelijk verbindende en aanjagende partij. Afgelopen jaar heeft dat rondom circulair en biobased bouwen al gestalte gekregen in betrokkenheid bij enkele beleidsvisies en concrete gebiedsontwikkelingen binnen Almere. Ook is ervoor gekozen om de verdere uitwerking van het sleutelproject Upcycle City Competitie 2.0 onder Vernieuwend wonen te brengen. Daarin worden de kansen verkend voor optoppen in Almere, waarbij de focus ligt op een aanpak in plaats van een eenmalige pilot.

Experiment Who Cares – Binnenhaven

Dit experiment is een uitwerking van de prijsvraag *Who Cares*, in 2016 geïnitieerd door de toenmalige Rijksbouwmeester Floris Alkemade, met als doel om bestaande stadswijken een impuls te geven door ontwerp oplossingen op het snijvlak van wonen en zorg.

De prijsvraagwinnaar in Almere was een ontwerp voor een nieuw hofje gecombineerd met een sociaal concept. Eigen regie over wonen en zorg vormt de ruggengraat van het plan, met de wooncoöperatie. In het hofje moeten mensen komen wonen die naar elkaar omkijken, wat een beroep zou kunnen uitstellen op professionele zorg en ondersteuning. Door een investering vanuit het Woningbouwatelier kon het eerste ontwerp worden uitgewerkt tot een haalbaarheidsstudie en werd kennis opgedaan over community-building, organisatie- opbouw en financiering. In een langdurige aanloopperiode werkten initiatiefnemers en gemeente, begeleid door het Woningbouwatelier, stap voor stap naar formalisatie van het plan. Medio 2022 kreeg dit een formele project-status, omdat de gemeenteraad een Projectopdracht gaf voor uitwerking van de bouwlocatie, met bewonersgroep De Binnen-Haven als waarschijnlijke koper.

Resultaten

In 2023 is de evaluatie van het proces tot aan de Projectopdracht afgerond en naar de gemeenteraad gestuurd, conform het verzoek van de raad. De belangrijkste reden voor de lange aanloopperiode was volgens de evaluatie de spanning tussen experimenteren en reguliere processen. De maatschappelijke en politieke wenselijkheid van het initiatief stond niet ter discussie. Maar de grenzen opzoeken van reguliere processen vereiste afwijkende ambtelijke en bestuurlijke werkwijzen en besluiten, en dat nam veel tijd in beslag. Ook in de huidige fase werkt de afwijkende opzet van het project nog door. In 2023 heeft de vereniging twee keer bij de verantwoordelijk wethouder van Almere aangeklopt vanwege gebrek aan voortgang. Met name capaciteitsproblemen bij de verantwoordelijke afdeling hebben helaas tot veel vertraging geleid in het

De Groeiagenda en Regio Deal Nieuw Land en het Nationale Groeifondsproject Toekomstbestendige Leefomgeving, boden in 2023 een kader om de ‘legacy’ van het Woningbouwatelier op termijn te borgen in nieuwe strategische trajecten. Vanuit de programmalijn is een basis gelegd voor het Innovatiecentrum Duurzaam Bouwen in de projectvoorstellen voor de derde tranche van Almere 2.0. Dit sluit aan bij de intensieve gesprekken die het afgelopen jaar zijn gevoerd over vergaande samenwerking met Praktijk- en Innovatiecentrum Circulaire Economie (PRICE) en de Green Innovation Hub. Aansluitend op de strategie en inspanningen vanuit de provincie Flevoland op gebied van ‘anders leren bouwen’ moet dit in 2024 tot synergie en verdere doorontwikkeling komen.

opstellen van het Ontwikkelplan. Deze hobbels lijken opgelost en de afgelopen maanden zijn belangrijke stappen gezet.

De vereniging De BinnenHaven heeft zich het afgelopen jaar opnieuw uitgebreid (51 huishoudens eind 2023) en is actief in de buurt van de beoogde bouwplek, met diverse buurtactiviteiten zoals de Burendag. De organisatie van De BinnenHaven bestaat, naast het bestuur, inmiddels uit vier werkgroepen:

- Financiën
- Duurzaamheid
- Communicatie
- Vriendenhuis

Eind 2023 vond er een succesvol bezoek van de gemeenteraad plaats in Almere Haven, waarbij de raad een indruk kreeg van de vereniging, de leden en de voortgang.

Vooruitblik

De langverwachte publicatie van gemeente Almere het voorstellen om de bouwlocatie te verkopen aan De BinnenHaven wordt in 2024 verwacht. Ook komt er een Samenwerkingsovereenkomst, waarin de gemeente en de coöperatie afspraken maken over het beoogde plan en de manier van samenwerken in de uitwerking. Onderwijl wordt gewerkt aan een Ontwikkelplan, waarin het ontwerp definitief wordt uitgewerkt tot aantallen woningen, bouwvolume, parkeer-aanpak, locatie, stedenbouwkundige inpassing en meer.

Dit Ontwikkelplan wordt in 2024 aan de gemeenteraad voorgelegd. Dat is een belangrijke stap verder op weg naar realisatie.

Digitale zelfbouw Wikihouse

WikiHouse is een betaalbaar, duurzaam en digitaal geproduceerd houtskelet bouw pakket op basis van een modulair systeem. Omdat het open source en hands-on is, kan iedereen hiermee een eigen huis ontwerpen en bouwen.

In het experiment wordt WikiHouse klaar gemaakt voor toepassing op de Nederlandse markt, specifiek voor woningzoekenden met lagere middeninkomens. Het reduceren van bouwkosten, maar ook lage woonlasten op gebied van energie zijn belangrijke ‘knoppen’ waar het experiment aan draait. Daarnaast zijn de woningen duurzaam door de toepassing van hout waarmee CO₂ wordt opgeslagen en streeft het WikiHouse concept naar een vraaggericht product waarin de wensen van de eindgebruiker maximaal worden gerealiseerd.

Resultaten

Specifieke doelstelling voor 2023 was om stappen te zetten in de opschaling van het WikiHouse concept in de laatste fase van het experiment, deels nog met financiering vanuit het *Housing4.0Energy* traject. Daarbij was de inzet om een plan op te stellen voor promotie van specifiek het Stripmaker-project en meer in het algemeen het WikiHouse-systeem om zodoende een zo groot mogelijke potentiële projectportefeuille te hebben. Streven was om deze portefeuille via een uitvraag aan de markt over te dragen aan een of meerdere partijen die de projecten kunnen realiseren.

De praktijk bleek iets weerbarstiger. Sommige zelfbouwers zijn nog hard aan het werk, dus er is besloten het project later af te ronden, te weten medio 2024.

Pilot Bouwen door de Buurt

Streven van de pilot *Bouwen door de Buurt* is ruimte te geven aan een kleinschalige, fijnmazige en bottom up-woningbouw. Dit zonder gemeentelijk programma of stedenbouwkundig plan; het is aan bewoners om in hun eigen wijk plekken te vinden waar ze voor zichzelf, hun familie of hun vrienden een huis willen bouwen.

Daarmee wordt er bijgedragen aan doorstroming binnen en ontwikkeling van de bestaande wijken. De pilot is in de zomer van 2021 van start gegaan in Kruidenwijk. Het Woningbouwatelier begeleidt, in samenwerking met vele afdelingen van de gemeente, de initiatiefnemers in de ontwikkeling van de gekozen locatie aan het Gemberpad. Mocht dit een succes zijn, dan kan '*Bouwen door de Buurt*' als beleid over meerdere delen van de stad worden uitgerold. Daarom wordt de pilot gemonitord door externe onderzoeksbureaus.

Resultaten

In het begin van 2023 zijn de intentieverklaringen getekend en heeft een geslaagde informatieavond plaatsgevonden. In de zomer heeft de projectleider samen met de initiatief-

Het Housing4.0Energy project is afgerond en Interreg heeft de laatste uitbetaling geaccordeerd en overgemaakt. Daarbij heeft het WikiHouse-project in de '*letter of closure*' specifieke erkenning gekregen. In 2023 is ingezet op het promoten van WikiHouse via een webinar en verschillende artikelen, wat tot grotere bekendheid en meer interesse heeft geleid. De projectenportefeuille van ca. 500 woningen staat nog steeds, en is op een aantal plekken concreter geworden. Zo is er grond gereserveerd voor WikiHouse-projecten en worden de eerste initiatieven (ca. 50 Wiki-Houses) nu opgestart. Tevens is er internationale interesse in het Nederlandse WikiHouse systeem – genaamd *Swift* – en is de kennis en kunde die hier is opgedaan internationaal gedeeld. Dat heeft o.a. geleid tot het Amerikaanse WikiHouse systeem '*Lush*' dat begin december gepresenteerd is op het Witte Huis.

Vooruitblik

In 2024 wordt het experiment in Almere afgerond. Begin 2024 wordt via de markt een informele tender benaderd met de vraag of ze de projectenportefeuille over willen nemen. Deze wordt overgedragen tijdens een feestelijke bijeenkomst waarin ook de oplevering van het project wordt gevierd.

nemers de *Ruimtelijke Onderbouwing Omgevingsvergunning Gemberpad* opgestart. Na een ruggespraak met diverse gemeentelijke afdelingen en een gespecialiseerd adviesbureau, kon de aanvraag om af te mogen wijken van het bestemmingsplan in november worden ingediend. Tevens is door zowel de gemeente als de deelnemers een watervergunning bij het waterschap aangevraagd. Ook zijn het inrichtingsplan en verkavelingsplan vastgesteld. De beheertoets en SVSB-toets zijn positief afgerond en ook de grextoets is akkoord bevonden.

Mede naar aanleiding van het verzoek van het college om aandacht aan biodiversiteit te besteden, worden innovatieve keuzes gemaakt bij de inrichting van het openbare gebied en door de bewoners.

De ambities staan in de notitie ‘*Dier- en plantvriendelijk bouwen en wonen aan het Gemberpad*’. Half december is op de site en in de nieuwsbrief van Gebiedsontwikkeling.nu [een interview](#) met de projectleider verschenen over de pilot en de resultaten tot nu toe. Initiatiefnemers zijn gefotografeerd in het talud en ook is een aanzicht en massastudie van de acht woningen van de hand van New Urban Networks opgenomen.

Experiment innovatief woonconcept kwetsbare jongeren

Hoe kunnen inwoners met een gecombineerde woon/zorg-vraag zo goed mogelijk wonen in Almere? Kan hier een innovatief concept voor worden bedacht en ontwikkeld? Met deze kernvraag heeft er in 2021 een proces gelopen vanuit *Vernieuwend wonen* (het Woningbouwatelier) en het Opgaveteam Wonen en Zorg (gemeente Almere).

Onder leiding van een externe expert is er door een groot aantal Almeerse zorgpartijen en woningcorporaties, samen “*Coalition of the Willing*” genoemd, op hoofdlijnen een innovatief concept ontwikkeld voor een gemengd woonproject voor jongeren en jongvolwassenen. In 2022 is besloten de uitwerking hiervan te maken aan de hand van een concrete bouwlocatie. Een project voor onder andere dak- en thuisloze jongeren, leek hiervoor geschikt. Twee van de betrokken corporaties in de *Coalition of the Willing* zouden hier sowieso gaan ontwikkelen.

Resultaten

Omdat door de gemeenteraad al een projectopdracht is vastgesteld voor de Youri Egorovweg, moest de uitwerking van het innovatieve concept gebeuren op een ‘rijdende trein’. Binnen de kaders voor gebiedsontwikkeling was de ruimte daardoor vanaf het begin beperkt.

Niettemin stelde de verantwoordelijke afdeling zich bereidwillig op. Het opstellen van een beoogde samenwerkingsovereenkomst en andere nadere afspraken werden daarom ter zijde geschoven om geen tijd te verliezen.

Gaandeweg 2023 bleek niettemin dat het commitment van de coalitiepartners toch niet zo sterk was.

Verkenning Circulair en biobased bouwen

Centraal in deze verkenning staat de toepassing en doorontwikkeling van circulaire bouwconcepten in de bestaande stad van Almere. De kennis hiervoor is opgedaan in eerdere experimenten en samenwerkingsverbanden, zoals de realisatie van het Natural Pavilion.

Vooruitblik

Vanwege planologische afwijking heeft de gemeenteraad de mogelijkheid om de aanvraag te agenderen (verklaring van geen bedenkingen) als minimaal een-vijfde van de raad daarom verzoekt. Omdat de gemeente 26 weken mag doen over de vergunningverlening kan het tot mei 2024 duren voor de initiatiefnemers meer weten. Begin 2024 wordt er gewerkt aan de reserveringsovereenkomsten voor de grond en de voorbereidingen voor het bouwrijp maken. Ook loopt de monitoring door. De programmamaker werkt aan een korte documentaire over de pilot.

Eerst ontstond er verschil van inzicht over kernaspecten zoals community building. Daarnaast hadden de kernspelers binnen hun eigen organisaties nog onvoldoende draagvlak en inzet geregeld. De stap van concept naar uitvoering op locatie was zo snel ingezet dat ze zich daar onvoldoende op hadden ingesteld.

Met name de corporaties slaagden er zo niet in om een ruimtelijke vertaling te maken in het ontwikkelplan voor de Youri Egorovweg. Ondanks extra ondersteuning vanuit het Woningbouwatelier om de partijen te bewegen, stagneerde de samenwerking. Eind 2023 concludeerde de corporaties dat ze het concept op de aangewezen locatie niet kunnen realiseren. Alle betrokkenen in de *coalition of the willing* zijn daarover geïnformeerd. Daarna is met de *Stuurgroep Wonen, Zorg en Welzijn* gesproken over een mogelijke doorstart elders. Uitkomst is dat, ondanks erkenning van noodzaak voor een dergelijke voorziening, een innovatief concept geen prioriteit heeft.

Vooruitblik

Na het besluit van de corporaties en de stuurgroep is inzet vanuit *Vernieuwend wonen* gestaakt. Met de memo aan de stuurgroep en deze verantwoording in het jaarverslag is het experiment per ingang van 2024 beëindigd.

Resultaten

Afgelopen jaar zijn er diverse concrete stappen gemaakt op het vlak van circulair en biobased bouwen en het introduceren daarvan in Almeerse projecten. Zo is het Woningbouwatelier aangesloten op de ontwikkeling van Kavel 5 in Almere Buiten. De locatie is in het bezit van de gemeente en er wordt momenteel gewerkt aan de uitvraag voor de ontwikkeling van deze kavel. Het Woningbouwatelier helpt om de uitvraag op een zo hoog mogelijk niveau te krijgen qua circulariteit en het toepassen van biobased materialen. Het Woningbouwatelier zal de te selecteren ontwikkelaar bijstaan in de daadwerkelijke circulaire en biobased uitwerking van het project. Daarnaast wordt met de gemeente en specifiek de afdeling Gebiedsontwikkeling nagedacht over concretisering van de Leidraad duurzame gebiedsont-

Verkenning Living lab Almere Pampus

Opzet van deze verkenning is de wens Almere als living lab te gebruiken om innovaties in de markt stimuleren en het imago van een als innovatieve stad te versterken. *Vernieuwend wonen* heeft in 2022 de ideeën en ambities van het Rijk, de provincie en de gemeente bijgebracht in een eerste voorstel.

Centraal daarin staat werken aan een onderzoeksomgeving waarin geëxperimenteerd, doorontwikkeld, geleerd en tentoongesteld kan worden - met als overkoepelend thema de circulaire wijk van de toekomst. Streven was hiervoor in 2023, samen met alle betrokken stakeholders een nadere uitwerking van te maken en te starten met de eerste uitvoering.

Almere Pampus (Foto: Maarten Feenstra)

Resultaten

In het begin van 2023 is er een eerste visie voor een living lab in Almere opgeleverd. Op bestuurlijk verzoek zijn toen de randvoorwaarden voor een plek in Pampus nader verkend. Daaruit is een voorstel gekomen met twee scenario’s die afhankelijk zijn van de gebiedsontwikkeling. De eerste stap concentreert zich in beide gevallen op teelt van gewassen voor biobased bouwmaterialen. Eind 2022 is dit opgenomen in de aanvraag van de provincie Flevoland voor Nationaal Groeifonds programma ‘*Toekomstbestendige leefomgeving*’, consortium ‘*Gebouwen*’. Begin 2023 bleek dat deze aanvraag is gehonoreerd, maar het project moest nog wel verder worden uitgewerkt en uitvoeringsklaar gemaakt.

wikkeling, waarin een groot aantal parameters zijn opgenomen voor alle ontwikkelingen in de gemeente. Bestuurlijke en ambtelijke wens is hier voor locaties meer handelingsperspectief aan te koppelen met het ambitieniveau en de doelstellingen die Almere minimaal wil bereiken. Ook denkt het Woningbouwatelier mee met de ontwikkeling van de Oostkavels.

Vooruitblik

In 2024 worden de zaken die opgestart zijn – en hierboven zijn beschreven – meer concreet en uitgevoerd. Ook wordt er gekeken of er bij andere gemeentelijke ontwikkelingen kan worden aangehaakt om ook daar een slag te maken in het stimuleren van circulair en biobased bouwen.

Sinds de zomer is daar met inzet vanuit het Woningbouwatelier hard aan gewerkt.

Het project zal bijdragen aan de ontwikkeling van de biobased bouwketen met een focus aan het begin van deze bouwketen. Hiertoe concentreert de inzet zich op het inzaaien van 40 hectare experimentele gewassen, die kunnen worden gebruikt in de bouw, op Pampus. Daarnaast moeten er vijf biobased woningen worden gerealiseerd en onderzoek gedaan naar de woonbeleving van mensen die in een biobased woning verblijven. Het programma loopt tot en met Q3 2028 en heeft een totale begroting van 1,9 miljoen euro, met 1 miljoen subsidie, waarvan ruim de helft voor de gemeente Almere

Vooruitblik

In afwachting van de planontwikkelingen voor Pampus staat de verdere uitwerking van het living lab on hold. Focus ligt voorsnog op de verplichtingen voor het Nationale Groeifondsproject en de samenwerking met werkpakketten. In 2024 start al een deel van de uitvoering. Zo ligt er bijna een definitief teeltplan voor het eerste groeiseizoen en is er een locatie gevonden voor de realisatie van de 5 biobased woningen. Uitvraag naar marktpartijen wordt in het eerste deel van het jaar gelanceerd en de verwachting is dat de realisatie tegen eind 2024 begint.

Upcycle City Competitie

Na gebleken succes van de eerste Upcycle City Competitie (UCC) is in 2022 de tweede competitie uitgeschreven. Marktpartijen zijn gevraagd om met innovatieve en schaalbare voorstellen te komen voor het CO₂-neutraal verdichten van de bestaande centrumgebieden van Almere.

Dit heeft geresulteerd in twee prijswinnende voorstellen. Beide gericht op het optoppen van bestaande bouw met CO₂-arme bouwwijzen (modulaire (hout)bouw) en toepassing van circulaire materialen of hergebruik van bouwmaterialen.

Doelstellingen

Het doel van de activiteiten in het kader van de Upcycle City Competitie 2 is met zo min mogelijk impact op het milieu een bijdrage te leveren aan het realiseren van voldoende woonruimte in Almere. De oplossingen die zo ontstaan moeten schaalbaar zijn en worden bij voorkeur door ondernemers in Almere en de regio gerealiseerd door gebruik maken van lokale grondstoffen en gebruikte bouwmaterialen.

Resultaten

De UCC vindt zijn oorsprong in programmalijn Circulaire economie en energie. Eind 2023 is besloten om het project onder te brengen in programmalijn Vernieuwend wonen. Het is de inzet van de gemeente om niet te stoppen bij de realisatie van de initiële innovatie, maar eraan bij te dragen dat deze ook geschaald wordt. Bij het optoppen zou er een substantiële bouwstroom moeten ontstaan. Dit vereist niet alleen de inzet van de winnaars van de prijs, maar ook een grondige verkenning van de mogelijkheden voor optoppen in Almere. Die verkenning zal in 2024 plaatsvinden en richt zich op de mogelijke contingenten, de businesscase voor ontwikkelaars, de ruimtelijke en functionele inpasbaarheid etc. Daarmee verschuift de inhoudelijke bias van het proces van circulariteit naar wonen, wat reden is om de verkenning onder te brengen bij programmalijn Vernieuwend wonen.

In 2023 is de eigenlijke competitie afgerond en zijn de subsidies verstrekt aan de prijswinnaars. Winnaars zijn ondertussen gestart met hun activiteiten. De komende tijd werken partijen hun concepten uit en onderzoeken de (sc)haalbaarheid en businesscase van hun oplossingen op complex niveau. Daarbij is de wens van de gemeentelijke organisatie om de energie voor de realisatie van de initiële innovatie te koppelen aan de potentie voor opschaling. In het geval van het optoppen zou er een substantiële bouwstroom kunnen ontstaan. Naast de inspanningen van de prijswinnaars vraagt dit om een beeld van een bredere aanpak in Almere. Vanuit het kernteam van de competitie is daartoe in afstemming met gemeentelijke afdelingen een opdracht gedefinieerd voor een uitgebreide verkenning naar de mogelijkheden voor optoppen in Almere. De combinatie KAW architecten – Ecorys heeft op 21 december 2023 de opdracht gekregen om deze verkenning samen met de interne stakeholders (gemeentelijke afdelingen en programma's) en externe stakeholders (woningcorporaties en private vastgoedpartijen) uit te voeren. Daarbij ligt de focus op de mogelijke contingenten, de businesscase voor ontwikkelaars, de ruimtelijke en functionele inpasbaarheid.

Vooruitblik

In de eerste helft van 2024 wordt de verkenning optoppen uitgevoerd en moet duidelijk worden of er muziek in het concept zit. De prijswinnaars werken ondertussen hun concept uit en bereiden de uitvoering voor (o.a. opstarten van de productie). In 2024 wordt een eerste demowoning gerealiseerd. Indien mogelijk op/nabij het Natural Pavilion. Daadwerkelijk realisatie vindt niet eerder plaats dan in het jaar 2025.

Financiën

Vernieuwend wonen	Begroting 2023	Gerealiseerd	Verschil
Experiment Vernieuwend wonen	797	579	219
Totaal	797	579	219

Bedragen € x 1.000

Toelichting verschillen groter dan € 100.000

Kustzone Poort/Duin

Er minder uitgegeven aan programmaondersteuning door herinrichting van het team. Door beperkte voortgang in de experimenten WikiHouse, Who Cares en het innovatieve woonconcept kwetsbare jongeren zijn niet alle middelen in 2023 besteed. Projectondersteuning en activiteiten voor kennisdeling stonden stond daar op een laag pitje. Het budget voor de opschaling en afronding van het WikiHouse experiment wordt naar verwachting in 2024 volledig uitgegeven. Daarnaast is op de pilot *Bouwen door de Buurt* vanuit de programmalijn volop ingezet. Een deel hiervan betrof activiteiten ten behoeve van de gebiedsontwikkeling. Daarvoor kon 15K worden verhaald op de GREX waardoor per saldo minder budget is besteed aan projectondersteuning vanuit FVA middelen. Dit budget wordt naar 2024 meegenomen ten bate van de kennisdeling over de pilot. Tenslotte is de eindafrekening van het Interreg project Housing4.0Energy gunstig uitgevallen. Vanuit de Europese subsidie kon nog 46k aan kosten worden gedekt die aanvankelijk op co-financiering vanuit het FVA waren geboekt.

08

Groene en waterrijke identiteit

Groene en waterrijke identiteit

Almere is uniek: Een meerkernige stad vol met water en groen. Inwoners en bezoekers trekken graag de groene ruimte in om te bewegen, elkaar te ontmoeten en zo hun mentale en fysieke gezondheid te verbeteren. Belangrijk voor een stad waarin gezondheidskenmerken als gewicht en welzijn minder goed scoren dan gemiddeld in Nederland.

Het groenblauwe raamwerk van Almere staat echter onder druk, vanwege de enorme woningbouwopgave, de schaarser wordende ruimte, klimaatverandering en een afnemende biodiversiteit. Meer dan voorheen is het nodig de groenblauwe structuur in Almere te beschermen én verder te ontwikkelen, om oplossingen te bieden voor gezondheid, klimaatverandering en biodiversiteit. Het programma werkt aan die oplossingen. Het versterkt de natuurwaarde van het groenblauwe netwerk, maakt de groene recreatiegebieden toegankelijk om te bewegen en ontspannen en benut het groen dicht bij de huizen voor klimaatadaptatie en gezondheid. Door dit te doen wordt bovendien de identiteit van Almere als groene en gezonde stad versterkt.

Centrale doelstellingen

- Een sterk en toekomstbestendig natuurlijk systeem, dat tegen een stootje kan;
- Een klimaatbestendige stad, waar bomen en water verkoeling en beschutting bieden;
- Een gezonde leefomgeving, waar je gemakkelijk buiten kan ontspannen en bewegen;
- Een sterke blauwgroene identiteit, een gezond vestigingsklimaat en economisch succes, door het bieden van een groene en gezonde leefomgeving met toeristische bestemmingen.

Resultaten

Projectteams en gebiedspartners hebben ook dit jaar hard gewerkt aan een groen en gezond Almere. Voor de sleutelprojecten stond in 2023 het opleveren van de inrichtingsplannen centraal. In het sleutelproject *Almeerderhout* is onder andere een voorlopig ontwerp voor het Boscircuit opgeleverd, is samen met bewoners invulling gegeven aan de Boskamers, en is een stoere huisstijl ontwikkeld voor het stadsbos. Daarnaast zijn in het sleutelproject *Excellente groene en gezonde leefomgeving* de definitieve ontwerpen opgeleverd voor de speelroute Nobelhorst en Singeleiland

Leemwierde. Binnen het project Ecologische verbindingen is een plan van aanpak gemaakt voor de Ecozone Pampus en is een wildsignaleringssysteem uitgewerkt voor de Steigerdreef. Naast de sleutelprojecten zijn ook programma-breed resultaten geleverd. Een hoogtepunt dit jaar was de ontwikkeling en publicatie van de groenblauwe kaart van Almere; een ode aan het groenblauwe karakter van Almere.

Presentatie van de Groenblauwe kaart van Almere (Foto: Eigen beeld)

Daarnaast is een publiekscampagne voor het deelproject *Onze Bomen* uitgevoerd. Dit project is een samenwerking met Staatsbosbeheer, Pius Floris en IVN Natuureducatie. Via een webapp konden bewoners informatie over een boom invoeren waarna de app berekent wat deze boom doet voor de omgeving.

Bijzonder is dat er in 2023 ook weer verder vooruit is gekeken. Samen met de groene partners en verschillende afdelingen binnen de gemeente is de nieuwe *Uitvoeringsagenda Groen Blauw 2025 – 2030* opgesteld.

Unieke landschappen

De mobiele boskamer (boskar) met de boswachter in Almeerderhout (Foto: Haviq)

Vestigingskeuzes worden in steeds sterkere mate bepaald door een aantrekkelijke woonomgeving en de nabijheid van voorzieningen. Almere biedt groene, onderscheidende woonmilieus, en recreatie- en natuurgebieden van internationale allure.

Deze kwaliteit kan verder worden benut en versterkt door het ontwikkelen van groene iconen als bestemming en door het landschap het karakter van nieuwe stedelijke ontwikkeling mede te laten bepalen. Binnen *Unieke landschappen* wordt gewerkt aan de ontwikkeling van twee groene gebieden als iconen: *Stadsbos Almeerderhout* en *Eemvallei*. Ook is het sleutelproject *Nationaal Park Nieuw Land – Almeersepoort* opgenomen in de programmalijn *Cultuur, toerisme en sport*.

Impressie van het boscircuit in het Almeerderhout (Bron: Polyfern)

Stadsbos Almeerderhout

Het Almeerderhout is het grootste stadsbos van Almere en grenst direct aan de bebouwing van de stad. In de nabije toekomst wordt het bosgebied geheel omsloten door woon- en werkgebieden. Daarmee is het een belangrijke plek voor natuurbeleving, sport en ontspanning voor Almeerders. Belangrijk doel is het Almeerderhout te ontwikkelen tot een icoon van de groene stad, dat bijdraagt aan het versterken van de identiteit en het vestigingsklimaat van Almere. Ook biedt de transformatie van het Almeerderhout tot het *'Stadsbos van de Toekomst'* oplossingen voor zowel ruimtelijke als sociale opgaven. Het gaat om de ontwikkeling van een gezonde leefomgeving voor mensen en natuur.

In gesprek over de Boskamers

Resultaten

Het projectteam heeft in 2023 diverse planproducten opgeleverd als uitwerking van het *Ontwikkelp lan Almeerderhout*, te lezen in het tabel op de volgende pagina.

Het projectteam heeft een vertraging opgelopen in de planvorming door o.a. lange interne reviewrondes en beperkte capaciteit. Verder is de activering en placemaking van het bos uitgelopen door de langdurige uitval van de stadsboswachter van Staatsbosbeheer. De functie is inmiddels weer ingevuld in de vorm van een projectleider en er worden nu verschillende activiteiten georganiseerd met een nieuwe activiteitenkalender geënt op het marketingcommunicatieplan. Door de beperkte inzet en uitloop zijn niet alle verwachte plankosten van 2023 besteed. De continuïteit en overbelasting van het projectteam blijft een aandachtspunt.

De projectbeheersing is operationeel met een risicodossier, planning en financiële verantwoording. De inflatiedruk van afgelopen jaar wordt opgevangen in de aanvraag *FVA 2025-2030* en afgedekt met een garantstelling vanuit Staatsbosbeheer. De aanvraag voor de tweede fase kan rekenen op een 50-50% bijdrage vanuit Staatsbosbeheer.

Planproducten Ontwikkelp lan Almeerderhout

Voorlopig Ontwerp voor deelgebieden Nobelhorst en Haven

- Beide ontwerpen zijn goedgekeurd voor verdere uitwerking naar *Definitief Ontwerp*. Het eindconcept is inmiddels opgeleverd voor een laatste toetsronde bij de interne afdelingen. De verwachting is dat het plan inclusief kostenraming en beheerplan begin 2024 vastgesteld kan worden.

Voorlopig Ontwerp Boscircuit (VO+)

- De ligging van het circuit is op enkele locaties ingepast in afstemming met verkeer en gebiedsontwikkeling. Ook ten aanzien van de praktische haalbaarheid, o.a. kabels en leidingen en financiën. De tijdige aanleg van de brug over de Hoge Vaart in 2025 behoeft intern nog afstemming.

Beplantingsplannen

- Het beplantingsplan is in concept klaar. Staatsbosbeheer en gemeente Almere kunnen op basis van de inrichtingsplannen (*Definitief Ontwerp*) de concept beplantingsplannen begin 2024 vaststellen. Voorbereidende werkzaamheden zijn reeds uitgevoerd en de eerste ronde aanplant zal plaatsvinden in het plantseizoen 2024/2025. In het beplantingsplan is aandacht voor de benodigde bestrijding van bosrank.

Het Brandbook

- Met dit brandbook krijgt het Almeerderhout een eigen beeldtaal en profileert zich met een marketingstrategie bij de verschillende doelgroepen en gebruikers van het stadsbos. De beeldtaal krijgt uitwerking in o.a. alle projectcommunicatie, de website, de bosexperience in het buitencentrum van Staatsbosbeheer en een interactieve app voor de bezoekers van het bos.

Marketingcommunicatieplan Stadsbos Almeerderhout

- Het doel van dit plan is om het Almeerderhout op de kaart te zetten als Stadsbos van de Toekomst en als groen icoon van de stad. Het plan draagt bij aan de realisatie van de gewenste eigen identiteit en bosbeleving waarin bezoekers worden uitgenodigd om te ontmoeten, bewegen en het bos te activeren.

De Bosexperience

- Afgelopen jaar is een partij geselecteerd die de bosexperience gaat ontwikkelen: een multimediale tool voor de ultieme bosbeleving, een fysiek bosloket in het Buitencentrum en een interactieve website voor alle betrokken partijen. De tool was eind 2023 in ontwerp klaar.

Inrichtingsplan Braambergen

- Afvalzorg heeft een inrichtingsplan voor de stortlocatie Braambergen in voorbereiding. De ambitie is om de locatie openbaar te stellen en deze integraal onderdeel te laten uitmaken van het stadsbos Almeerderhout door de aanplant van bos, het doortrekken van het boscircuit en het ontwikkelen van voorzieningen zoals het Houtbelevingscentrum met Staatsbosbeheer.

Vooruitblik

In 2024 worden de volgende stappen gezet:

- De definitieve inrichtingsplannen (DO) voor Nobelhorst en Almere Haven, inclusief beheerplan en kostenraming, worden voorgelegd ter besluitvorming. En er wordt gestart met de *Voorlopige Ontwerpen* voor deelgebieden Vogelhorst en Oosterwold. Bewoners en belanghebbenden kunnen participeren in dit interactieve planproces. Bij deze plannen wordt een beheerplan opgesteld.
- De inrichtingsplannen voor Nobelhorst en Haven worden samen met het beplantingsplan aanbesteed.
- Het *Ontwerp Boscircuit (VO+)* wordt begin 2024 afgerond en kan worden voorbereid voor de aanbesteding. Opstal wordt overgedragen naar Almere en er worden eerst drie proefstroken aangelegd. Bij de aanbesteding worden eisen gesteld ten aanzien van duurzaamheid, zichtbaarheid, materialisering en toegankelijkheid en ecologie. Ook wordt er ruimte gegeven aan innovatieve oplossingen.
- Uitvraag bosicoon 'houtbelevingscentrum': De gemeente en Staatsbosbeheer zoeken samenwerking met partijen in de ontwikkeling en exploitatie van een Houtzagerij.
- Vaststelling van het inrichtingsplan voor Braambergen: Afvalzorg coördineert dit planproces i.s.m. de gemeente en Staatsbosbeheer.
- Openstellen van de bosexperience: Een multimediale tool voor de ultieme bosbeleving, een fysiek bosloket in het Buitencentrum en een interactieve website voor alle betrokken partijen.

Plankaart project Almeerderhout deelgebied Nobelhorst (Bron: Polyfern)

Gedurende het jaar wordt ook uitvoering gegeven aan:

- De bostransformatie: Gemeente en Staatsbosbeheer voeren in 2024 werkzaamheden in Almere Haven en Nobelhorst uit op basis van het beplantingsplan. Aanplant vindt plaats in het plantseizoen 2024/2025. In 2024 wordt het beplantingsplan voor Vogelhorst en Oosterwold opgesteld en worden voorbereidende werkzaamheden voor het realiseren van de bosseren uitgevoerd in deze gebieden.
- Aanleg twee boskamers als onderdeel placemaking: De boskamers geven ruimte voor participatie vanuit de aangrenzende buurten.
- Activering van bewoners en organiseren van activiteiten volgens de kalender 2024: Bosliefhebbers worden betrokken bij de plannen, de activiteiten en het beheer. Op de locatie Braambergen wordt in 2024 gestart met placemaking en activering van de Houtzagerij.

Eemvallei

De ambitie voor de Eemvallei is om een aaneengesloten, robuuste landschapszone midden door Oosterwold te maken en om volgens goede Almeerse traditie hier stad en natuur te verbinden. Het wordt als het ware het stadsdeelpark van Oosterwold.

De programmalijn heeft een rol in het borgen van de realisatie van Eemvallei op lange termijn. Eind 2021 is, op basis van een proces met alle stakeholders, een aanbeveling opgeleverd voor de ontwikkeling van Eemvallei. Het is van belang de aanbevelingen van de aanjager over te nemen en ernaar te handelen, zodat de ontwikkeling van Eemvallei in de tweede fase Oosterwold kan slagen. In 2023 is door de gebiedsorganisatie Oosterwold verder verkend hoe de ontwikkeling van Eemvallei in de tweede fase Oosterwold vorm krijgt. Hierbij zijn ook de groene verbindingen in de randen van Oosterwold betrokken: de verbinding tussen Almeerderhout en Horsterwold in het zuiden en de verbinding tussen Almeerderhout, Buitenhout en Kotterbos in het noorden. Dit is gedaan in overleg met de samenwerkende partijen. Verwachting is dat in 2024 de uitgangspunten voor Eemvallei in de tweede fase Oosterwold worden uitgewerkt in een rapport.

Eemvallei in Oosterwold (Foto: Maarten Feenstra)

Excellente Groene en Gezonde Leefomgeving (EGGL)

Meting door Aeres Hogeschool op de locatie Leemwierde (Foto: Aeres Hogeschool)

De ambitie van het project *Excellente Groene en Gezonde Leefomgeving* is om te komen tot een integrale aanpak voor gezondheid, schaduw, droge voeten en voldoende water door de inzet van groen.

- De doelstelling van het project is daarom tweeledig:
- Het verbeteren van de mentale en fysieke gezondheid van Almeerders door een verbeterd gebruik van groenen en waterstructuren.
 - Een klimaatbestendige stad door een fijnmazige dooradering van groen. Daarbij horen naadloze overgangen tussen buurt, bos en park.

Het eindresultaat is het realiseren van 3 deelprojecten in de buitenruimte én een toepasbaar model voor het aanleggen

van ‘groene nutsvoorzieningen’ in de stad, dat ervoor zorgt dat het groen toegankelijk is voor alle Almeerders. Op basis van aanbevelingen uit onderzoek zal groen worden ingezet om de gezondheid van de Almeerders te bevorderen en om hittestress tegen te gaan. Door goede monitoring worden aannames uit eerder onderzoek getoetst. Daarmee kan de aanpak dienen als leidraad voor toekomstige ontwikkelingen. Almere gaat op die manier diverse proeftuinen bieden voor een excellente groene en gezonde leefomgeving.

In het projectplan zijn de deelresultaten zo gespecificeerd:

1. Een 3-tal referentieprojecten waarin bestaand wetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen groen, klimaatbestendigheid en gezondheid wordt gekoppeld aan de Almeerse context, in de vorm van praktische interventies.
2. Een leeromgeving/innovatieplatform creëren en onderhouden, waar de vraagstukken, ontwikkelde kennis en inzichten met de betrokken experts wordt gedeeld en geanalyseerd en waar innovatie in governance en uitvoering nader wordt verkend.
3. Een hands-on interventietoolkit ‘*Groene, gezonde en klimaat adaptieve inrichting*’, ter ondersteuning van het handelingsperspectief van professionals in het fysieke domein binnen en buiten de gemeente Almere.

Resultaten

Nobelhorst

- Het Definitief Ontwerp (DO) Speelroute Nobelhorst is opgeleverd.
- Er wordt een avontuurlijke speelroute aangelegd die het natuurlijke speelgedrag van kinderen stimuleert.
- Tevens wordt op de route extra groen gerealiseerd om ook tijdens zonnige dagen het spelen aantrekkelijk en veilig te houden. Het project is voor de uitvoering overgedragen aan de afdeling Gebiedsontwikkeling.
- Vanuit het team Spelen heeft toetsing plaatsgevonden op het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen 2023 (WAS2023). De definitieve kosten voor aanleg zijn bij het verschijnen van het jaarverslag nog niet in beeld.
- Realisatie staat gepland voor Q1 2024. De verwachting is dat de werkzaamheden uiterlijk juni 2024 worden afgerond. Het monitoringsplan van Aeres Hogeschool voor het onderzoek aan de speelroute is in concept gereed en wordt in Q1 van 2024 afgerond. Deze speelroute met uitdagende en avontuurlijke speelaanleidingen wordt vergeleken met meer traditionele speeltoestellen.

Leemwierde

- Het Definitief Ontwerp (DO) Leemwierde is opgeleverd. Het ontwerp is vooral gericht op het aantrekkelijk maken van het gebied voor ouderen.
- Er worden extra wandelroutes aangelegd en ontmoetingsplekken gecreëerd.
- De routes en plekken worden voorzien van extra groen, zodat ze tijdens warme dagen ook aantrekkelijk blijven.
- Er zijn nog enkele aandachtspunten met betrekking tot verharding en woningbouw. De verwachting is dat deze punten in januari 2024 zijn opgelost, waarna de voorbereiding van de realisatie kan starten.
- Ook zijn de beheerkosten inzichtelijk gemaakt. Dekking hiervan wordt in de programmabegroting van 2025 structureel opgenomen.
- De start van de realisatie is door de genoemde aandachtspunten twee kwartalen vertraagd (start in Q3 2024) ten opzichte van eerdere verwachtingen.

Resultaten (vervolg)

Algerapad

- In mei 2023 is de visie Algerapad vastgesteld door de stuurgroep en is gestart met het Schetsontwerp (SO).
- In juni is een concept SO (50% gereed) gedeeld met de projectteams.
- Omdat zowel Randstad als Almere Centrum 2040 andere aandachtspunten hadden op het concept SO is besloten tot een extra ontwerpessie. Eind 2023 is het SO opgeleverd.

Algemeen

Project-brede resultaten

Monitoring

In 2023 is op de locaties Leemwierde en Algerapad onderzoek uitgevoerd door Aeres Hogeschool. Het onderzoek bestaat uit zowel kwantitatieve metingen aan de fysieke leefomgeving als uit kwalitatief onderzoek over beleving en gebruik van de openbare ruimte. Het betreft in alle gevallen nulmetingen in het kader van meerjarig onderzoek.

Leren

In 2023 zijn meerdere sessies gehouden met als doel om de kennis en ervaringen die zijn opgedaan in het project vast te leggen. In december is een start gemaakt met het inrichten van een deelteam binnen het project dat zich specifiek gaat bezighouden met de leerdoelen. Dit team legt de verbinding tussen de uitkomsten van het project en de afdelingen die aan de inrichting van de buitenruimte werken.

Programmering

Momenteel wordt gewerkt aan een plan van aanpak voor programmering op de drie locaties. Belangrijk aandachtspunt is of de effecten van programmering en inrichtingsmaatregelen wel of niet afzonderlijk kunnen worden gemeten in de monitoring. Oplevering van het plan van aanpak wordt verwacht in Q1 van 2024.

Communicatie

Voor de drie locaties zijn er op verschillende momenten communicatieacties geweest. In Q3 2023 is een enquête verspreid om ideeën en wensen op te halen voor het Algerapad. Ook zijn de ideeën voor het Algerapad gepresenteerd in een informatiebijeenkomst over de plannen in het Centrum. De plannen voor Nobelhorst zijn toegelicht gedurende een informatieavond met bewoners van Veld 15. Het communicatieplan en de bijbehorende stakeholder-analyse worden momenteel geactualiseerd.

Samenwerking

Het project is geen standaard realisatieproject. Dat wordt gemerkt in de afstemming met verschillende afdelingen binnen de gemeente en met de projectpartners. Momenteel wordt gewerkt aan het herzien van de werkafspraken met de deelnemende partijen.

Vooruitblik

- In 2024 worden de volgende stappen gezet:
- Het *Definitief Ontwerp (DO)* van Leemwierde wordt in het eerste kwartaal overgedragen aan Stadsruimte en voorbereid voor de aanbesteding. De start van de realisatie wordt verwacht in Q3.
 - Op de locatie Nobelhorst start in Q1 de realisatie. Naar verwachting wordt dit in Q2 afgerond.
 - Voor de locatie Algerapad is de verwachting dat in Q1 wordt gestart met het *Definitief Ontwerp*, waarna de voorbereiding op de aanbesteding wordt gestart.
 - Ook worden in Q1 een aantal producten opgeleverd, waaronder het monitoringsplan voor de locaties Leemwierde en Nobelhorst, het plan van aanpak voor programmering en een actualisatie van het communicatieplan. Ook start het team ‘leren’ en wordt de invulling van dit deelteam verder geconcretiseerd.

- Er zijn een aantal specifieke aandachtspunten waar in het komende jaar nadrukkelijk energie in wordt gestopt om de doelstellingen van het project te verwezenlijken:
- Goede afstemming met de afdeling Gebiedsontwikkeling: Dit is in 2024 cruciaal in het deelgebied Algerapad. Hier raken verschillende projecten elkaar. Lukt het om de uitvoering in een afgestemde planning te krijgen en met de beschikbare middelen een win-win situatie te creëren?
 - Goede afstemming met de afdeling Stadsruimte: In de deellocaties worden klimaatadaptieve inrichtingen getest. De veranderingen roepen vragen over beheer op. Risico is dat de verandering niet gemaakt wordt. Hierover wordt in gesprek gegaan met het management van Stadsruimte.
 - Herijking projectdoelen: Eén van de doelstellingen is om in 2025 de toolbox af te ronden. Hoe deze toolbox er precies uit komt te zien, is nog niet helder.

Ontwerp Speelroute Nobelhorst (Bron: idVerde)

Ecologische Verbindingen

Otter, één van de gidssoorten binnen de ecozones (Foto: Vaclav)

Een impuls geven aan (stads)natuur wordt gezien als een voorwaarde voor stedelijke groei. Het is nodig dat het ecosysteem opgewassen is tegen de toenemende verstedelijking en minder kwetsbaar is voor ziekten en plagen.

Het doel van het sleutelproject Ecologische Verbindingen is het realiseren van een toekomstbestendig natuurnetwerk, dat de ecologische kerngebieden van Almere en Zuidelijk Flevoland verbindt. Dwars door de stad. Om daarmee het leefgebied van dieren te beschermen en te vergroten. Hier-voor worden vier ecologische verbindingen gerealiseerd:

1. Verbinding Kromslootpark & Lepelaarplassen, langs de Hoge Wetering;
2. Verbinding Vroege Vogelbos & Almeerderhout, langs de A6/ De Steiger;
3. Verbinding Buitenhout & Vaartsluisbos;
4. Verbinding Almeerderhout-Buitenhout-Kotterbos.

Resultaten

- Begin 2023 is het *Definitief Ontwerp (DO)* van het basispakket (op grondeigendom van de gemeente) overgedragen aan Stadsruimte ten behoeve van de realisatie. Bij de overdracht is besloten om het ontwerp nog een stap verder uit te werken. Dit uitvoeringsontwerp is bijna gereed.
- De wildsignalering in de ecozone De Steiger is uitgewerkt. Het systeem wordt op twee plaatsen toegepast: op de kruising met de Steigerdreef en met de busbaan. De installatie is inmiddels technisch beoordeeld en akkoord bevonden door Stadsruimte. Ook is vastgesteld dat er geen vergunning nodig is voor de plaatsing. Momenteel loopt het inkoopproces. Plaatsing wordt verwacht in Q1 van 2024.
- Onderdeel van het basispakket is de vervanging van drie duikers door bruggen over de Hoge Wetering (ook Galjoottocht genoemd). De ecologische doelen zijn gekoppeld met de doelen van Gebiedsontwikkeling ten behoeve van de waterafvoer van Poort. De aanbesteding van twee van de drie bruggen (ter hoogte van de Galjootweg en Botterweg) verloopt daarom via Gebiedsontwikkeling. Eén van de twee bruggen betreft een dubbele brug. Vanuit het projectteam wordt toegezien op de juiste implementatie van de ecologische eisen. Tot op heden loopt dit project naar verwachting en zijn de bruggen in de Galjootweg en Botterweg in 2025 gereed. Over de brug in de Pampushavenweg worden nog nadere afspraken gemaakt.
- De by-pass is eveneens onderdeel van de Wateropgave. Deze is geen onderdeel van het sleutelproject, maar wel vereist voor het functioneren van de ecozone Pampus. Naar verwachting realiseert Gebiedsontwikkeling de by-pass. De planning van dit werk is momenteel onderwerp van gesprek, met als doel om dit ook uiterlijk in 2025 gereed te hebben.
- Eén van de in het *DO* opgenomen maatregelen betreft het hekwerk ter hoogte van het spoor, kruisend met het Wim van Estpad. Hierover zijn begin 2023 gesprekken gevoerd met ProRail. Dit heeft geleid tot aanpassing van het hekwerk door ProRail, zodat op deze locatie de ecozone nu beter te passeren is door kleine zoogdieren. ProRail heeft aangegeven binnen nu en 2025 plannen te ontwikkelen voor aanvullende faunamaatregelen aan de noordzijde van het spoor op deze locatie.
- Er zijn vanuit het *DO* een viertal *Fauna-Uittreed-Plaatsen (FUPS)* voorzien in de Lage Vaart. In samenspraak met provincie Flevoland (beheerder) is vastgesteld dat de huidige kades op de aangegeven locaties geen aanleiding zijn om de FUPS aan te leggen. Wild kan zonder problemen in en uit het water komen.
- Een reeks maatregelen uit het *DO* is voorzien op particulier eigendom aan de Trekweg. Er is gesproken over de betreffende maatregelen (struweel aanplant en realisatie poelen), maar de eigenaar heeft aangegeven daar nu geen medewerking aan te willen verlenen. Momenteel blijft deze locatie nog een zwakke plek in de verbinding.
- Aeres MBO monitort op de Ecozone Pampus. Hierin wordt onder andere gekeken of de inrichtingsmaatregelen leiden tot het beter functioneren van de ecozone. Aeres Hogeschool stelt het plan op voor de monitoring. Momenteel is dit laatste nog niet gereed.
- Er heeft een eerste verkenning plaatsgevonden naar de mogelijkheden voor koppeling tussen de ecozones en omwonenden en bezoekers. Momenteel wordt onderzocht welke voorstellen haalbaar en wenselijk zijn.
- Provincie Flevoland heeft € 2.500.000 (SPUK-Programma Natuur 1e tranche) beschikbaar gesteld voor verdere verbetering van de ecozone Pampus, vooruitlopend op de toekomstige woningbouwlocaties in het gebied Pampus. Hiervoor is een programma van eisen opgesteld. Momenteel wordt in afstemming met provincie Flevoland het project verder vormgegeven en is in samenspraak met de terrein beherende organisaties besloten tot een gefaseerde aanpak. In fase 1 worden de stapstenen aangepakt en is het voornemen om een drietal open velden in Pampushout te verwerven. Ook wordt in deze fase extra geld ingezet op de inrichting van Gouden Rand Noorderplassen. In fase 2 wordt ingezet op de aankoop en inrichting van gronden langs de corridors van de ecozone. Fase 2 gaat lopen vanaf 2025 en wordt gefinancierd uit de tweede tranche SPUK (nog aan te vragen). Aanvullend is financiering aangevraagd via de derde tranche FVA.

Vooruitblik

- In 2024 worden de volgende stappen gezet:
- Realisatie maatregelen basispakket (eigen grond) Q3/Q4;
 - Realisatie Wildsignalering op Ecozone De Steiger Q1;
 - Voorbereiding uitvoering bruggen Ecozone Pampus en af-spraak derde brug;
 - Besluit over vervolg monitoring (Q1);
 - Besluit over maatregelen *Relatie met omwonenden* (Q1);
 - Fase 1 Uitbreiding Ecozone Pampus Q1: Ontwerp wordt gemaakt. De overdracht van het DO naar de terrein beherende organisaties vindt tegen de zomer plaats.

Daarnaast is er een aantal specifieke aandachtspunten waar in het komende jaar de aandacht naar uit zal gaan:

- Versnelling inkoopproces voor de basisvoorzieningen;
- Inrichten proces voor SPUK 1 en SPUK 2. Met aandacht voor afstemming met de projectpartners Flevo-landschap en Staatsbosbeheer en het Rijksvastgoedbedrijf.

Financiën

Groene en waterrijke identiteit	Begroting 2023	Gerealiseerd	Verschil
Proceskosten programmalijn 6	375	279	95
Unieke landschappen: Almeerderhout	848	521	327
Unieke landschappen: Eemvallei	0	0	0
Excellent groene en gezonde leefomgeving	426	184	242
Ecologische verbindingen	1.318	133	1.185
Totaal	2.967	1.117	1.850

Bedragen € x 1.000

Toelichting verschillen groter dan € 100.000

Proceskosten programmalijn 6

In 2023 was € 125.000 extra beschikbaar door overheveling vanuit 2022. Dit budget is grotendeels benut voor het opstellen van de Uitvoeringsagenda 2025-2030, de uitwerking van projectvoorstellen voor de derde tranche FVA en het produceren en presenteren van de groenblauwe kaart. In de basis van € 250.000 blijft budget over. Dit is veroorzaakt door een opdracht die een looptijd heeft tot in 2024, tijdelijk gebrek aan ondersteuning en een nog niet benutte reservering voor een gebiedsverkenning. Dit budget kan komend jaar goed worden gebruikt voor afronding van de lopende opdracht en de geplande gebiedsverkenning. Daarom is voorgesteld om het restant bedrag over te hevelen naar 2024.

Unieke landschappen: Almeerderhout

Het projectteam heeft veel planproducten in voorbereiding. Deze vragen veel interne afstemming, zowel bij Almere als bij Staatsbosbeheer. Deze toetsmomenten blijven weerbarstig en kosten veel tijd. De toetsmomenten dragen wel bij aan de kwaliteit en het draagvlak van de producten. Daarom wordt in het vervolg langere tijd ingepland voor de toetsmomenten. Hierdoor wordt de planning beter beheersbaar. Bij de activering en placemaking heeft het projectteam ook last gehad van onderbezetting bij Staatsbosbeheer. De opstart van deze planproducten, met bijbehorende middelen, zijn dan ook verschoven naar begin 2024.

Excellent groene en gezonde leefomgeving

Het verschil is veroorzaakt door vertraging in de planvorming voor de locaties Leemwierde en Algerapad. De vertraging bij Leemwierde betreft enkele aandachtspunten met betrekking tot verharding en woningbouw. De verwachting is dat deze punten in januari 2024 zijn opgelost, waarna de voorbereiding van de realisatie kan starten. Start van de realisatie is door de genoemde aandachtspunten twee kwartalen vertraagd (start in Q3 2024) ten opzichte van de eerdere verwachtingen. De vertraging bij Algerapad betreft een extra ontwerpssessie omdat zowel Randstad als Almere Centrum 2040 verschillende aandachtspunten hadden op het concept schetsontwerp.

Ecologische verbindingen

De bijdrage voor de bruggen in de Ecozone Pampus (maximaal €1.000.000) is nog niet overgedragen omdat nog niet duidelijk is welke kosten kunnen worden toegerekend aan de ecologische eisen in het ontwerp. Verder is nog niet gestart met de aanbesteding van het basispakket, omdat het uitvoeringsontwerp nog niet is vastgesteld. Er is inmiddels goedkeuring voor de wildsignalering voor de ecozone Floriade. Deze wordt niet eind 2023, maar begin 2024 gerealiseerd. De kosten schuiven door naar 2024.

Bron: Maarten Feenstra

Uitvoeringsagenda Almere, Stad met toekomst

Foto: Maarten Feenstra

Uitvoeringsagenda Almere, Stad met toekomst

Almere Pampus

Almere Pampus wordt ontwikkeld als woon- en werkgebied. Een nieuw stadsdeel van Almeerse kwaliteit met 25.000 tot 35.000 woningen en zo'n 16.000 banen. Zo draagt Pampus bij aan de ambitie van Almere die, onder voorwaarden, ruimte biedt aan 60.000 tot 85.000 extra woningen ten opzichte van 2020. Naast het woningbouwprogramma met de nodige voorzieningen, biedt de ontwikkeling van Almere Pampus ruimte voor werkgelegenheid. Gebiedsontwikkeling van Almere Pampus fungeert zo als economische motor van Almere door o.a. in samenwerking met Amsterdam te kijken welke kansrijke clusters er zich in Pampus kunnen ontwikkelen. De Werkagenda Pampus is het programma om dit doel te bereiken en in 2030, misschien eerder, te kunnen starten met bouwen. Dit onder de voorwaarde van een positief besluit over de IJmeerverbinding.

Werkagenda Pampus

Voor de ontwikkeling van Almere Pampus is in maart 2021 de *Werkagenda Pampus* opgesteld. De *Werkagenda Pampus* is het programma voor de integrale ontwikkeling (fysiek en sociaaleconomisch) tussen 2030-2050. Hiervoor levert dit programma het masterplan op, zowel voor de boven- als voor de ondergrond. Hiervoor wordt gewerkt aan de kaders, strategie, kennisontwikkeling en benodigde samenwerking voor de gebiedsontwikkeling van Almere Pampus.

Daarbij worden het vastgestelde handelingsperspectief en *Uitvoeringsagenda 'Almere, stad met toekomst'* gevolgd. Daar wordt tot en met 2024 aan gewerkt. Het masterplan dient als basis voor het omgevingsplan, wat gemeentelijk beleid is voor de uitwerking van de toekomstige deelgebieden voor de gebiedsontwikkeling. De werkzaamheden van het masterplan dragen ook bij aan de *Ruimtelijke Strategische Verkenning (MIRT-traject 2023-2024)* die naast het masterplan ook een stedenbouwkundig raamwerk levert voor de eerste fase (7.500 woningen) en de ontwikkelstrategie voor de hele ontwikkeling.

Resultaten

De *Werkagenda Pampus* moet leiden tot gemeenschappelijk gedragen inzichten en uitkomsten die de basis gaan vormen voor de daadwerkelijke gebiedsontwikkeling (2030-2050). Dit leidt uiteindelijk tot een boven- en ondergronds masterplan voor Almere Pampus, een stedenbouwkundig raamwerk voor de eerste 7.500 woningen en de ontwikkelstrategie voor de lange termijn gebiedsontwikkeling. Het masterplan dient als basis voor het omgevingsplan, wat gemeentelijk beleid is voor de uitwerking van de toekomstige deelgebieden voor de gebiedsontwikkeling.

Tijdens het overleg tussen rijk en regio (BO MIRT) van 11 november 2022 is besloten dat er een *Ruimtelijk Strategische Verkenning (RSV) Pampus (2023-2024)* wordt uitgevoerd die bestaat uit een regionale verkenning HOV, de ruimtelijke inpassing van de IJmeerverbinding en uitwerking van de ruimtelijke planvorming Almere Pampus (het boven- en ondergronds masterplan voor het totale gebied en een stedenbouwkundig raamwerk voor 1e deelgebied met 7.500 woningen). Voor een goede ontsluiting van de toekomstige nieuwbouw in Flevoland en een groeiend Almere is een IJmeerverbinding tussen Almere en de rest van de MRA voorwaardelijk.

Samenwerking

De integrale werkwijze van de Werkagenda Pampus vraagt om samenwerking. Binnen de gemeente Almere werken er vijf afdelingen met veertien teams aan, zowel vanuit het fysiek- als het sociaal domein. Buiten de gemeente zijn Almere 2.0, ministerie van BZK, Waterschap Zuiderzeeland, Stadsbosbeheer, Flevolandschap, Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf op reguliere basis betrokken bij de (kennis)ontwikkeling van Almere Pampus. Daarbij werkt de *Werkagenda Pampus* op reguliere basis met kennis- en wetenschappelijke Hogescholen Windesheim (programma *Urban Innovation*) en AERES, TU Delft, Tu Eindhoven, Universiteit Utrecht, WUR, TNO en Deltares.

In het kader van het MIRT wordt bij de opstelling van de RSV nauw samengewerkt met het Rijk en andere stakeholders zoals de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en de provincie. Belangrijke partner voor de ontwikkeling van Pampus is de grondeigenaar Rijksvastgoedbedrijf waarmee in 2022 verkenning is gesproken over de mogelijke manieren om aan deze opgave te werken. De samenwerking met het Rijk is begin 2023 verder uitgekristalliseerd in de propositie aan het ministerie van BZK.

Doelstellingen

Werkagenda Pampus is een van de strategische interventies uit het *Handelingsperspectief Almere Stad met toekomst*, met bijbehorende Uitvoeringsagenda. Door de ontwikkeling van Almere Pampus wordt het voor veel inwoners uit Almere en de regio mogelijk om te wonen en te werken op één van de mooiste en zeer centraal gelegen plekken in de regio. Met de realisatie van 25.000 tot 35.000 woningen in Almere Pampus wordt een substantiële bijdrage geleverd aan het oplossen van het woningtekort in Almere en de regio. Naast het woningprogramma wordt er ook werkgelegenheid met een flink aantal banen aan het gebied toegevoegd.

Almere Pampus

Resultaten

In 2023 heeft de *Werkagenda Pampus* zich sterk gefocust op het opstellen van het afwegingskader. Gezien de integraliteit van de gebiedsontwikkeling, is er systematisch gewerkt met de ‘vitale dragers’ van het gebied: bodem, water, groen, energie en mobiliteit. Deze dragers fungeren als leidende principes en laten zich niet beperken door de eigendoms-grenzen van het gebied. Hierdoor stellen ze de relaties, maar ook de afhankelijkheden, met stad die er is en de regio bloot. Water en bodem zijn hierin sturend. Ook energie, mobiliteit en natuur zijn belangrijke dragers voor de ontwikkeling. Tevens leggen deze dragers de relatie tussen de fysieke- en sociaalmaatschappelijke onderwerpen vast. Deze relaties maken het mogelijk de keuzes integraal af te wegen waarop besluitvorming plaats kan nemen. Zo wordt de lat hoog gelegd op het vlak van duurzaamheid, om zo het gebied toekomstbestendig, zowel fysiek als maatschappelijk, te bouwen. Om een integrale en veerkrachtige gebiedsontwikkeling tot stand te brengen wordt er zowel op de onder- als de bovengrond gestudeerd.

Toekomstbeeld vanuit Bodem (water en bodem sturend)

Om slim te bouwen en leven in dit gebied was het nodig om de ondergronddata van de gemeente zodanig scherp te krijgen dat deze kan leiden tot een gefundeerd *Masterplan Ondergrond*. Onderzoek heeft ertoe geleid dat het proces van gedetailleerde data-voorziening (GeoTop) versneld is. Wat niet enkel voor Pampus van belang is, maar ook voor de hele stad en Zuidwest Flevoland. Het GeoTop is in oktober 2023 door TNO geleverd en beschikbaar op [BROloket](#) en [DINOloket](#).

Vooruitblik

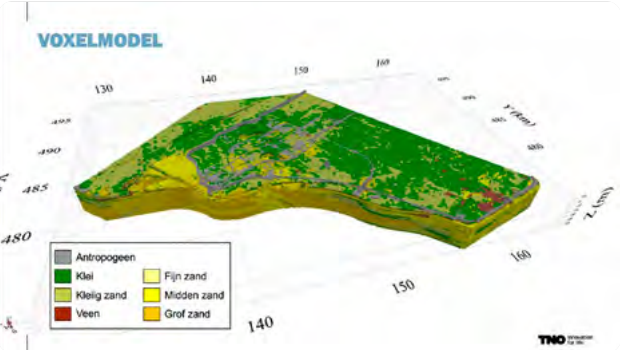
Om de doelstellingen te kunnen bereiken is aanvullend veldonderzoek nodig. Dit veldonderzoek gaat in januari/februari 2024 van start. Als dit veldonderzoek verricht is, moeten de gegevens verwerkt worden in het GeoTop model en is de informatie die nodig is voor het *Boven- en Ondergronds masterplan* beschikbaar. Een zeer wenselijke en nuttige vervolgstap is het beschikken van 3D-onderleggers om te kunnen ontwerpen aan het masterplan. Deze onderleggers zijn in april 2024 gereed.

Toekomstbeeld vanuit klimaatadaptatie, waterrobuustheid en ecologie

In het kader van klimaatverandering moet het gebied veilig ontwikkeld en gebouwd worden. Het vooruit ontwikkelen van een blauwgroen-structuur in Almere Pampus kan het gebied klimaatadaptief en waterrobuust maken zodat ook op een extremer klimaat wordt geanticipeerd. Met onderzoek is er meer inzicht verkregen in de dimensionering van blauw en groen en de ecologische waarde daarvan in relatie tot de kwaliteit van de gebiedsontwikkeling. In nauwe samenwerking met Waterschap Zuiderzeeland is de dimensionering voor waterretentie in het gebied vastgesteld. Dankzij deze gegevens is een verkenning-studie gedaan over de ruimteclaims van ‘groenblauw’ eisen en hoe deze zich verhouden tot de financiële haalbaarheid van het project. De eerste verkenning is afgerond met positieve resultaten en inzichten.

Vooruitblik

Met het behaalde resultaat kan in februari 2024 met het schetsproces van het boven- en ondergronds masterplan worden gestart.

GeoTop Model

Toekomstbeeld Energie

Een toekomstbestendig energiesysteem voor het gebied is van groot belang omdat de zekerheid van levering en de betaalbaarheid van hernieuwbare energie moet worden gewaarborgd in de ontwikkelingsstrategie. In 2023 is zowel de vraag naar energieopwekking (elektra) als warmte- en koud opwekking verder uitgezocht.

De 30.000 woningen en de werkplekken in het nieuwe stadsdeel Pampus in Almere kunnen in principe worden voorzien in hun warmte- én koudevraag via aquathermie. Gekoppeld aan andere vraagstukken versterkt aquathermie de groen-blauwe infrastructuur ambities van de gemeente Almere om beter gesteld te staan voor extreem weer o.a. heftige regenbuien of juist droge perioden en de biodiversiteit te bevorderen. In 2023 is verder onderzoek gedaan naar het vraagstuk over warmte- en koudvraag. Hiervoor zijn andere collectieve warmte en koude systemen uitgezocht die meegenomen worden in de afweging voor toekomstige keuzes.

Vooruitblik

Het behaalde resultaat wordt opgenomen in het afwegingskader en deze worden verkend in het masterplanproces. De opstelling van energietegels is een van de mogelijkheden in de wisselwerking tussen energiestrategie en schetsproces van het masterplan.

Toekomstbeeld Mobiliteit

Doel in 2024 is het inzicht krijgen uit de bereikbaarheidsstudie en de studie voor HOV in verband met de eerste fase van de ontwikkeling waarmee een programma van eisen voor mobiliteit in het gebied opgesteld kan worden. Ambtelijke collega's van het *Sociaal domein* worden hierbij in het bijzonder betrokken gezien de impact, en de acceptatie ervan, op de levensstijl van toekomstige bewoners en gebruikers van het gebied.

Vooruitblik

Voor mobiliteit liggen de kansen in het verbinden van de resultaten over bereikbaarheid en HOV-studie met het masterplan en het stedenbouwkundige raamwerk voor de

eerste fase voor 7.500 woningen. Hieruit kunnen de diverse oplossingen meegenomen worden in het afwegingskader ten behoeve van het opstellen van het programma van eisen (2023) masterplan.

Toekomstbeeld Sociaal

In 2023 zijn scenario's voor het sociaal domein verkend met de doelstelling condities in het gebied te creëren die leiden tot een kansengelijke en inclusieve samenleving waar leefbaarheid en gezondheid centraal staan. Kennissessies met het Sociaal domein hebben inzichtelijk gemaakt hoe de afdeling sociaal kan bijdragen aan het masterplan.

Belangrijke behaalde resultaten:

- Voor het programmeren van huisvesting onderwijs en kinderopvang is een rapport afgerond met de eisen en wensen voor deze huisvesting.
- Het diverse/integrale team is binnen de afdeling sociaal opgesteld. Dit heeft gewerkt aan de opstelling het normenkader maatschappelijke voorzieningen, o.a. voor Pampus. Deze is inmiddels afgerond.

Vooruitblik

In 2024 wordt er nog gewerkt aan een sociale exploitatie Pampus. De sociale exploitatie is een construct voor het kunnen plegen van investeringen die inspelen op de (ver-)ander(d)e sociale noden en behoeften – in de planfase, ontwikkeling en na oplevering van de nieuwe woningen.

Zakelijk traject

In het BO MIRT van 11 november is nog geen besluit genomen over starten van een MIRT-verkenning voor de IJmeer-verbinding. In het BO MIRT is wel besloten om € 54 miljoen te reserveren voor HOV Pampus en/of Oosterwold. Zo kan er voortvarend met de planvorming van Pampus worden doorgegaan. Vooruitlopend op het besluit over de IJmeerverbinding zijn middelen beschikbaar gesteld voor plankosten en investeringen in een HOV-oplossing voor het eerste deelgebied als de IJmeerverbinding nog niet is aangelegd. Doelstelling is het vaststellen van een *Ruimtelijk Strategische Verkenning* in 2024.

Preventieve wijkaanpak

Preventieve wijkaanpak komt voort uit ‘*Almere, stad met toekomst*’ - een actueel perspectief op Almere nu en later- dat door de gemeenteraad in 2021 is vastgesteld. In een fysiek-ruimtelijke zin behoeven de wijken die gebouwd zijn vanaf de jaren '70 tot en met de jaren '90 een stevige impuls door het voortdurend inspelen op wensen van bewoners en ondernemers.

Dit zijn wijken die kort na elkaar zijn gebouwd en die vrijwel gelijktijdig een fase bereiken waarin onderhoud en/of vernieuwing noodzakelijk wordt. Een tendens die nog wordt versterkt door bodemdaling. Door aandacht en ruimte voor vernieuwing kunnen de wijken gewild en eigentijds blijven

of weer worden; ook naar de toekomst toe. Het belangrijkste argument voor de veranderingen en ingrepen in de oudere wijken van Almere is om ze blijvend dienstbaar te laten zijn voor de bewoners en hun algemeen welbevinden.

Met de preventieve wijkaanpak worden bewoners gezien en gehoord, en wordt hun leefomgeving samen met hen vorm gegeven, zodat het prettig wonen is en blijft op de langere termijn. Het eindproduct is een meerjarenprogramma over preventieve wijkaanpak, dat gezamenlijk met bewoners en partners wordt opgesteld en cyclisch wordt geactualiseerd. Er wordt een methode van het komen tot een wijkaanpak en een toolbox voor een wijkaanpak ontwikkeld. Met daarbij voor Almere een organisatorische uitwerking en inbedding.

De aanpakbasis is om goed zicht te krijgen op de behoeftes van de wijk, signalen van afglijden omtrent verslechtering op zowel fysiek als sociaal gebied te herkennen, en dit in kaart te brengen. Zo kun je tijdig handelen en de wijk vitaal en toekomstbestendig maken. Analytische instrumenten zijn hiervoor onmisbaar. Zij vormen de aanleiding om een wijk te kiezen en verder te onderzoeken. Later in het onderzoek worden de signalen en gegevens vanuit de analyse getoetst aan de beleving van de inwoners en partijen uit de wijk en mogelijk aangevuld. Fysieke opgaves (stedelijk en op wijk-niveau) van de gekozen wijk worden in het proces meegenomen en bieden kansen om invulling te geven aan dat wat er vanuit het onderzoek nodig is om de wijk(bewoners) vitaal en gezond te houden. Het fysieke is dienend aan het sociale.

Juist dit proces is van toegevoegde waarde naast de ontwikkelingen en opgaves waar binnen de gemeente al op ingezet wordt. Zo wordt er werk met werk gemaakt en kan er meer integraal gehandeld worden. Deze aanpak faciliteert het samenbrengen van die mogelijkheden en verbindt sociale trends aan fysieke opgaves en mogelijkheden. De preventieve wijkaanpak werkt met diverse lokale partners en diverse gemeentelijke afdelingen samen.

Doelstellingen

Benodigd is een lopend concreet meerjarenprogramma preventieve wijkaanpak met uitvoeringsagenda dat samen met partners is opgesteld en cyclisch wordt geactualiseerd. Daar waar in 2022 en 2023 de focus lag op verkenning, aansluiting, onderzoeken en instrumentontwikkeling, staat vanaf 2024 de preventieve wijkaanpak vooral in het teken van uitvoering, implementatie, doorontwikkeling, evalueren en bestendigen van de wijkaanpak.

In 2023 zijn de activiteiten vervolgd met enige vertraging wegens het vertrek van de kwartiermaker voor deze opgave in januari van dit jaar. Sinds september is de nieuwe opgavemanager preventieve wijkaanpak gestart en zijn de werkzaamheden hervat en is de opgave verder uitgewerkt.

Resultaten

Om de doelstelling te kunnen realiseren zijn in 2023 de volgende activiteiten uitgevoerd. Drie typen activiteiten zijn te onderscheiden:

1. Het ontwikkelen van een systematiek op basis waarvan bepaald wordt waar en wanneer er in wijken gewerkt gaat worden aan preventieve vernieuwing. En in het verlengde daarvan de ontwikkeling van instrumentarium om de aanpak vorm te geven.
2. Het ontwikkelen van een passende interne organisatie-structuur en een governancestructuur met stedelijke partners.
3. Het toewerken naar een preventieve gebiedsgerichte aanpak in New Towns dat leidt tot een sterkere landelijke positionering. Hier wordt samen opgetrokken met andere New Towns in Nederland.

Ad. 1

In 2023 zijn er werkzaamheden uitgevoerd met betrekking tot de verdere ontwikkeling van tools op het gebied van selectie van wijken die in aanmerking komen voor de preventieve wijkaanpak. Het *Handboek kwalitatief onderzoek* is afgerond en wordt inmiddels in de praktijk gebruikt.

In 2023 is gestart met een herhaling van het onderzoek uit 2013 naar de Almeerse middenklasse i.r.t. de wijkaanpak. Met dit onderzoek wordt meer inzicht verkregen in hoe het 10 jaar later gaat met deze groep mensen en hun welvaartsgevoel. En hoe zij ermee omgaan als dit gevoel onder druk komt te staan en wat dit betekent voor de buurt en de leefomgeving. In het voorjaar van 2024 is dit onderzoek afgerond.

Verder zijn gesprekken gevoerd met Windesheim. Zij kunnen begeleiding bieden in een aanpak die de *GO!*-methode wordt genoemd. Deze methode is 12 jaar geleden ontwikkeld in Zwolle en heeft zich in de loop van de tijd doorontwikkeld. De resultaten van de wijken waarin dit geland is, zijn nog steeds zichtbaar. Deze vorm van aanpak lijkt goed aan te sluiten bij datgene wat de preventieve wijkaanpak wil ophalen bij bewoners en partners uit de wijk. Gekoppeld aan de methode is een toolbox met evidence- en practicebased maatregelen waar uit geput kan worden. In 2024 is de wens om de methode in een wijk toe te passen.

Ad. 2

Om te komen tot een passende organisatiestructuur is er nauw contact met andere opgaveteams binnen de gemeente die integraal werken. Er wordt geleerd van elkaars processen, zodat deze kunnen worden doorontwikkeld.

Strateeg sociaal stedelijke ontwikkeling, afdelingsmanager BVLS, manager stedelijke vernieuwing en opgavemanager preventieve wijkaanpak komen hiervoor regelmatig samen. Welke succesfactoren kun je benoemen, wat zijn de voorwaarden en kaders om goed integraal te kunnen werken en welke uitdagingen zijn er? Verder zal de opgavemanager en adviseur preventieve wijkaanpak deelnemen aan de tactische gebiedsteams van het wijkgericht werken.

In de governancestructuur met stedelijke partners is de samenwerking met Windesheim versterkt. Samen met de strateeg sociaal stedelijke ontwikkeling zal de opgavemanager preventieve wijkaanpak op structurele basis overleggen met Windesheim om de afstemming tussen het lectoraat *Urban Innovation* en de ambities en opgaves vanuit de volgende afdelingen:

- Sociaal domein
- Onderwijs
- Sport en Cultuur
- BVLS

De opgave is om de preventieve wijkaanpak te verbeteren. Dit heeft al geresulteerd in twee gezamenlijke subsidieaanvragen, waarvan één concreet is voor de preventieve wijk-aanpak.

Er wordt de komende jaren toegewerkt naar een eenduidige vorm van het proces en de duurzame organisatorische inbedding van het geheel binnen de gemeente.

Ad. 3 (New Town alliantie en Leernetwerk Toekomstbestendige New Towns)

Almere, Capelle aan den IJssel, Nissewaard en Zoetermeer zijn in het begin van 2022 de ‘Kopgroep New Towns’ gestart. Intensieve contacten vanuit de kopgroep met onder andere het *ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties* (BZK) en wetenschappelijke partijen hebben tijdens het New Town Congres van 28 november 2022 in Zoetermeer geleid tot de oprichting van een ‘*Leernetwerk Toekomstbestendige New Towns*’. Dit leernetwerk wordt gecoördineerd door het ministerie van BZK. Ook Nieuwegein, Purmerend, Helmond en Lelystad zijn later aangesloten.

Doelen van het leernetwerk zijn:

- Integrale kennisuitwisseling tussen de voormalige groeikernen faciliteren en bevorderen.
- Meer inzicht krijgen in de onderliggende oorzaken en mechanismen die de huidige en toekomstige ontwikkeling van de groeikernen beïnvloeden.
- In kaart brengen welke vormen van beleid, acties en interventies door verschillende partijen kunnen worden ingezet om de unieke kansen te verzilveren en de specifieke uitdagingen het hoofd te bieden.

Leernetwerk *Toekomstbestendige New Towns* is gekoppeld aan het *Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid*. In dit programma staat de aanpak van leefbaarheid en veiligheid in 20 focusgebieden in 19 steden centraal. Voor deze aanpak van kwetsbare wijken is Almere eerder niet in aanmerking gekomen. Het leernetwerk is in het eerste kwartaal van 2023 van start gegaan.

Het overkoepelende doel van deze samenwerking is het komen tot een goede balans in onze steden. Naast kennis en kunde zijn ook voldoende middelen en capaciteit nodig, zodat wij de New Towns toekomstbestendig door kunnen ontwikkelen. Daarbij hebben wij het Rijk hard nodig.

Naast de oprichting van het leernetwerk heeft de kopgroep New Towns, die nu New Town Alliantie heet, in de afgelopen periode meerdere acties ondernomen om meer aandacht en steun vanuit het Rijk te krijgen voor de New Towns.

Een van die acties is het versturen van een aantal lobby-brieven:

- In 2022 aan de minister van BZK over het belang van aandacht voor de New Towns in het Volkshuisvestingsfonds en het *Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid*. In 2023 is een aanvraag voor het Volkshuisvestingsfonds door Almere ingediend t.b.v. het verkrijgen van subsidie voor particuliere woningbouw verduurzaming, voor transformatie van het gebouw de Bivak en aanpak openbaar gebied in Haven. Helaas is deze aanvraag niet toegekend. Begin 2024 volgt een extra tranche, de aanvraag voor Haven wordt dan opnieuw ingediend.
- In 2022 aan de minister van BZK om in de evaluatie van het gemeentefonds aandacht te vragen voor de specifieke situatie van New Towns. Dit heeft ertoe geleid dat New Towns een financieel expert mogen afvaardigen voor de commissie die de evaluatie van het gemeentefonds uitvoert;
- In augustus 2023 aan de fractievoorzitters en voorzitters van de programmacommissie in verband met verkiezingen en de komst van een nieuw kabinet. Daarin is de politiek gevraagd om zich in te zetten voor hernieuwde aandacht en steun voor de voormalige New Towns met een Nationaal Programma, gericht op het keren van de neergaande trend en het bijdragen aan de bredere maatschappelijke uitdagingen op het gebied van leefbaarheid, duurzaamheid en woningnood. En dat er bij de heroverweging van de financieringssysteem van het Rijk, waaronder het Gemeentefonds en het Volkshuisvestingsfonds, rekening wordt gehouden met de specifieke opgaven waar de New Towns voor staan.

Onderzoek

Samen met het ministerie van BZK is besloten om een onderzoek uit te voeren naar de specifieke situatie van de New Towns. De deelnemende partijen willen beter inzicht krijgen in de onderliggende oorzaken en mechanismen die de huidige neerwaartse trend en toekomstige ontwikkeling van de New Towns beïnvloeden. Wat is - ondanks dat de New Towns daarop wel al jaren inspanningen leveren - de oorzaak van de daling op onder meer leefbaarheid, woon-aantrekkelijkheid en sociaaleconomische status van deze gemeenten? Wat betekent dit voor de toekomst van de New Towns, en welke mogelijkheden zijn er voor succesvolle interventie? Focus ligt daarbij op de stadsbrede problemen en kansen, voor steden in balans. Doel van het onderzoek is om een degelijke wetenschappelijke onderbouwing te leveren van de situatie van New Towns en wat er nodig is om deze steden in balans te krijgen. In Almere wordt hier ook de relatie met de ‘Sociale staat van Almere’ gelegd. Het onderzoek wordt in de tweede helft van 2023 en het eerste kwartaal van 2024 uitgevoerd door het Verwey-Jonker instituut, Bureau Louter en Platform31.

Vooruitblik 2024

Opgaveteam

Tot aan het eind van 2022 was er een opgaveteam die bestond uit collega's van Stedelijk beleid, O&S, stadsruimte, Leefbaarheid, en het sociaal domein. Na het vertrek van de kwartiermaker in januari 2023 zijn er geen bijeenkomsten meer geweest met het toenmalige team. In 2024 is de wens weer te starten met een opgaveteam, en deze aan te vullen met een collega vanuit gebiedsontwikkeling. Dit team moet uiterlijk april 2024 compleet zijn, zodat in mei/juni 2024 gestart kan worden met de eerste wijk.

Subsidieaanvraag GO! Methode

Eind 2023 is er een subsidieaanvraag ingediend samen met Windesheim, GGD Flevoland, Provincie Flevoland, GO Visie, RIVM en Movisie om de GO! Methode toe te passen. De GO! Methode is een evidence- en practicebased aanpak voor het inrichten van een gezonde leefomgeving. Gezondheid wordt hierin breed gezien als positieve gezondheid en brede welvaart. Veel onderdelen in de GO! aanpak sluiten goed aan op de aanpak die de preventieve wijkaanpak beoogt zoals bijvoorbeeld het toetsen van de beleving van de bewoners en het betrekken van externe partijen. Als de subsidie wordt gehonoreerd wordt het opgaveteam één jaar door GO!Visie begeleid in de aanpak. Daarnaast is een deel van de subsidie gereserveerd voor de kosten van de uitvoering.

Economie

De economische ontwikkeling van Almere kan niet los worden gezien van de economische ontwikkeling binnen de Metropoolregio Amsterdam. Amsterdam heeft ruimtegebrek, hetgeen kansen biedt voor Almere.

Doelstellingen

Samenwerking met Amsterdam op economisch vlak wordt geïntensiveerd met als doel het laten landen van nieuwe bedrijven in Almere, alsmede het herhuisvesten van Amsterdamse bedrijven naar Almere. Daarnaast worden formele werklocaties ontwikkeld en scherper geprofileerd; sterke en toekomstgerichte bedrijventerreinen die ruimte bieden aan bestaande en kansrijke clusters, met een focus op ICT-tech, energietransitie en circulaire economie.

Resultaten

Er is een goed beeld verkregen van de bestaande, nog uit te geven ruimte en behoefte aan nieuwe bedrijventerreinen en kantorenlocaties in Almere om te kunnen anticiperen op huisvesting zoekende bedrijven uit de regio waaronder Amsterdam. Ook is er een samenwerking met Almeerse makelaars en stadslods in Amsterdam opgezet om huisvestingzoekende bedrijven uit de regio waaronder Amsterdam te kunnen matchen met beschikbare huisvesting in Almere.

Resultaten en uitkomsten worden door de GGD en Windesheim geëvalueerd. Lelystad en NOP delen dezelfde ambities maar hadden ten tijde van de subsidieaanvraag nog niet de ruimte om het in een bestaand traject in te bedden. Zij worden wel betrokken bij het proces en leren mee met de ervaringen vanuit Almere. Medio januari 2024 wordt bekend gemaakt of de subsidie wordt gehonoreerd.

Trendverkenning

Op de planning voor 2024 staat een trendverkenning met partijen in de stad en diverse gemeentelijke afdelingen. De verkenning wordt begeleid door de Unit Strategie en heeft tot doel om gezamenlijk tot een duiding te komen van sociale en maatschappelijke trends die de komende 15 jaar een grote rol gaan spelen in Almere én waarop je met vroegsignalering naar kan handelen. Deze verkenning is van belang om focus aan te brengen in het doel/de doelen van de preventieve inzet en is daarmee één van de afwegingsfactoren om tot een wijkkeuze te komen. De verkenning vindt plaats in maart/april 2024.

Start wijkaanpak

Medio 2024 zal het opgaveteam starten in één wijk in Almere. De planning is dat de participatiebijeenkomsten voor de zomervakantie plaatsvinden, zodat het opgaveteam met een afvaardiging van bewoners en externe partijen na de zomervakantie tot een plan van aanpak kunnen komen.

Profilering werklocaties

Resultaten

Voor de formele werklocaties, bedrijventerreinen en kantoorlocaties in Almere is zicht op de huidige en toekomstige ruimtebehoefte verkregen. In Almere zijn geschikte locaties voor nieuwe binnenstedelijke en reguliere bedrijventerreinen verkend. Voor verdere ontwikkeling van (bestaande) kantorenlocaties is een handelingsperspectief geformuleerd. Tevens is een beeld verkregen waar bedrijven met focus op ICT-tech, energietransitie en circulaire economie zijn gevestigd in Almere.

Een scherper beeld van de ruimtebehoefte voor circulaire economie en energietransitie is nog niet verkregen. Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft een eerste poging om hierop zicht te krijgen met toekomstscenario's voor Nederland. De provincie Flevoland is bezig met formuleren van ruimtelijk-economisch beleid hierop.

Vooruitblik

Op basis van de verkenning naar geschikte locaties voor binnenstedelijke en reguliere bedrijventerreinen kunnen stappen worden gezet richting besluitvorming over de ontwikkeling ervan. Daarbij kan worden aangesloten op vestigingsplaatsvoorkeuren van bedrijven met focus op ICT-tech, energietransitie en circulaire economie.

Desalniettemin blijft er een scherper beeld van de ruimtebehoefte voor circulaire economie en energietransitie op zogenoemde specifieke bedrijventerreinen nodig, die niet passen op de binnenstedelijke en reguliere bedrijventerreinen. Daarnaast wordt het geadviseerde handelingsperspectief voor bestaande kantorenlocaties verder handen en voeten gegeven.

Stadslodsachtige functie

Resultaten

Een basisnetwerk met de stadslods Amsterdam en met Almeerse bedrijfsmakelaars is in gang gezet om bedrijven die vanuit de MRA (met name Amsterdam) willen verhuizen naar Almere goed te kunnen begeleiden.

Vooruitblik

Op dit moment valt het aantal verhuisbewegingen vanuit Amsterdam naar Almere nog mee, maar de verwachting is dat het aantal verhuizingen gaat toenemen. De uitdaging is om het basisnetwerk met de stadslods van Amsterdam en Almeerse bedrijfsmakelaars goed te houden en uit te bouwen met andere (externe) partijen en de samenwerking te versterken.

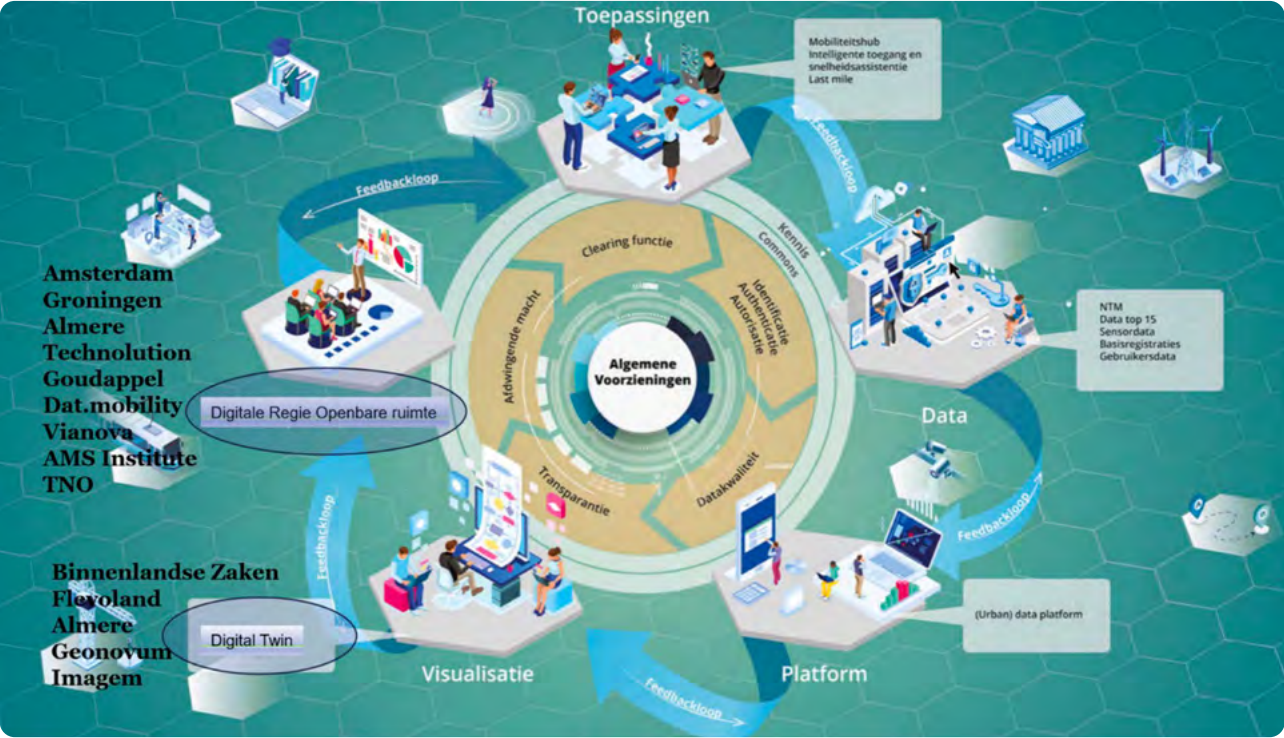
Versterken strategische en regionale inzet

De uitvoering van deze brede ontwikkeling vervat in intergouvernementele afspraken vindt grotendeels plaats binnen het gemeentelijke organisatie Almere.

Om de beoogde impulsen te kunnen realiseren om het ambitieniveau van het Perspectief MRA Oostflank waar te maken is op onderdelen tijdelijke formatieve versterking noodzakelijk. In 2022 zijn drie vacatures uitgezet waarvan het niet gelukt is om ze in te vullen. De werving van forma-

tie is geïntensiveerd. De volgende stap is het overwegen van externe inhuur als de intensivering ook geen formatie oplevert. De middelen blijven beschikbaar en worden doorgezet naar 2023.

Smart Mobility

Visual algemene voorzieningen DMI

Gemeente Almere, provincie Flevoland, de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) hebben in 2021 gezamenlijk een corridor-plan opgesteld voor een cross sectorale samenwerking op de corridor Flevoland-Almere-Schiphol. Voluit heet het programma ‘Smart mobility corridor Flevoland-Schiphol’.

Doelstellingen

Het doel van de samenwerking is om de mobiliteit binnen de corridor Flevoland-Almere-Schiphol via datagedreven toepassingen op een dusdanige manier te beïnvloeden, dat bestaande en toekomstige infrastructuur voor mobiliteit beter benut worden om zodoende de filedruk en uitstoot van fijnstof terug te dringen. Door het beter benutten van de bestaande en toekomstige infrastructuur draagt het programma Smart mobility bij aan de woningbouwopgave en mobiliteitstransitie in de regio. Het programma draagt op meerdere vlakken bij aan de bestuurlijke ambities voor Almere 2.0.

Resultaten

De resultaten van het programma zijn te zien in de stad. De voertuigen (scooter, fiets en auto) voor deelmobiliteit zijn inmiddels een veel gebruikte manier voor Almeerders om zich te verplaatsen in de stad en regio. De gelopen pilot, waarvoor een tussentijdse evaluatie is opgeleverd, zal in 2024 worden afgerond. Provincie Flevoland is zich aan het voorbereiden om ook elders in de provincie op basis van deze pilot deelvervoer mogelijk te maken.

Daarnaast zijn er stappen gezet in het zichtbaar maken van alternatieven voor het spitsvervoer richting Amsterdam d.m.v. het Skip de Spits (www.skipdespits.nl) project. Tot slot is het mooi te melden dat ook het project Groeifiets een succes was in Almere, door kinderen vroeg te leren fietsen en de ouders te betrekken zijn er mooie resultaten bereikt voor ‘actieve mobiliteit’.

Door het samenwerkingsprogramma dat de gemeente Almere, provincie Flevoland en IenW zijn aangegaan, is Almere in beeld gekomen bij het landelijk programma genaamd Dutch Metropolitan Innovations (DMI). Het DMI bestaat uit 17 trajecten die bijdragen aan de mobiliteits-

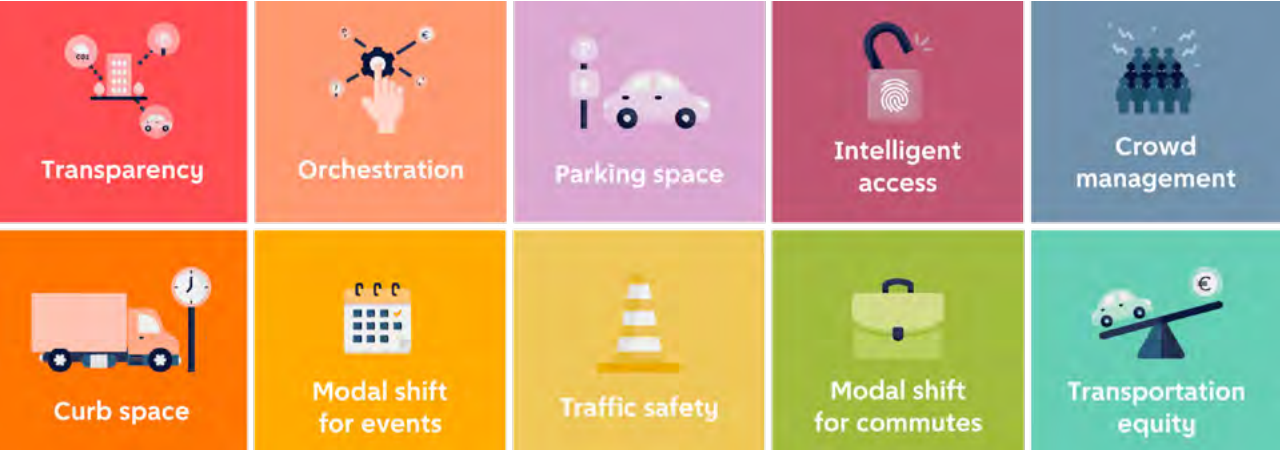
vernieuwing en slimme, duurzame verstedelijking binnen Nederland. Het DMI ecosysteem bestaat uit deelnemers binnen een ‘Innovatie aanbesteding’ vanuit ministerie IenW. De deelnemers van het DMI traject krijgen beschikking over de ontwikkelingen en resultaten van alle 17 trajecten via het DMI ecosysteem.

Gemeente Almere neemt deel aan twee trajecten: Digital Twin as a Service (DTaaS) en Digitale Regie Openbare ruimte (DRO). Voor het ministerie van IenW zijn gemeente Almere en provincie Flevoland belangrijke deelnemers aan het DMI-ecosysteem, omdat daar zowel het stedelijke karakter als het meer landelijke karakter aanwezig is.

Vanuit de betrokkenheid in deze 2 trajecten is Almere ook aangesloten bij de zgn. koplopers groep van gemeenten (K7) die een gezamenlijke SPUK krijgen om de aansluiting aan het DMI ecosysteem eenvoudiger te kunnen maken. De eerste resultaten van deze trajecten zijn een Digital Twin waarbij wateroverlast bij hoosbuien gesimuleerd kan worden, en daarin meegenomen de huidige stad en rioolstelsel.

Bij Digitale Regie op de Openbare ruimte zijn de kansgebieden in kaart gebracht en werken de verschillende partijen in verschillende projectgroepen samen om binnen die kansgebieden digitale duurzame oplossingen te vinden voor deze steden. De partijen zijn:

- Gemeente Amsterdam
- Gemeente Groningen
- Gemeente Almere
- Goudappel
- Dat.mobility
- Technolution
- Vianova
- Kennisinstelling AMS Institute

10 kansgebieden

Amsterdam Bay Area

De Metropoolregio Amsterdam werkt aan grote maatschappelijke opgaven op het gebied van woningbouw, ecologie en bereikbaarheid. In het kader van RRAAM zijn in 2013 afspraken gemaakt tussen Rijk en regio over een adaptieve strategie. Hierin wordt in samenhang met de drie pijlers woningbouw, bereikbaarheid en ecologie en (water)kwaliteit ontwikkeld aan de oostzijde van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De opgaven vragen, gezien de urgente woningbouwopgave in de Metropoolregio Amsterdam, om keuzes over investeringen van Rijk en regio.

In het directeurenoverleg Oostflank MRA van 31 maart 2023 is besloten de Ruimtelijk Strategische Verkenning (inclusief de nodige onderzoeken naar bereikbaarheid) te laten bekostigen vanuit middelen bij BZK. Dit is naast de bijdrage van

€ 1,8 miljoen in drie jaar voor Almere Pampus in de uitvoeringsagenda. Hiermee zijn de onderzoeken over bereikbaarheid bekostigd en vallen de in 2023 gereserveerde middelen vrij.

Financiën

Uitvoeringsagenda, Stad met toekomst	Begroting 2023	Gerealiseerd	Verschil
Pampus Kennis- en werkagenda	503	318	185
Pampus zakelijk traject	148	148	0
Preventieve wijkaanpak	190	160	30
Smart mobility	178	137	41
versterken strategische inzet	152	152	0
Economie	50	0	50
Bijdrage ABA (MIRT verkenning)	0	0	0
Totaal	1.221	914	307

Bedragen € x 1.000

Toelichting verschillen groter dan € 100.000

Pampus Kennis- en werkagenda

De samenwerking met het Rijksvastgoedbedrijf en de aangenomen motie voor extra studie voor 15.000 woningen hebben invloed gehad op de prioritering voor de werkzaamheden die uitgevoerd moesten worden vanuit de programmering van de werkagenda Pampus. Ook de versnelde aanbestedingsselectie van het stedenbouwkundig bureau heeft invloed gehad op de werkzaamheden zoals eerder gepland. Door deze redenen schuiven enkele activiteiten door naar 2024. Vanaf februari 2024 worden deze werkzaamheden hervat met het budget dat hiervoor beschikbaar is.

Economie

De activiteiten (behoefteraming, handelingsperspectief, verkenning) die in het afgelopen jaar zijn verricht, zijn gefinancierd uit het programma Economie van gemeente Almere. De overgebleven middelen worden in de loop van 2024 ingezet.

10

Financiën Fonds Verstedelijking Almere

Financiën Fonds Verstedelijking Almere

De uitvoering van de programmalijnen en sleutelprojecten is ruim zeven jaar onderweg. Van de totale projectbegroting ad € 165 miljoen is 95% uitgegeven (€ 157 miljoen). Een relatief klein bedrag van € 0,3 miljoen in de proceskosten kan vrijvallen. Het restant ad € 7,7 miljoen is beklemd voor 2024.

Bedragen in dit hoofdstuk zijn x € 1.000 tenzij anders aangegeven.

Omschrijving	Startjaar	Totaal begroot t/m 2023	Totaal gerealiseerd t/m 2023	Vrijval 2023	Beklemd 2024
Totaal uitgaven		165.009	156.971	311	7.728

Uitgaven Fonds Verstedelijking Almere

Hieronder wordt per project aangegeven wat de totale projectbegroting is tot en met 2023, wat de realisatie is tot en met 2023 en wat er naar 2024 wordt doorgeschoven.

Proceskosten Almere 2.0	Startjaar	Totaal begroot t/m 2023	Totaal gerealiseerd t/m 2023	Vrijval 2023	Beklemd 2024
Proceskosten Almere 2.0 / Handelingsperspectief	2015/19	12.320	12.093	277	0
Bijdrage organisatie Oosterwold	2015	587	587	0	0
Totaal proceskosten Almere 2.0		12.907	12.680	227	0
Hart van de stad					
Proceskosten programmalijn 1	2017	1.887	1.528	0	359
Station en stationsomgeving		27.030	27.048	0	-19
Almere Centrum	2017	6.236	6.060	0	176
Werkagenda Centrum Almere 2040	2022	585	492	0	93
Rondje Weerwater	2015/2016	24.398	24.157	0	241
Floriade projecten	2018/2019	6.938	6.908	0	29
Totaal Hart van de stad		67.074	66.194	0	880
Leer- en werkomgeving					
Proceskosten programmalijn 2	2017	1.730	1.724	6	0
Floriade Werkt	2015	2.449	2.191	0	209
Flevocampus	2017	18.775	18.321	0	453
Internationale campus	2018	3.270	3.270	0	0
Kenniscampus Stadshart	2021	1.445	1.445	0	0
ICT Tribe Almere (voorheen MBO ICT Field Lab)	2021	1.039	675	0	364
Groeiagenda (voorheen AlmereLAB)	2022	560	192	0	368
Spoor 3 – Versterken kennisinfrastructuur en triple helix	2022	547	561	0	-14
Spoor 2 – Een Leven Lang Ontwikkelen	2022	101	47	0	54
Spoor 1 – Funderend onderwijs: diverse verkenningen	2022	140	0	0	140
Totaal Leer- en werkomgeving		30.057	28.477	6	1.573

Circulaire economie en energie	Startjaar	Totaal begroot t/m 2023	Totaal gerealiseerd t/m 2023	Vrijval 2023	Beklemd 2024
Proceskosten programmalijn 3	2017	1.748	1.693	55	0
Citylab Stedelijke Grondstoffen	2017	2.590	2.570	0	20
Competitie Upcycle City 2.0	2017	3.524	3.230	0	294
Stedelijke grondstofstromen	2017	675	671	0	3
Praktijk- en Innovatiecentrum Circulaire Economie	2021	2.568	2.102	0	466
Stedelijk voedselsysteem	2021	1.488	1.371	0	117
Energiefonds	2015	564	549	0	15
Balanceren energienet	2017	281	241	0	39
Ultradiepe geothermie	2020	549	488	0	60
Totaal Circulaire economie en energie		13.986	12.916	55	1.015
Cultuur, toerisme en sport					
Proceskosten programmalijn 4	2017	1.800	1.789	0	11
Kustzone Almere Poort/Duin	2017	7.850	7.291	0	560
Museale voorziening	2020	6.350	6.304	0	46
Culturele strategie	2022	115	49	0	66
Poppodium	2022	50	50	0	0
Nationaal Park Nieuw Land	2017	4.655	3.725	0	929
Sport en bewegen in openbare ruimte (Skills Garden)	2022	5	0	0	5
Topsport	2022	688	598	0	90
Buitenzwembad	2022	200	35	0	165
Totaal Cultuur, toerisme en sport		21.713	19.841	0	1.873
Vernieuwend wonen					
Totaal Experiment Vernieuwend wonen	2017	5.697	5.478	0	219
Groene en waterrijke identiteit					
Proceskosten programmalijn 6	2021	737	640	22	75
Unieke landschappen: Almeerderhout	2021	1.245	918	0	327
Unieke landschappen: Eemvallei	2021	34	34	0	0
Excellent groene en gezonde leefomgeving	2021	882	639	0	242
Ecologische verbindingen	2021	1.771	550	0	1.221
Totaal Groene en waterrijke identiteit		4.668	2.781	22	1.866
Uitvoeringsagenda Almere, stad met toekomst					
Totaal uitvoeringsagenda	2022	1.944	1.641	0	303
Overige (B&O, afgesloten projecten)	Startjaar	Totaal begroot t/m 2023	Totaal gerealiseerd t/m 2023	Vrijval 2023	Beklemd 2024
Totaal Overige (B&O, afgesloten projecten)		6.964	6.964	0	0

Dit tabel is een vervolg van de tabel op de vorige pagina.

Omschrijving	Startjaar	Totaal begroot t/m 2023	Totaal gerealiseerd t/m 2023	Vrijval 2023	Beklemd 2024
Totaal uitgaven		165.009	156.971	311	7.728

De bedragen in deze tabel vormen de som van alle bedragen die zijn opgenomen in de eerdere tabellen.

Onderdelen uitgaven fonds
Proceskosten Almere 2.0
De vrijval ad € 227.000 betreft overgebleven middelen vanuit Handelingsperspectief 2022. Deze middelen waren overgeheveld naar 2023 voor eventuele vervolgonderzoeken etc. Gedurende 2023 is gebleken dat dit soort zaken zich niet op grote schaal hebben voorgedaan. Daarom laten we deze middelen vrijvallen ten gunste van de reserve Almere 2.0.
Proceskosten programmalijnen
In totaal is er jaarlijks € 1,25 miljoen aan budget voor proceskosten voor de programmalijnen beschikbaar. De budgetten zijn grotendeels aangewend voor het ontwikkelen en aansturen van de programmalijnen en de bijbehorende sleutelprojecten. Niet aangewende middelen vallen, tenzij anders vermeld, vrij in de reserve FVA en zijn vanaf het Jaarprogramma FVA 2024 opnieuw in te zetten.
Programma's en sleutelprojecten
De sleutelprojecten zijn in het overgrote deel van start gegaan in 2017. Een klein aantal sleutelprojecten bouwt voort op projecten die in 2015 of 2016 zijn gestart. Een aantal projecten zijn nieuw in 2021, waaronder programmalijn <i>Groene en waterrijke identiteit</i>. In 2022 is de Uitvoeringsagenda <i>Almere, stad met toekomst</i> toegevoegd. De financiële afwijkingen zijn afzonderlijk in de programma's van de programmarekening toegelicht. Niet aangewende middelen worden opnieuw ingezet binnen het sleutelproject.

Inkomsten Fonds Verstedelijking Almere

Het bedrag van de verwachte dekking van € 207,8 miljoen is volledige beschikbaar.

Inkomsten	Totaal begroot t/m 2023	Totaal gerealiseerd t/m 2023	Verschil
Bijdrage Almere	76.527	76.664	137
Bijdrage Flevoland	56.672	56.672	0
Bijdrage Rijk, grondverkopen Oosterwold	74.334	74.334	0
Revolverende middelen	300	300	0
Totale inkomsten	207.833	207.970	137

De reserve Fonds Verstedelijking Almere wordt gevuld met bijdragen van gemeente Almere, provincie Flevoland en het Rijk.

Bijdrage Almere

De gemeentelijke bijdrage aan het FVA bestaat uit een bijdrage uit het Gemeentefonds gerelateerd aan Almere 2.0. Deze bijdrage bedraagt € 7 mln. per jaar (startend in 2015) + accres. Eind 2020 heeft het ministerie van BZK besloten om deze bijdrage vanaf 2021 om te zetten in een specifieke uitkering. Deze uitkering is voor 2023 vastgesteld op € 9,8 miljoen en ook ontvangen.

Bijdrage Flevoland

De provincie Flevoland heeft tot en met 2020 in totaal € 31 miljoen gereserveerd voor het FVA. Dit komt neer op € 6,2 miljoen per jaar. Daarnaast heeft de provincie het restant van de IFA-middelen overgeheveld naar het FVA. Dit betreft een bedrag van € 5,6 miljoen. Verder is er vanaf 2021 jaarlijks € 6,7 miljoen beschikbaar voor het FVA. In totaal is er een bedrag van € 56,7 miljoen beschikbaar voor de periode t/m 2023. Vanwege een onderbesteding in de Floriade moet wellicht een bedrag van € 0,85 miljoen worden terugbetaald aan de provincie.

Bijdrage Rijk

De bijdrage van het Rijk is afkomstig van de opbrengst van de verkoop van standaardkavels in Oosterwold. Er geldt een T +2 regeling. De netto opbrengst is in 2023 vanwege hoge verplaatsingskosten van pachters nihil. Dit betekent dat er over 2 jaar niets beschikbaar is voor besteding in het FVA. Onderstaand is het geactualiseerde overzicht. Deze bijdragen zijn al gestort in het Fonds Verstedelijking Almere en zijn beschikbaar bij het opstellen van de jaarprogramma's 2024 en verder.

	Bijdrage Rijk
2015=2017	321
2016=2018	1.335
2017=2019	6.960
2018=2020	14.130
2019=2021	17.019
2020=2022	18.481
2021=2023	16.088
Subtotaal	74.334
2022=2024	6.926
2023=2025	0
Subtotaal	97.348

Revolverende middelen

Deze middelen worden tijdelijk beschikbaar gesteld en moeten worden terugbetaald. Vanuit het FVA is in de jaren 2015 en 2016 in totaal € 0,3 mln beschikbaar gesteld voor de proceskosten Oosterwold. Het ritme van terugbetaling in een jaar is afhankelijk van de opbrengsten in het kostenverhaal Oosterwold in het jaar ervoor.

Overprogrammering

Het huidige meerjarenprogramma zal mogelijk eindigen in een overschot van € 1,4 miljoen. In deze eindstand zijn alle bekende financiële ontwikkelingen tot en met 2026 meegenomen.

Reserve Fonds Verstedelijking Almere	2023	2024	2025	2026	t/m 2026
Stand per 1 januari	60.526	57.315	21.156	7.475	
Bijdragen Almere, Flevoland en overige	16.640	15.623	16.474	0	165.733
Bijdrage Rijk, grondverkoop Oosterwold	-612	0	0	0	80.648
Uitgaven	-19.239	-51.781	-30.155	-6.091	-244.998
Stand per 31 december	57.315	21.156	7.475	1.383	1.383

Het overschot van + € 1,4 miljoen (was - € 6 miljoen) kan als volgt worden verklaard:

Onderdeel	Bedrag
Stand overprogrammering jaarverslag 2022	-6,0
1 Vrijval ABA	1,1
2 Index GF/SPUK 2023 t/m 2025	1,2
3 Lagere proceskosten	0,3
4 Lagere kosten onderdeel economie in Almere, stad met toekomst	0,3
5 Lagere kosten programmalijn Circulaire economie en energie	0,8
6 Lagere kosten Floriade	0,9
7 Terugbetaling aan provincie i.v.m. onderbesteding Floriade	-0,9
8 Eenmalige lagere opbrengst Oosterwold door jaarovergang 2022 naar 2023	-0,6
Huidige stand overprogrammering jaarverslag 2023	2,8
Bouwbudget museale voorziening	4,2
Mogelijke stand indien herbestemming bouwbudget niet plaatsvindt	1,4

De huidige stand van de overprogrammering laat een tekort zien van - € 2,8 miljoen. Er vinden nog gesprekken plaats om het bouwbudget van het Museum ad € 4,2 miljoen anders in te zetten. Indien er geen herbestemming plaatsvindt, blijft er een bedrag van € 1,4 miljoen over.

Accountantsverklaring

Het Fonds Verstedelijking Almere maakt onderdeel uit de jaarrekening van de gemeente Almere. Bij de jaarrekening van 2022 heeft de accountant een goedkeurende controle verklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt.

De accountant voert in het voorjaar van 2023 een controle uit op de baten en de bestedingen die ten laste van het Fonds Verstedelijking Almere zijn gebracht. De accountantsverklaring over 2023 wordt in juni / juli 2024 verwacht.

Oosterwold - met inmiddels meer dan 5.000 bewoners (Foto: Maarten Feenstra)

Woningbouw en gebiedsontwikkeling

Afgelopen jaren is in de regio sprake geweest van sterk stijgende prijzen in de koopsector. In 2023 lagen de prijzen voor het eerst in heel Nederland lager, ook in Almere was dit het geval. De koopprijs in 2023 in Almere was gemiddeld € 424.500. Een jaar eerder lag het prijspeil nog op € 439.100. De huurprijzen op de vrije huurwoningmarkt zijn afgelopen jaren ook gestegen.

De geprognosticeerde vraag in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) naar extra woningen bedraagt tot 2050 minimaal 325.000. Het Rijk en de MRA hebben in de Verstedelijkingsstrategie afgesproken om tot 2030 ongeveer 170.000 woningen te bouwen waarvan circa 2/3 deel in het betaalbare segment. Daarmee gaat het om circa 113.00 extra betaalbare woningen. Bij deze ontwikkeling in de Verstedelijkingsstrategie ligt de nadruk op het verlichten van de druk op de woningmarkt.

In de MRA lijkt het er op dat er voldoende harde (vastgestelde) en zachte (potentiële locaties voor woningbouw) plancapaciteit is om in deze vraag naar woningen te voorzien in het woningbouwprogramma (325.000 woningen). Ook als een deel van die locaties vertraging oploopt in de uitwerking of uitvoering

naar boven moet worden bijgesteld. Dit wordt jaarlijks gemonitord. Het vraagt wel een enorme inspanning van alle gemeenten en andere partijen in de MRA om de plannen te realiseren.

Demografische ontwikkelingen Almere

Als er wordt ingezoomd op Almere is het volgende zichtbaar. De Almeerse bevolking is in 2023 met 2,29 % gegroeid. Net als in 2022 heeft Almere ook in 2023 een positief migratiesaldo. Dit betekent dat er per saldo meer mensen naar Almere verhuizen dan dat mensen uit Almere vertrekken. In 2023 is het aantal inwoners gestegen tot 222.825 inwoners. Het verschil ten opzichte van het vorige jaar (2022) is 4.997 inwoners.

Gebiedsontwikkeling Oosterwold

Het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), de gemeente Almere, de gemeente Zeewolde, de provincie Flevoland en waterschap Zuiderzeeland werken gezamenlijk aan de gebiedsontwikkeling Oosterwold.

Het betreft een gebied waarbij geen specifiek uitbreidingsplan is vastgesteld, maar een eenvoudige set van spelregels een veelheid van particuliere initiatieven mogelijk maakt. Het gebied biedt ruimte voor zo'n 15.000 woningen in een groene woonomgeving en voorziet daarmee in de vraag naar groene woonmilieus in de Noordvleugel. Oosterwold geeft vorm aan het ommeland van Almere in de richting van Zeewolde. Binnen de spelregels worden initiatiefnemers uitgenodigd om het gebied zelf in te richten met stadslandbouw, groen, water en wegen.

Doorontwikkeling Oosterwold: verbetervoorstellen deel 1

Voor de doorontwikkeling geldt dat de oorspronkelijke opdracht van de raaden van Almere en Zeewolde (2021) luidde om een ontwikkelstrategie voor deel 2 op te stellen. Daarbij zijn ook verbetervoorstellen geformuleerd voor deel 1, met als doel om de bijzondere, organische gebiedsontwikkeling van Oosterwold verbeterd voort te zetten. De besluitvorming is naar 2023 verschoven, mede vanwege onderzoek of er meer zorgplichten zijn dan alleen het afvalwater (die eventueel kunnen leiden tot aanpassing van de voorstellen).

Medio 2023 heeft het Bestuurlijk Overleg Oosterwold de voorstellen besproken en zijn eerst de verbetervoorstellen voor deel 1 voorgelegd aan het college en raad van Almere. De besluitvorming over deel 2 vindt plaats nadat ervaring is opgedaan met de verbetervoorstellen voor deel 1 en de resultaten van het onderzoek naar extra woningen in het gebied duidelijk zijn.

In december 2023 heeft de raad van Almere besloten om de organische gebiedsontwikkeling van Oosterwold voort te zetten met een aantal verbeteringen voor deel 1. In december is de gemeenteraad van Zeewolde via een raadsbrief geïnformeerd. De verbeteringen houden in:

- De gemeente gaat een actievere rol innemen en regie voeren bij het ontwerp en de realisatie van de ruimtelijke basisstructuur: de aanleg van (hoofd)polderwegen, hoofdfietspaden, ecologische verbindingen, waterverbindingen, nutsvoorzieningen, riolering en maatschappelijke voorzieningen.
- Betaalbaar wonen in deelgebied 1B wordt gestimuleerd met een nieuw kaveltype ‘gereguleerde sociale huur’ met bijbehorende marktprijs op basis van taxatie. Kavels met een lagere prijs dus voor sociale huur. De gebiedsorganisatie kijkt daarbij goed naar maatwerkoplossingen en wooncoöperaties. De raad heeft zelf toegevoegd dat er minimaal 600 sociale huurwoningen in 1B moeten komen.
- Er komt een voorstel voor een nieuwe programmatische functieverdeling van het gebied met meer ruimte voor wonen en voorzieningen. De verdeling moet voldoen aan de grote vraag naar woningen en voorzieningen, de behoeften aan economie en werkgelegenheid, en passend zijn bij een prettig leefbare wijk.
- Bestemmingsplan voor deelgebied 1B wordt deels herzien waardoor een actieve grondstrategie van het Rijksvastgoedbedrijf mogelijk wordt. De maatregel gaat ervoor zorgen dat alle grond van het Rijksvastgoedbedrijf beschikbaar komt om te verkopen aan initiatiefnemers.

Besluitvorming over deel 2 kan plaatsvinden als ervaring is opgedaan met de verbetervoorstellen voor deel 1, en als een besluit is genomen over het toevoegen van 5.000 extra woningen aan Oosterwold deel 2, op verzoek van de minister van Wonen. Naar verwachting wordt hierover besloten in het BO MIRT van november 2024.

Binnen de doorontwikkeling is een aantal thema’s benoemd, die de gebiedsorganisatie in 2024 als opgave verder gaat oppakken.

Afvalwater

Nadat halverwege 2022 uit juridisch advies is gebleken dat de gemeente een zorgplicht heeft voor afvalwater, is per direct gestopt met de aanleg van IBA/CBA's (individuele en collectieve systemen voor de behandeling van afvalwater) door bewoners. De lopende initiatiefnemers krijgen een tijdelijke voorziening (put), vooruitlopend op aansluiting op het definitieve rioolsysteem. Inmiddels zijn er 91 tijdelijke putten geplaatst.

Het beheer van de bestaande IBA's/CBA's is overgenomen door de gemeente. Nieuwe initiatiefnemers mogen zich pas vestigen als ze zijn aangesloten op het riool.

Dit besluit heeft ook in 2023 behoorlijk wat gevergd van de gebiedsorganisatie. Er is een aparte projectorganisatie *afvalwater* gevormd binnen de gebiedsorganisatie. Voor het afvalwater is veel tijd besteed aan het treffen van tijdelijke maatregelen in het gebied. Ook zijn bestuurlijke voorstellen voorbereid (door gemeente Almere, met het gebiedsteam daarnaast). Na een raadsbesluit over het krediet voor het hoofdriool in december 2022, is in februari 2023 een raadsbesluit genomen met een voorbereidingskrediet voor de aanleg van het riool, aanpak en tijdelijke maatregelen. In juni 2023 is het *Plan van Aanpak Interbestuurlijk Toezicht* door de raad besproken, en in november de financiële uitwerking. De gemeente Almere financiert de riolering en legt aan.

Inmiddels zijn 536 rioolaansluitingen gedaan via meerdere collectieve systemen. In de loop van 2024 volgt de aanleg van riool straat voor straat. Medio 2030 zijn alle kavels in Oosterwold aangesloten op het riool. De uitdaging ligt met name op het vlak van de kavelwegen van bewoners.

Er is een scan uitgevoerd naar andere zorgplichten. Voor een groot deel worden de zorgplichten op correcte wijze ingevuld. Voor 10 zorgplichten is actie nodig, waarbij de aanleg en onderhoud van kavelwegen het belangrijkste knelpunt blijkt. Daarom zal het gebiedsteam bij uitgifte van kavels initiatiefnemers in de toekomst begeleiden om de situering en het ontwerp van de kavelweg gezamenlijk te bepalen. Vervolgens legt de gemeente de kavelwegen aan volgens de gemeentelijke randvoorwaarden op kosten van de initiatiefnemers. Dit leidt tot kwalitatief betere en veiligere wegen.

Begeleiding en toetsing initiatieven

Een belangrijke rol van het gebiedsteam Oosterwold is het faciliteren van initiatieven en het oplossen/uitwerken van kwesties die daarbij komen kijken. 21 grondtransacties hebben plaatsgevonden, met 1 transactie op gemeentegrond. Het merendeel van deze kavels betreffen standaardkavels wonen, daarnaast nog 7 overige kavels. In 2023 zijn 349 woningen opgeleverd. Dit brengt het totaal aan opgeleverde woningen op 1.698 (exclusief de 61 woningen die vóór 2011 op grondgebied van Oosterwold zijn gebouwd). Op deze adressen staan per 31 december 2023 5.233 personen ingeschreven. Sinds de start van Oosterwold zijn er kavels verkocht voor in totaal 2.041 woningen.

In de zogenaamde ‘blauwe’ hinderzone van de A27 en deelgebied 1A stond de mogelijkheid voor bedrijven om te stippen en een overeenkomst te sluiten continu open. Dit leidde tot de aanmelding van veel bedrijven die minder passend zijn bij Oosterwold. Daarom is in juli besloten om de uitgifte van voor bedrijven tijdelijk te stoppen. Er wordt een vestigingsbeleid uitgewerkt voor bedrijven die passen bij de bedoeling van de wijk en een bijdrage leveren aan de lokale voedselketen.

Samen met de afdeling Economische Ontwikkeling van de gemeente Almere zijn hiervoor de eerste stappen gezet.

Oosterwold is naast een bijzondere gebiedsontwikkeling ook in toenemende mate een reguliere Almeerse wijk. Om meer aanwezig te kunnen zijn in het gebied is vanaf mei een tijdelijk gebiedskantoor geopend, met 2 vergaderruimtes, een aantal werkplekken en een expositieruimte. Na de zomer is gestart met een inloopspreekuur in het gebiedskantoor.

Deelgebied 1A

Begin 2023 is de verkoop begonnen van standaardkavels wonen op de nog resterende percelen in deelgebied 1A, waar nog zo’n 10 ha grond beschikbaar is. Hierbij is voorrang gegeven aan de doelgroep met lage en middeninkomens. 42 initiatieven (58 huishoudens) hebben een stip gezet en gaan verder met hun planontwikkeling. Er is nog zo’n 5 ha grond beschikbaar in 1A voor toekomstige initiatiefnemers die op de wachtlijst staan.

Deelgebied 1B

In deelgebied 1B zijn professionele grondeigenaren actief met projectmatige ontwikkelingen. De laatste 94 woningen van het project ‘t Groene Wold naast winkelcentrum Oosterwold zijn in 2023 opgeleverd, daarmee is het project met in totaal 243 woningen afgerond. Het project De Groene Eem (278 woningen) aan de zuidkant bevindt zich midden in de bouwfase. Voor het project De Kreekvelden (356 woningen) aan de noordkant is de voorbelasting gestart. Het archeologisch onderzoek van een perceel van het RVB (perceel P) is bijna afgerond, de uitgifte start in 2024. Hier is een reservering gemaakt voor twee basisscholen.

De Raad van Almere heeft in juni 2023 een zoeklocatie voor 200 tijdelijke woningen aangewezen in deelgebied 1B tegenover winkelcentrum Oosterwold. Met ontwikkelaar BPD is de gebiedsorganisatie een samenwerking gestart om te komen tot een gezamenlijk stedenbouwkundig raamwerk voor de velden van BPD en aangrenzende RVB-velden, waarbij samenhang, cohesie en een integrale visie op Oosterwold centraal staan.

Juridisch advies

De gebiedsontwikkeling in Oosterwold vraagt veel van alle betrokken partijen en is complex. Dit vraagt ook veel aandacht vanuit juridisch perspectief. Waar nodig wordt extern advies ingewonnen. Bij meningsverschillen en conflicten wordt geprobeerd om in goed overleg te werken aan oplossingen. Als dit niet lukt en er procedures gevoerd worden, is opnieuw juridische ondersteuning nodig voor de begeleiding van deze procedures. Er hebben in 2023 3 zaken voor de rechter gediend, er zijn 12 Woo-verzoeken geweest (daarnaast 7 Woo-verzoeken waarvan Oosterwold onderdeel uitmaakte) en er zijn 13 klachten ingediend.

Gronduitgifte

Door de aanhoudende overspannen woningmarkt zijn de nieuwe grondprijzen voor 2023 gestegen. Voor woonkavels bedroeg de prijsstijging 11%. In het najaar van 2023 is een evaluatie van de taxatiemethodiek uitgevoerd. Vaststelling van de vrij-op-naam-prijzen voor woonkavels in de residuele waardeberekening wordt nu meer dan voorheen bepaald op basis van daadwerkelijke verkopen in Oosterwold zelf (in plaats van een mix van referenties in en buiten Oosterwold en modelmatige benaderingen). Die combinatie zal een prijsopdrijvend effect hebben op de nieuwe grondprijzen voor woonkavels in 2024, naast het effect van een nog altijd krappe woningmarkt. Aan het einde van 2023 hebben de betrokken partijen voor de Samenwerkingsovereenkomst Grondoverdracht gezamenlijk besloten dat de overeenkomst ongewijzigd wordt voortgezet tot eind 2025.

Voorzieningen

De resultaten van een verkoopronde voorzieningen in 2021 worden zichtbaar in het gebied. Er is een wooninitiatief voor 26 jongvolwassenen met een verstandelijke beperking opgeleverd, Zorgbakkerij Almere is van start gegaan met een ontwikkelingsgerichte dagbesteding voor jongeren met een verstandelijke beperking en/of autisme en een woonzorgcentrum voor 50 personen is in aanbouw. In overleg met het team *Sociaal stedelijke ontwikkeling* bereidt de gebiedsorganisatie passende verkooprondes voor voorzieningen voor. Daarnaast is er een verkenning gedaan voor een dorpsplein/brink in een samenwerking tussen het consortium Wijkteams, welzijnsorganisatie De Schoor, Stad & Natuur Almere, Cultuurfonds Almere en bewoners.

Gebiedsontwikkeling Almere Centrum Weerwater

Inhoudelijke ontwikkelingen staan nader toelicht in het hoofdstuk 1 over de programma-lijn *Hart van de stad*.

12 Bereikbaarheid

Artist impression: Fiets- en voetgangersbrug Waterlandse Weg (Bron: Reimert Almere)

Bereikbaarheid

Door de groei van de stad wordt het onderliggend wegennet in en om Almere zwaarder belast. Binnen het programma *Stedelijke Bereikbaarheid Almere (SBA)* wordt ervoor gezorgd dat het wegennet rondom Almere wordt verbeterd zodat er ruimte is voor stedelijke groei.

Leidend in dit programma is dat het mee ademt met het tempo en de groei van de ruimtelijke ontwikkelingen in Almere. Het programma SBA fase 1 is gekoppeld aan de ontwikkeling van Hout en Poort. Uit het programma is het afgelopen jaar de verbreding van de Waterlandseweg opgeleverd. In de periode 2021-2023 is de Hogering verbreed. Het programma SBA fase 1 is daarmee afgerond.

Het *Mobiliteitspakket Almere* (ook bekend als de mobiliteitsmaatregelen binnen het *Toekomstvast Investeringsprogramma (TVIP)*) is het vervolg hierop.

Resultaat

- Afronding verbreding Hoge Ring en daarmee afronding van SBA fase 1.

Mobiliteitspakket Almere

Op 21 juni 2023 zijn tussen het Rijk, regio en gemeente de afspraken gemaakt voor het *Mobiliteitspakket Almere*. De Rijksbijdrage is € 8,75 mil (prijsspeil 2023) voor de bouw van 20.500 woningen in Almere. Het gaat om deze projecten:

- Herinrichting Busstation busplein Almere Centrum;
- Herinrichten en afwaarderen/opheffen dreven en busbaan rond het stadshart;
- Aanleg (ondergrondse) parkeergarage Flevoziekenhuis;
- Opwaarderen en aanleggen diverse door- en hoofdfietsroutes binnen Almere;
- Aanleg vrijliggende busbaan Maxisweg tussen Muiden P&R en de brug over het Amsterdam-Rijnkanaal;
- Opheffen van de versmalling van de parallelbaan van de A6 t.h.v. Almere Poort; en
- Opwaarderen en capaciteitsvergroting OV-knopen Almere Centrum en Almere Buiten.

Wegverbreding Schiphol Amsterdam Almere (SAA)

In het kader van programma SAA, is de A6 in de buurt van Almere verbreed. Het eerste deel van de verbreding, van Amsterdam tot en met Almere Havendreef, is ruim 2 jaar open. Het tweede deel van de verbreding A6, van Almere Havendreef tot en met Almere Buiten, is in 2020 afgerond.

Wegcapaciteit op de A6 is daarmee op dit traject verdubbeld: van 2x2 rijstroken naar 4x2 rijstroken met hoofd- en parallelbanen. Dit geeft impuls aan de bereikbaarheid van Almere. De A6 is de eerste energieneutrale snelweg van Nederland. In het knooppunt met de A27 is een zonnenveld aangelegd. Energie die hiermee wordt opgewekt, wordt gebruikt voor de verlichting en systemen langs de A6. Er worden diverse duurzame maatregelen toegepast zoals het gebruik van ledverlichting en toepassing van gerecyclede materialen zoals beton. De A6 is met stil asfalt aangelegd. Over de A6 tussen Almere en Lelystad is in 2016 een besluit genomen om deze te verbreden.

Door de ontwikkelingen rondom de stikstofproblematiek is nog geen *Ontwerp Tracébesluit* vastgesteld. Het hele project schuift minimaal tot onbepaalde tijd door.

Vooruitblik 2030

- Ontwerp Tracébesluit
- Tracébesluit
- Realisatie verbreding A6 Almere – Lelystad

Planstudie Openbaar Vervoer Schiphol Amsterdam Almere Lelystad (OV-SAAL)

In 2022 zijn de infrastructurele aanpassingen voor OV-SAAL Korte Termijn officieel afgesloten. Resultaat is een verdubbeling van de sporen tussen Schiphol en Duivendrecht en een aantal keerspoeren in Almere. De hoeveelheid treinen op de Flevolijn is toegenomen tot 12 treinen per uur.

In het kader van *OV-SAAL Middellange termijn (MLT)* werd de uitbreiding bij station Weesp van 6 tot 8 sporen onderzocht. In 2019 is gebleken dat de voorziene dienstregeling ‘F’ met in totaal 18 treinen op de Flevolijn niet maakbaar is. Dit betekent dat het toekomstige aantal treinen niet verwerkt kan worden met de voorziene infrastructuur. Hierop zijn Rijk, regio en spoorpartijen samen een nieuw onderzoek gestart naar welke dienstregelingen wel mogelijk zijn. De oplevering van de spooruitbreiding wordt inmiddels niet meer voor 2029 verwacht. Dan zal de implementatie van het nodige beveiligingssysteem ERTMS nog 1 à 2 jaar kosten. Ook is er nog veel onzekerheid door vertraging in een aantal regionale projecten (o.a. heroverweging project Zuidasdok bij station Amsterdam Zuid). Binnen programmalijn *Hart van de Stad* wordt gewerkt aan station Almere Centrum en de stationsomgeving. Het stationskwartier transformeert tot een hoogwaardig knooppunt in het netwerk van Metropoolregio Amsterdam.

Vóór Floriade wordt de kwaliteit en de beleving van het station verbeterd, inclusief de daarbij horende pleinen. In 2019 zijn de ontwerpen uitgewerkt en (de aanbesteding van) werkzaamheden voorbereid. In 2020 is de start van de verbouwing van het station en de omgeving gestart. Mobiliteitsvisie In het coalitieakkoord van Almere is benoemd dat er door het college een mobiliteitsvisie gemaakt wordt. Deze visie is in 2020 vastgesteld. Hier wordt ingezet op gezonde en duurzame mobiliteit. Lopen en fietsen zijn hier goede voorbeelden van. Voor het OV en auto wil het college de transitie naar emissievrij stimuleren. Regionaal wordt er ingezet op het verbeteren van de verbindingen met Utrecht en Amsterdam, en om de bereikbaarheid van de regio in tact te houden, wil het college stedelijke ontwikkeling stimuleren op de best bereikbare plekken in de stad. Almere werkt op meerdere fronten aan het realiseren van de doelen van de Mobiliteitsvisie. In het *Mobiliteits- en Infrastructuur Programma Almere (MIPA)* vormt hier het hart van.

MIRT-onderzoek Amsterdam Bay Area / bereikbaarheidsonderzoek binnen de Ruimtelijk-Strategische Verkenning Pampus

Naar aanleiding van het opstellen van het *Perspectief Oostflank MRA*, en in lijn met het tot stand komen van een Verstedelijkingsagenda MRA en vanuit het spoor *Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB)* heeft het Bestuurlijk Overleg MIRT in het najaar van 2019 besloten tot het starten van een MIRT onderzoek naar de Amsterdam Bay Area.

Ook dit onderzoek gaat, naast de ontwikkeling van Pampus, in op de ontsluiting door het IJmeer en de maatregelen om de baai ecologisch te verbeteren en economisch meer aantrekkelijk te maken. De werkplaats *Rond de Baai* en het MIRT onderzoek Amsterdam Bay Area kenden hun eigen opdracht en opdrachtgevers, maar hebben in 2020 besloten in één projectorganisatie samen te werken en daarmee beide trajecten te bedienen.

Ontwikkelstrategie Amsterdam Bay Area
Deze gezamenlijke werkorganisatie heeft een ontwikkelstrategie voor de Amsterdam Bay Area opgeleverd. In de rapportages zijn de resultaten van een groot aantal onderzoeken naar haalbaarheid, bekostiging en verhouding kosten en baten voor en IJmeerverbinding meegenomen.

Conclusie van het onderzoek is dat een IJmeerverbinding een goede oplossing is voor de ontsluiting van de groeiende stad Almere. Het MIRT onderzoek kan met de vragen die door het onderzoek in 2021 zijn beantwoord, in februari 2022 worden afgerond. In 2022 wordt door Amsterdam Bay Area gewerkt aan het samenstellen van een *No regret* pakket, een onderzoek naar de wegnelpunten en het voorbereiden en technisch ondersteunen van bekostigingsvraagstukken. Naast de onderzoeken die binnen de *Amsterdam Bay Area* wordt uitgevoerd, wordt de autobereikbaarheid in het kader van het Multimodaal toekomstbeeld (onder SBaB) onderzocht. Kijken VRA, Almere, Amsterdam en Flevoland naar de OV-exploitatie en governance en toekomstbeeld metronet Amsterdam als geheel.

En er wordt in verschillende verbanden gekeken naar de mogelijkheden tot bekostiging van de opgaven. Het doel van deze afspraken was om in het BO MIRT najaar 2022 vervolgspraken te kunnen maken. Bij het BO MIRT-overleg voor het landsdeel Noordwest van 11 november 2022 is besloten tot een *Ruimtelijk Strategische Verkenning Pampus* als vervolg op het MIRT-onderzoek Amsterdam Bay Area. Er is afgesproken een eerste stap te zetten in de ontwikkeling van Almere Pampus tot hoogstedelijk woon-werkgebied met minimaal 7.500 woningen in samenhang met een hoog-

waardige OV-oplossing. De IJmeerverbinding blijft daarbij een stip op de horizon. In dit onderzoek wordt gekeken naar het bereikbaarheidsaspect. Er lopen ook andere trajecten voor het *Boven- en Ondergronds Masterplan* van het totale gebied en het Stedenbouwkundige Raamwerk voor het eerste deelgebied van Almere Pampus.

- Mijlpalen 2024**
- Formeel afronden MIRT onderzoek Amsterdam Bay Area
 - Vervolgbesluit in BO MIRT

Verbreding A27 Knooppunt Eemnes – Afrit Zeewolde

Door de groei van de stad en de omliggende regio wordt het wegennet in en om Almere steeds zwaarder belast. Naast de wegverbreding Schiphol Amsterdam Almere (SAA), is het wenselijk om de doorstroming op de A27 te verbeteren.

Op het deel tussen Eemnes en afslag Zeewolde/N305 treedt congestie op die de aankomende jaren zonder maatregelen sterk zal toenemen en tot een afname van de bereikbaarheid tussen Flevoland en Regio ’t Gooi / Utrecht zal leiden.

Door op dit traject de weg te verbreden kan dit voorkomen worden. Dit draagt niet alleen bij aan de bereikbaarheid van Almere, maar ook van Zeewolde en Lelystad. Zowel voor de auto als het (H)OV. In het BO MIRT in november 2020 was besloten om een MIRT verkenning A27 te starten, voor de verbreding van de A27 tussen knooppunt Eemnes en afrit Zeewolde. De gemeente Almere kreeg de vraag om €0,5 miljoen bij te dragen in de realisatiekosten. Aangezien inwoners van Zeewolde en Lelystad baat hebben bij betere doorstroming van de A27 zijn deze gemeenten verzocht solidair te zijn en financieel bij te dragen aan de capaciteitsuitbreiding van deze weg. Zeewolde draagt bij met € 40.000 en Lelystad draagt bij met €250.000.

- In het BO MIRT van 2020 zijn afspraken gemaakt over het verkennen van een verbreding van de A27 op basis van een kostenindicatie van € 29 mln. In 2022 heeft eeb nader onderzoek plaatsgevonden. Het doel was het schetsen van een beter beeld van de opgaven voor de MIRT-verkenning:
- de problematiek op de A27 tussen knooppunt Eemnes en Zeewolde
 - de aansluiting Zeewolde en knooppunt Almere
 - de risicovolle aspecten en de kosten.

Onderzoek wees uit dat de nodige investeringen fors hoger uitvallen dan de indicatie van €29 mln. Een aanvullend budget van €164 mln. is nodig om de MIRT-Verkenning formeel te kunnen starten. Het Rijk heeft mogelijkheden onderzocht om te komen tot dit aanvullende budget. In de ‘financiële plaat’ met middelen uit het Coalitieakkoord voor de ontsluiting en bereikbaarheid van nieuwe woningbouw is geen aanvullend budget gereserveerd voor het MIRT-project *A27 knooppunt Eemnes – Zeewolde*, omdat het dekken van tekorten op lopende MIRT-verkenningen voor het Rijk prioriteit krijgt boven de start van nieuwe MIRT-verkenningen.

Ook is er sprake van onvoldoende investeringsruimte binnen het vigerende Mobiliteitsfonds van het Rijk voor een aanvullend budget (€ 164 miljoen) ten behoeve van het MIRT project *A27 knooppunt Eemnes – Zeewolde*.

- Bij het BO MIRT van november 2023 is het volgende afgesproken over de *A27 knooppunt Eemnes-Zeewolde*:
- Rijk en regio herbevestigen dat het traject *A27 Eemnes Zeewolde* in de aankomende periode en vanaf 2030 een belangrijk mobiliteitsknelpunt vormt, dit mede door de ruimtelijke (waaronder woningbouw) en economische ontwikkelingen in Flevoland. De dorpskernen Blaricum, Eemnes, Laren en Huizen ondervinden hiervan hinder door sluipverkeer.
 - Rijk en regio spreken af om in de aankomende jaren de ontwikkelingen op het gebied van economie en woningbouw en (auto)mobiliteit in en vanuit Almere en Flevoland te blijven volgen. Dit gebeurt via de afgesproken monitor (binnen het MIRT-proces) die in 2024 op het BO MIRT terugkomt en uitgangspunten en mogelijkheden door te nemen van een toekomstige MIRT-verkenning *A27 knooppunt Eemnes – Zeewolde* en andere oplossingen voor de bereikbaarheidsopgave in Flevoland en hebben hinder in Noord-Holland ondervonden. De onderhoudstaat van de Stichtse bruggen is momenteel niet urgent omtrent het programma *vervanging en renovatie* en wordt gemonitord.
 - Het Rijk start het project *A27 knooppunt Eemnes - Zeewolde* richting een MIRT-verkenning zo spoedig mogelijk weer op zodra er voldoende stikstof, financiële en personele ruimte beschikbaar is.

- Vooruitblik**
- Start MIRT-verkenning verbreding A27
 - Voorkeursbeslissing (onbekend)
 - Planuitwerking (onbekend)
 - Tracébesluit (onbekend)
 - Start realisatie (onbekend)

Door de stikstofproblematiek is er een vertraging ontstaan, onbekend is hoe lang.

Cofinanciering

De totale geraamde investering hiervoor was ongeveer € 24 miljoen. Afgesproken is dat de regionale partners 25% van de totale benodigde investering bijdragen, ofwel € 6 miljoen. De provincie Flevoland heeft een bijdrage van € 3 miljoen toegezegd en provincie Noord Holland € 2 miljoen. Aan de regio Gooi- en Vechtstreek is een bijdrage van € 0,5 miljoen gevraagd. Aan de gemeente Almere is gevraagd om € 0,5 miljoen bij te dragen. Aan de gemeente Lelystad wordt tevens een bijdrage gevraagd. Het regioaanbod blijft staan, ondanks de hogere kosten en uitstel tot nader order van het project.

Bron: Maarten Feenstra

13

Toekomstbestendig Ecologisch Systeem IJmeer Markermeer

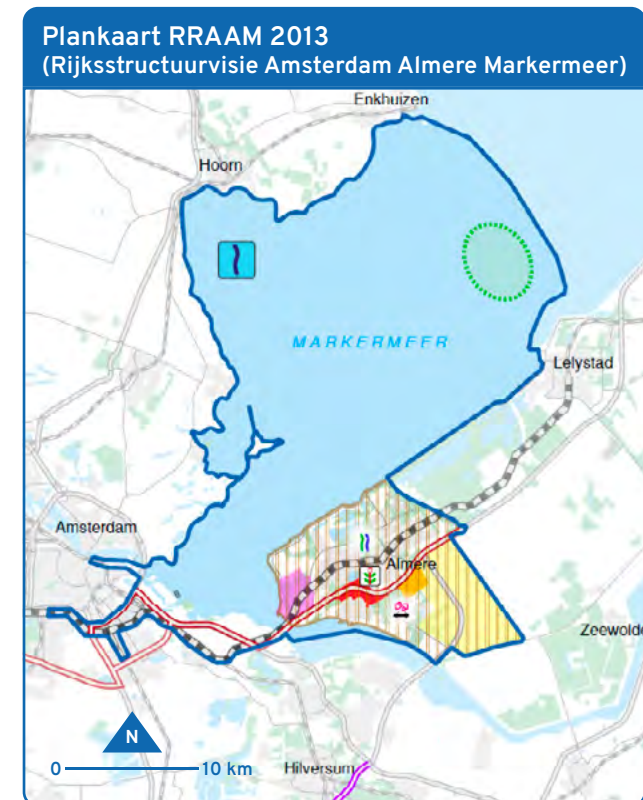

Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) IJmeer Markermeer

Voor een concurrerende stedelijke regio is het verbeteren van de kwaliteit in en rond het Markermeer-IJmeer nodig, zowel voor natuur en landschap als voor recreatie en toerisme. Het is zelfs randvoorwaardelijk om buitendijkse verstedelijking in Amsterdam (IJburg) en Almere (Pampus) mogelijk te maken.

In de bestuursovereenkomst RRAAM (2013) is het toekomstbeeld als volgt omschreven: “Het Markermeer-IJmeer is een toekomstbestendig ecologisch systeem (TBES) waardoor een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving ontstaat met diverse aantrekkelijke natuur- en recreatiegebieden.

Hierbij wordt ook invulling gegeven aan de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het robuuste ecologische systeem geeft juridische ontwikkelruimte voor onder meer recreatieve, infrastructurele en stedelijke ontwikkelingen in en rond het Markermeer-IJmeer.”

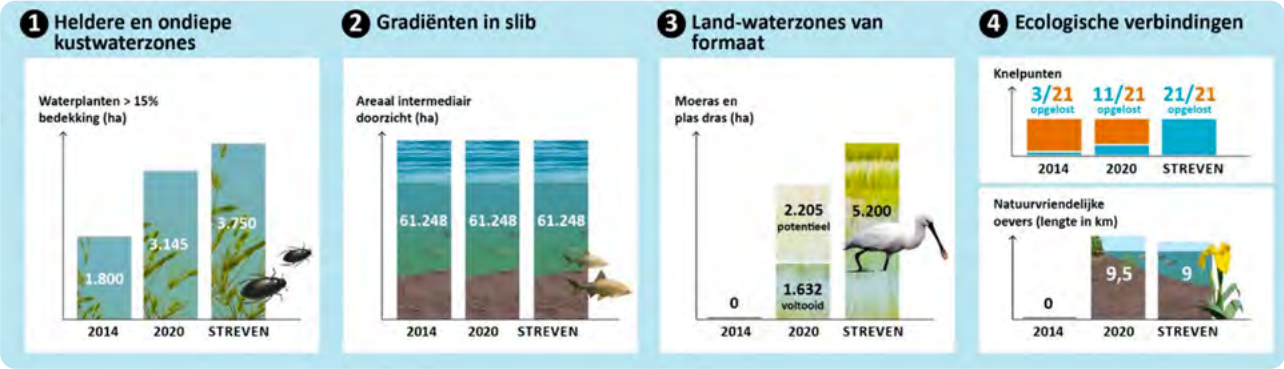

Legenda

- Plangebied
- Almere Poort
- Almere Centrum Weerwater
- Almere Oosterwold
- Almere Nobelhorst
- Sociaal-economische agenda Almere
- Tweede fase Amsterdam IJburg: Centrumeiland
- Weguitbreiding Schiphol - Amsterdam - Almere
- Verbetering wegcapaciteit A27
- Luwmaatregelen Hoomse Hop (onderdeel TBES)
- Eerste fase Marker Wadden (onderdeel TBES)
- Floriade Almere
- Groen/Blauw casco
- Stedelijke Bereikbaarheid Almere (SBA)
- OV SAAL

Uit studies is gebleken dat het voor Natura 2000 en KRW doelstellingen nodig is om het natuursysteem gevarieerder en daardoor minder kwetsbaar te maken door middel van heldere ondiepe zones en land-waterovergangen in het Markermeer. Door de stuurgroep Markermeer IJmeer is de verkenningsfase (MIRT) voor de Oostvaardersoever afgerond en is gestart met de planuitwerkingsfase. Realisatie wordt verwacht vanaf 2025.

Op basis van de verkenningsfase is bovendien een uitbreiding ter realisatie van het eindbeeld Oostvaardersoever gerealiseerd. Hiervoor is in het bestuurlijk overleg MIRT 2022 65 miljoen euro extra beschikbaar gesteld, naast de al eerder gereserveerde 45 miljoen euro.

Grafiek stand van zaken systeemcondities TBES, trendanalyse 2022

Resultaten

De afgelopen jaren heeft een aantal projecten in en om het Markermeer-IJmeer bijgedragen aan TBES, zoals:

- Markerwadden
- Noord-Hollandse Markermeerkust
- Trintelzand
- Houtribdijk

Afhankelijk van de doorwerking water en bodem staan er nog een aantal ontwikkelingen gepland, al dan niet met toegezegde (co)financiering, zoals de Oostvaardersoever, Markerwadden fase 2, IJburg Buiteneiland en ontwikkelingen volgend uit het Handelingsperspectief, zoals Almere Pampus.

Water en bodem sturend

In de herfst van 2022 is de Minister van IenW gekomen met een kamerbrief *Water-Bodem-Sturend*. De inhoud van deze brief heeft grote gevolgen voor het realiseren van eilanden en plasdrasstructuren gekoppeld aan zowel de natuur als de woon/bouwopgave.

Daarom is in het bestuurlijk overleg MIRT in november 2022 afgesproken dat hierover met de gemeenten Almere en Lelystad, en de provincie Flevoland bestuurlijk door het ministerie wordt gesproken over de gevolgen van deze brief. In 2023 heeft veelvuldig (hoog)ambtelijk overleg plaatsgevonden over de impact van de kamerbrief *Water-Bodem-Sturend* en de manier waarop al dan niet gebruik gemaakt kan worden van de werkwijze “pas toe of leg uit”.

In 2021 door provincie Flevoland besloten nog 300 ha aan de Markerwadden fase 1 toe te voegen. Hiervoor is nog aanvullende besluitvorming nodig. Het *Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES)* komt met de realisatie van deze stappen dichterbij. Het is niet helder of het hiermee voldoende vordert om daarmee de benodigde planologisch-juridische ruimte voor verstedelijking te borgen. In 2022 is een trendrapportage opgesteld om de voortgang in kaart te brengen. Daaruit blijkt dat op TBES voortgang wordt geboekt. Op de doelen voor kaderrichtlijn water en Natura 2000 is zowel voor- als achteruitgang geboekt. Omdat de verbinding tussen de ecologische opgave en de verstedelijkingsopgave sterker gelegd kan worden, zijn Almere en Amsterdam in 2018 toegetreden tot de Stuurgroep Markermeer IJmeer.

Zo kan er voor noodzakelijke ingrepen en bij vergevorderde plannen een uitzondering op de regel worden gemaakt, als bij een integrale weging de noodzaak van ingrepen voor andere doelen zwaarder weegt dan het (minimaal) verminderen van de capaciteit van zoetwateropslag.

Amsterdam Bay Area werkt door in de Ruimtelijk strategische visie Pampus

Vanaf het voorjaar 2020 is er een samenwerking gestart tussen het programma *Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB)* en Almere 2.0 om onderzoeken uit te voeren en om te komen tot een ontwikkelstrategie *Amsterdam Bay Area (ABA)*. Op 25 november 2020 heeft het bestuurlijk overleg MIRT het eindrapport “*Naar een ontwikkelstrategie voor de Amsterdam Bay Area*” vastgesteld. De bestuurders onderschrijven de bijdrage die de Oostflank van de MRA kan leveren aan het versterken van de regio, door ruimte te bieden voor wonen en werken. Door vanaf het begin ook de ontwikkeling van landschap, ecologie en duurzaamheid te betrekken kan hier een prachtig gebied ontstaan. Naar aanleiding van onder andere deze rapportage is in 2022 een *Toekomstvast Investeringspakket* samengesteld. In deze doorrekeningen is ook een bedrag opgenomen voor maatregelen ter verbetering van de ecologie in het Markermeer IJmeer die kunnen worden uitgevoerd in het IJmeer en in Pampus. Deze maatregelen in het IJmeer kunnen zowel een verbetering van de ecologie opleveren, als ook een bijdrage leveren aan het verbinden van de verstedelijking aan twee zijden van het meer.

Om met name de kansen die er zijn voor natte natuur in Pampus te onderzoeken, is in het najaar van 2022 een aanvraag Natte natuur Pampus voor een pre-verkenning in de programmatische aanpak grote wateren gedaan. Deze aanvraag is afgewezen. In de uitwerking van Almere Pampus in de ruimtelijk strategische verkenning Almere

Pampus is het uitgangspunt water-bodem-sturend meegenomen als randvoorwaarde. In het uitwerken van deze ruimtelijk strategische verkenning moet duidelijk worden welke projecten binnendijks en buitendijks uitgevoerd kunnen en moeten worden, inclusief (ruimte voor) de IJ-meerverbinding.

Wijziging governance

Afgelopen zomer is met de verantwoordelijke bestuurders van Almere, Lelystad en provincie Flevoland gesproken over hoe zij aankijken tegen het mogelijk opgaan van de *Stuurgroep Markermeer IJmeer (SMIJ)* in de *Bestuurlijk Platform IJsselmeergebied (BPIJ)*. Met name het verminderen van bestuurlijke drukte en de overeenkomstige natuur-ecologische doelstellingen waren aanleiding voor deze verkenning. Waar aanvankelijk eerst een neutraal tot licht positief signaal om het opgaan in het BPIJ heerste, werd duidelijk wat dit samengaan betekent voor de gemeenten. In de aanloop naar de SMIJ van het najaar 2023 blijkt echter dat na het samengaan de positie van de gemeenten aanzienlijk stagneert en daarmee aan bestuurlijke regie inboet. Parallel hieraan is op dit moment niet duidelijk hoe de bestuurlijke afspraken van RRAAM in het BPIJ zullen landen, als ook de positie van Almere om volwaardig deel te nemen aan het bestuurlijk proces. Almere is nu volwaardig lid van de SMIJ, in de nieuwe situatie wordt Almere door de gemeente Lelystad bestuurlijk vertegenwoordigd, wat nu binnen het BPIJ plaatsvindt.

Denken over “de Baai”

In opdracht van de MRA wordt sinds de zomer van 2022 gewerkt aan een verhaal over de ontwikkeling van de baai tussen Amsterdam en Almere. Dit verhaal incorporeert de woningbouwopgave, de bereikbaarheidsvraag en de ecologische opgave met de kansen die ontstaan bij het denken over het gebied vanuit de “baai”. Het vertellen van verhalen over dit gebied wordt actief ingezet bij het aanhaken op de grote agenda’s van het Rijk, waaronder de NOVI.

www.almere20.nl

